

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ -
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ -
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Διπλωματική Εργασία

**«ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ,
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ»**

Του

ΘΩΜΑ ΠΑΝΤΣΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΧΑΡΡΥ ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΟΣ

Δεκέμβριος 2018

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Θωμάς Πανσιόπουλος

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο σύγχρονο περιβάλλον, που χαρακτηρίζεται από τον υψηλό ανταγωνισμό και τις συνεχώς αυξανόμενες οικονομικές απαιτήσεις, τα κράτη επιδιώκουν την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ανάπτυξη, ώστε να πετύχουν την μέγιστη οικονομική ευημερία και να βελτιώσουν τη θέση τους στο διεθνές σύστημα. Σήμερα, η επιστήμη των οικονομικών θεωρεί την ανταγωνιστικότητα, την οικονομική ελευθερία και το επιχειρηματικό περιβάλλον ως προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Η συσχέτιση μεταξύ των παραπάνω εννοιών έχει διερευνηθεί εκτενώς. Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να αξιολογήσει την συσχέτιση αυτή στη Ρουμανία, να εξετάσει τις επιπτώσεις στην ανάπτυξη της χώρας και να προτείνει πολιτικές βελτίωσης αυτής. Η έρευνα εστίασε αφενός στη συγκριτική αξιολόγηση των δεικτών Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας, Οικονομικής Ελευθερίας και Ευκολίας Επιχειρηματικότητας της Ρουμανίας σε σχέση με άλλα ισχυρά κράτη, καθώς και με τα κράτη της ΕΕ, της Μαύρης Θάλασσας και της Βαλκανικής Χερσονήσου, και αφετέρου στη συγκριτική αξιολόγηση τους με το ρυθμό ανάπτυξης της χώρας. Ως συμπέρασμα προέκυψε ότι η Ρουμανία τα τελευταία χρόνια κατάφερε να βελτιώσει θεαματικά την ανταγωνιστικότητά της, την οικονομική ελευθερία της και το επιχειρηματικό περιβάλλον της, παρουσιάζοντας παράλληλα αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης, υστερώντας όμως σε σχέση με άλλες ανεπτυγμένες χώρες. Συνεπώς, κρίνεται αναγκαία η υιοθέτηση κατάλληλων προτάσεων και μεταρρυθμίσεων για την περαιτέρω ανάπτυξη της χώρας.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ABSTRACT

In modern environment, characterized by high competition and ever-increasing economic demands, states seek the greatest possible growth in order to achieve maximum economic prosperity and improve their position in the international system. Today, economics considers competitiveness, economic freedom and the business environment as a prerequisite for a country's economic growth. The correlation between the above concepts has been extensively investigated. The present study aims to evaluate this correlation in Romania, examine the impact on the country's growth and propose improvement policies. The investigation focused on one hand to benchmark indicators of Global Competitiveness, Economic Freedom and Ease of Doing Business in Romania, compared with other powerful states, and countries of EU, Black Sea and Balkan Peninsula, on the other hand in their comparative assessment with country's growth rate. In conclusion, in recent years Romania has managed to improve dramatically its competitiveness, economic freedom and business environment, while at the same time increasing its growth rate, but presents lower performance than developed countries. It is therefore necessary to adopt appropriate reforms and proposals for its further growth.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	3
2.1 ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	3
2.2 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	6
2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	10
2.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	14
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	18
3.1 ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX - GCI).....	19
3.2 ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ (INDEX OF ECONOMIC FREEDOM - IEF)	29
3.3 ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΥΚΟΛΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ EASE OF DOING BUSINESS - EDB)	37
4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	43
4.1 ΓΕΝΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ	44
4.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ GCI	46
4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ IEF.....	54
4.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ EBD	60
4.5 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑ.....	66
5. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	70
6. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ.....	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΛΙΣΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ – ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Εικόνα 2.4.1: Το ομόκεντρο εννοιολογικό περιεχόμενο των όρων μεγέθυνσης, οικονομικής ανάπτυξης και συνολικής ή ολικής ανάπτυξης.....	15
Γράφημα 2.1.1: Συσχέτιση μεταξύ ρυθμού καθαρής ανάπτυξης και δείκτη GCI 4.0.....	29
Γράφημα 4.2.1: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη GCI από 2003 έως 2018	46
Γράφημα 4.2.2: Κατάταξη Ανταγωνιστικότητας Ρουμανίας και ΗΠΑ από 2008 έως 2018 σύμφωνα με το δείκτη GCI.....	46
Γράφημα 4.2.3: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη GCI για το έτος 2018.....	47
Γράφημα 4.2.4: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη GCI για τις χώρες της BAL-13 και BS-10 για το έτος 2018.....	47
Γράφημα 4.2.5: Συγκριτική αξιολόγηση πυλώνων του δείκτη GCI Ρουμανίας, ΗΠΑ και Ρωσία για το έτος 2018.....	48
Γράφημα 4.3.1: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη IEF από 2001 έως 2018.	54
Γράφημα 4.3.2: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη IEF για το έτος 2018.....	55
Γράφημα 4.3.3: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη IEF για τις χώρες της BAL-13 και BS-10 για το έτος 2018.....	55
Γράφημα 4.3.4: Συγκριτική αξιολόγηση πυλώνων Κράτους Δικαίου του δείκτη IEF για το έτος 2018.....	56
Γράφημα 4.3.5: Συγκριτική αξιολόγηση πυλώνων Μεγέθους του Κράτους του δείκτη IEF για το έτος 2018.....	57
Γράφημα 4.3.6: Συγκριτική αξιολόγηση πυλώνων Απόδοσης Κανονιστικού Πλαισίου του δείκτη IEF για το έτος 2018.....	58
Γράφημα 4.3.7: Συγκριτική αξιολόγηση πυλώνων Ανοιχτών Αγορών του δείκτη IEF για το έτος 2018.....	59
Γράφημα 4.4.1: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη EDB για το έτος 2018...	61
Γράφημα 4.4.2: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη EDB από 2010 έως 2018	61

Γράφημα 4.4.3: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη EDB για τις χώρες της BAL-13 BS-10 για το έτος 2018	62
Γράφημα 4.4.4: Συγκριτική αξιολόγηση βαθμολογίας των πυλώνων του δείκτη EBD Ρουμανίας για το έτος 2018.....	62
Γράφημα 4.4.5: Συγκριτική αξιολόγηση κατάταξης των πυλώνων του δείκτη EBD Ρουμανίας για το έτος 2018.....	63
Γράφημα 4.5.1: Συγκριτική αξιολόγηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ της Ρουμανίας με ΗΠΑ, ΕΕ-28, BAL-13, BS-10 από το 2001 έως το 2017	67
Γράφημα 4.5.2: Συγκριτική αξιολόγηση πραγματικού ρυθμού ανάπτυξης ΑΕΠ της Ρουμανίας με ΗΠΑ, ΕΕ-28, BAL-13, BS-10 από το 2001 έως το 2017	67
Γράφημα 4.5.3: Συγκριτική αξιολόγηση του ρυθμού ανάπτυξης με τους δείκτες GCI, IEF και EDB της Ρουμανίας.....	68

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980, με το πέρας του ψυχρού πολέμου και την διάλυση του συμφώνου της Βαρσοβίας, πολλά κράτη ήταν πλέον ελεύθερα να επιλέξουν τη δική τους πολιτικοοικονομική πορεία. Στις περισσότερες από τις χώρες αυτές, υπήρξε μία παράλληλη στροφή προς μεγαλύτερη πολιτική δημοκρατική ελευθερία. Η πορεία προς την αλλαγή αυτή ονομάστηκε μετάβαση, με σκοπό να προσδιορίσει το μεταβατικό στάδιο από μία κεντρικά σχεδιασμένη οικονομία προς μία οικονομία που προσανατολίζεται στην αγορά.

Η «απελευθέρωση» της οικονομίας, η άρση των κανονιστικών ρυθμίσεων και οι ιδιωτικοποιήσεις αποτέλεσαν τους βασικούς άξονες της μελλοντικής ανάπτυξης των χωρών. Από την πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989 μέχρι και τις μέρες μας, η ιδέα της ελευθερίας υιοθετεί τις μορφές της πολιτικής δημοκρατίας και των ελεύθερων αγορών. Τα κράτη που βρέθηκαν σε αυτό το μεταβατικό στάδιο πέρασαν μία μεγάλη περίοδο μετακομμουνιστικής αλλαγής, ξεκινώντας με μία σειρά από θεσμούς πολύ διαφορετικούς από αυτούς του καπιταλισμού της αγοράς. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και μέχρι το ήμισυ της μεταβατικής περιόδου, μία σειρά αλλαγών πραγματοποιήθηκαν στις μεταβατικές οικονομίες, οδηγώντας στις μεγάλες μεταρρυθμίσεις των τελευταίων ετών της δεκαετίας και μετέπειτα στον ολοκληρωτικό μετασχηματισμό τους, στο πλαίσιο της ενταξιακής προσπάθειας στην ΕΕ.

Σήμερα, η πλειοψηφία αυτών που ασχολούνται με την επιστήμη των οικονομικών, αλλά και εκείνων που διαμορφώνουν την οικονομική πολιτική των χωρών (πολιτικοί, οικονομικές και πολιτικές ενώσεις, διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί) υποστηρίζουν ότι η ανταγωνιστικότητα, η οικονομική ελευθερία και η επιχειρηματικότητα είναι η βασικές αιτίες για τα υψηλά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης και της συνεπακόλουθης ευημερίας κάποιων λαών.

Κατά παρόμοιο τρόπο, τα τελευταία 25 χρόνια η Ρουμανία, που αποτελεί και τη υπό εξέταση χώρα, έχει υποστεί δραματικές οικονομικές αλλαγές, καθώς έχει μια οικονομία που είναι σε μετάβαση, ανήκει στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες, οι οποίες κατά το πέρας τους στη δημοκρατία, στις αρχές της δεκαετίας του 90, βρέθηκαν ξαφνικά και απότομα αντιμέτωπες με ένα καινούργιο, εντελώς διαφορετικό πολιτικό και οικονομικό σύστημα. Στην παρούσα μελέτη θα εξετάσουμε αυτά ακριβώς τα δεδομένα. Χρησιμοποιώντας κυρίως τις αξιολογήσεις της Ρουμανίας, σύμφωνα με

το «Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας» (Global Competitiveness Index, GCI), το «Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας» (Index of Economic Freedom, IEF) και το «Δείκτη Ευκολίας Επιχειρηματικότητας» (Ease of Doing Business, EDB), θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες της χώρας, τις επιδράσεις που αυτά έχουν στην οικονομική ζωή της και να καταδειχθεί ο συσχετισμός τους με την οικονομική της ανάπτυξη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται η βιβλιογραφική ανασκόπηση, όπου θα αναφερθούμε στον τρόπο που έχει προσεγγίσει έως σήμερα το θέμα η παγκόσμια επιστημονική κοινότητα. Γίνεται μια γενική αναφορά στους όρους της ανταγωνιστικότητας, της οικονομικής ελευθερίας, του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται η μεθοδολογία και ο τρόπος συγκέντρωσης των επιμέρους στοιχείων-δεδομένων. Παρουσιάζονται οι διεθνείς δείκτες συγκριτικής αξιολόγησης GCI, IEF και EDB που χρησιμοποιούνται ως μέτρο αξιολόγησης του ρυθμού ανάπτυξης μιας χώρας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στο οικονομικό - πολιτικό προφίλ της Ρουμανίας, καθώς και συγκριτική ανάλυση των ευρημάτων των ανωτέρω δεικτών, σε σχέση με άλλες χώρες και περιφέρειες της ευρύτερης περιοχής, και κυρίως με τις χώρες των περιοχών της Βαλκανικής Χερσονήσου (BAL-13), της Μαύρης Θάλασσας (BS-10) και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-28) και ισχυρών κρατών. Επιπλέον, επιδιώκεται η ανάδειξη του τρόπου με τον οποίο οι βαθμολογίες του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, της οικονομικής ελευθερίας και της ανταγωνιστικότητας επηρεάζουν το ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας της Ρουμανίας.

Στο πέμπτο κεφάλαιο προτείνονται πολιτικές και η υλοποίηση συγκεκριμένων μεταρρυθμίσεων που πρέπει να προβεί η Ρουμανία, οι οποίες θα ενισχύσουν τους επιμέρους δείκτες της χώρας και θα οδηγήσουν εντέλει σε περαιτέρω αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης.

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα γενικά συμπεράσματα από τη μελέτη των αξιολογήσεων των τριών δεικτών για την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, την οικονομική ελευθερία και το επιχειρηματικό περιβάλλον στη Ρουμανία. Τέλος, προτείνονται θέματα για περαιτέρω εξέταση, τα οποία δεν ήταν δυνατό να αναλύσουμε στην παρούσα μελέτη, λόγω χώρου, χρόνου και περιορισμένου δείγματος από τις αξιολογήσεις των εν λόγω δεικτών.

2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η διαμόρφωση της σύγχρονης και πολυδιάστατης έννοιας της ανταγωνιστικότητας αποτελεί αρκετά πρόσφατη εξέλιξη και είναι αποτέλεσμα της σύνθεσης οικονομικών εννοιών και ιδεών, που προέρχονται κυρίως από το χώρο της διοικητικής επιστήμης. Πριν από μερικές δεκαετίες, οι περισσότεροι αναλυτές περιορίζονταν αυστηρά στην οικονομική προσέγγιση της έννοιας, δίνοντας έμφαση σε παράγοντες κόστους και τιμών, ταυτίζοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα με την παραδοσιακή έννοια του στατικού, συγκριτικού πλεονεκτήματος.

Οι σύγχρονοι αναλυτές κατευθύνονται προς μια δυναμική, πολυδιάστατη έννοια της ανταγωνιστικότητας, η οποία εστιάζεται στο μέλλον και ενσωματώνει αξιολογικές κρίσεις και στόχους πολιτικής. Αντικείμενο της πολιτικής ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας είναι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ευημερίας των κατοίκων της χώρας και ειδικότερα η σταθερή βελτίωση των πραγματικών εισοδημάτων, η καθαρή αύξηση των θέσεων εργασίας και η βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Η ευημερία μπορεί να κληρονομείται ή να δημιουργείται. Ο κληρονομικός πλούτος προέρχεται από τους φυσικούς πόρους της χώρας, όπως το πετρέλαιο, τα ορυκτά, η καλλιεργήσιμη γη και η γεωγραφική θέση και έχει άμεση θετική επίδραση στην ευημερία ενός έθνους. Η δημιουργία πλούτου προκύπτει από τη δυνατότητα δημιουργίας προϊόντων και υπηρεσιών, που μπορούν να πωληθούν στο εσωτερικό και στο εξωτερικό με κέρδος. Η δημιουργία του πλούτου δύναται να περιλαμβάνει προϊόντα και υπηρεσίες που χρησιμοποιούν κληρονομικούς πόρους, αλλά είναι απεριόριστος και ενισχύει την αξία μόνο μέσω της καινοτομίας και τον δυναμισμό των επιχειρήσεων που λειτουργούν στην χώρα. Η κυβέρνηση δεν μπορεί να δημιουργήσει πλούτο. Ο πλούτος μπορεί να δημιουργηθεί μόνο από τον επιχειρηματικό τομέα. Ωστόσο, η κυβέρνηση έχει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην δημιουργία του γενικού πλαισίου και των συνθήκων που επιτρέπουν τη δημιουργία πλούτου (Porter 1990)¹.

¹ Michael E Porter, "The Competitive Advantage of Nations," Harvard Business Review, (Απρίλιος 1990), σελ.76.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ανταγωνιστικότητα ενός κράτους είναι *“ο βαθμός στον οποίο ένα έθνος μπορεί υπό συνθήκες ελευθέρου εμπορίου και ανταγωνιστικών αγορών να παράγει αγαθά και υπηρεσίες που να πληρούν τις απαιτήσεις των διεθνών αγορών, ενώ ταυτόχρονα να διατηρεί και να διευρύνει μακροπρόθεσμα τα εισοδήματα των πολιτών τους»* (Durand, Simon και Webb 1992).

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF), το οποίο καταμετρά την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των χωρών από το 1979, αυτή ορίζεται ως εξής: *«ένα σύνολο θεσμών, πολιτικών και παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο της παραγωγικότητας μιας χώρας»*.

Σύμφωνα με την Ε.Ε. ανταγωνιστικότητα είναι *«Η ικανότητα μιας επιχείρησης, ενός τομέα ή μιας χώρας να πωλεί και να προμηθεύει αποτελεσματικά αγαθά και υπηρεσίες σε μια δεδομένη αγορά, να αξιοποιεί τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι παγκοσμίως ολοκληρωμένες αγορές και να επωφελείται από το διεθνές εμπόριο. Καθορίζεται από το επίπεδο της παραγωγικότητας και της διαφοροποίησης της οικονομίας και από την ποιότητα των αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρει»* (European Commission 2018).

Οι παραπάνω ορισμοί είναι ελαφρώς διαφορετικοί, όμως σε όλους χρησιμοποιείται η λέξη «παραγωγικότητα». Η ανταγωνιστική οικονομία ταυτίζεται με την παραγωγική οικονομία, καθώς η παραγωγικότητα οδηγεί στην ανάπτυξη, η οποία με τη σειρά της σε αύξηση των εισοδημάτων και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Η παραγωγικότητα είναι σημαντική, επειδή έχει διαπιστωθεί ότι αποτελεί το βασικό παράγοντα που οδηγεί στην ανάπτυξη και την αύξηση των επιπέδων εισοδημάτων, τα οποία με τη σειρά τους είναι στενά συνδεδεμένα με την ανθρώπινη ευημερία.

Κατά βάση, η αυξανόμενη ανταγωνιστικότητα σημαίνει αυξανόμενη ευημερία. Οι ανταγωνιστικές οικονομίες είναι αυτές που είναι περισσότερο ικανές να αναπτυχθούν βιώσιμα και χωρίς αποκλεισμούς, γεγονός που σημαίνει ότι πιθανότατα θα ωφεληθούν όλοι στο κοινωνικό σύνολο από τους καρπούς της οικονομικής μεγέθυνσης.

Κυρίαρχο ρόλο στην επίτευξη αυξημένης ανταγωνιστικότητας μιας ολόκληρης οικονομίας στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης, διαδραματίζει η δυνατότητα της χώρας να μπορεί να διατηρήσει ή και να προσελκύσει νέα talέντα, να υιοθετήσει νέες τεχνολογίες και να εκπαιδεύσει το εργατικό της δυναμικό σε

αυτές. Επιπλέον, η χώρα θα πρέπει να εφαρμόζει καινοτόμες μεθόδους αυξημένης προστιθέμενης αξίας και να ενθαρρύνει οικονομίες κλίμακας, ώστε να ελαχιστοποιεί το κόστος και να προσφέρει προϊόντα που να μπορούν να σταθούν στην απαιτητική παγκόσμια αγορά (Cann 2017).

Σύμφωνα με το Διεθνές Κέντρο Ανταγωνιστικότητας (WCC) του Διεθνούς Ινστιτούτου Διοίκησης της Λωζάνης (IMD) (Bris, Sorell και Stehli 2016), η ανταγωνιστικότητα δεν αφορά τη βραχυπρόθεσμη ανάπτυξη, ούτε τον ανταγωνισμό. Αντίθετα, η ανταγωνιστικότητα αφορά την ικανότητα παραγωγής βιώσιμης μακροπρόθεσμης αξίας. Οι χώρες δεν χρειάζονται μόνο πόρους και ικανότητες, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο διαχειρίζονται αυτούς τους δύο παράγοντες θα καθορίσει το επίπεδο ανταγωνιστικότητάς τους². Συγκεκριμένα:

- Το τυπικό μοντέλο ανταγωνιστικότητας ξεκινά με την κυβέρνηση. Η καλή διακυβέρνηση συνεπάγεται καλές ρυθμίσεις, διαφάνεια (χωρίς διαφθορά) και εστίαση στους ανθρώπους (όραμα). Αν και οι θέσεις εργασίας δημιουργούνται από τον ιδιωτικό τομέα, οι κυβερνήσεις πρέπει να αναπτύξουν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για να μπορούν οι επιχειρήσεις να δημιουργούν θέσεις εργασίας³. Οι χώρες που δεν το παρέχουν αυτό, είναι λιγότερο πιθανό να προσελκύσουν επιχειρηματικές επενδύσεις. Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των περισσότερων χωρών BRICS, μεταξύ άλλων έχουν κακή υποδομή, η οποία εμποδίζει πολλούς οργανισμούς να ασκούν τις δραστηριότητές τους εκεί. Η καλή ρύθμιση και η υποδομή αποτελούν ουσιώδη στοιχεία για τη δημιουργία επιχειρήσεων.

- Μια καλή κυβέρνηση δεν σημαίνει μια "μεγάλη" κυβέρνηση. Πράγματι, το μέγεθος του δημόσιου τομέα έχει συσχετιστεί αρνητικά με την ανταγωνιστικότητα. Επιπλέον, αν και οι φόροι είναι σημαντικοί για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, χρειάζεται ένας μηχανισμός φορολόγησης που χαρακτηρίζεται από υψηλά έσοδα, αλλά χαμηλά φορολογικά ποσοστά.

² Για παράδειγμα, το Μεξικό εστιάζει στους παράγοντες της αξίας για να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά του βελτιώνοντας τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και εκπαίδευσης και ιδιωτικοποιώντας τον δημόσιο τομέα του. Επίσης, η μαζική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της Χιλής που έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι όλοι έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση σημαίνει ότι η χώρα έχει λιγότερους πόρους για την ανάπτυξη της υποδομής της, αλλά η εκπαίδευση αποτελεί σημαντική κινητήρια δύναμη της ανταγωνιστικότητας. (<https://www.imd.org/research-knowledge/articles/the-competitiveness-challenge/>)

³ Η Σιγκαπούρη και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα αποτελούν καλά παραδείγματα κυβερνητικών μοντέλων που έχουν ενθαρρύνει ένα τέτοιο περιβάλλον. (<https://www.imd.org/research-knowledge/articles/the-competitiveness-challenge/>)

- Η ανταγωνιστικότητα δεν ισοδυναμεί με τον ανταγωνισμό. Αντιθέτως, οι χώρες καθίστανται ανταγωνιστικότερες μέσω της συνεργασίας τους, για παράδειγμα μέσω της επίτευξης συνεργειών μέσω του εμπορίου, γεγονός που με τη σειρά τους βοηθά την ανταγωνιστικότητά τους και επιτρέπει στις περιφέρειες να αναπτυχθούν, όπως για παράδειγμα στη Νοτιοανατολική Ασία.
- Η στρατηγική δεν πρέπει μόνο να παρέχει απαντήσεις σε βραχυπρόθεσμα προβλήματα, αλλά και να εστιάζεται σε μακροπρόθεσμα ζητήματα, καθώς ένας από τους βασικούς παράγοντες της ανταγωνιστικότητας είναι ο μακροπρόθεσμος προσανατολισμός.
- Η αντιγραφή του μοντέλου ανταγωνιστικότητας μιας άλλης χώρας δεν είναι καλή ιδέα, διότι καμία άλλη χώρα δεν έχει το ίδιο πλαίσιο. Έτσι, κάθε χώρα θα πρέπει να αναπτύσει το δικό της πλαίσιο και στρατηγική⁴.
- Τέλος, οι χώρες θα πρέπει επίσης να επικεντρωθούν στη θεσμική μεταρρύθμιση και όχι στην οικονομική ανάπτυξη, καθώς οι θεσμοί - δηλαδή οποιαδήποτε οργάνωση ατόμων με σαφή στόχο - αποτελούν βασική κινητήρια δύναμη της ανταγωνιστικότητας (Acemoğlu και Robinson 2013)⁵.

2.2 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Προκειμένου να δημιουργηθεί μια επιχείρηση, αλλά και για να υποστηριχθεί επιτυχώς, απαιτούνται πόροι, όπως η χρηματοδότηση, για την οποία εξαρτάται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αποδοχή κοινωνικών κανόνων, για τους οποίους εξαρτάται από την κοινωνία, οι κατάλληλες συνθήκες αγοράς, για τις οποίες εξαρτάται από την αγορά, η πώληση προϊόντων / υπηρεσιών, για την οποία εξαρτάται από τους πελάτες και η εργασία, για την οποία εξαρτάται από την κοινωνία.

Συναφώς, υπάρχουν φυσικοί πόροι και πρώτες ύλες, για τις οποίες εξαρτάται από τη φύση και το νομικό πλαίσιο της χώρας, το οποίο εξαρτάται από την κυβέρνηση αυτής. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες και διαστάσεις που επηρεάζουν

⁴ Stéphane Garelli (πρώην διευθυντής του WCC): «Δεν έχει σημασία σε ποια χώρα θα πάτε, η σαλάτα πρόκειται να είναι διαφορετική. Δεν σημαίνει ότι πρόκειται να είναι καλύτερο, θα είναι διαφορετικό».

⁵ Στο βιβλίο τους «Why Nations Fail» οι Daron Acemoğlu και James Robinson δείχνουν ότι οι τρεις παραδοσιακές θεωρίες που χρησιμοποιούνται για να εξηγήσουν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, (φυσικοί πόροι, εμπόριο και πρόσβαση στη χρηματοδότηση) αδυνατούν να προβλέψουν οικονομικές διαφορές στον κόσμο σήμερα. Προτείνουν ότι μόνο οι χώρες που αναπτύσσουν καλά ιδρύματα μπορούν να προωθήσουν την οικονομική ανάπτυξη.

μια επιχείρηση. Αυτοί οι παράγοντες είναι πολλές διαφορετικές συνιστώσες μιας ενιαίας έννοιας που ονομάζεται Επιχειρηματικό Περιβάλλον.

Οι παράγοντες αυτοί, από τους οποίους εξαρτώνται οι επιχειρήσεις δεν είναι στάσιμοι, αλλά αντίθετα είναι πολύ δυναμικοί και συνεχώς μεταβαλλόμενοι.

Επιπλέον, οι μεταβαλλόμενες ανάγκες των πελατών και οι νέες καινοτομίες στην αγορά αποτελούν μέρος του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Η πρόκληση για τις επιχειρήσεις σε αυτή την τεχνολογική εποχή δεν είναι να εισέλθουν στην αγορά, αλλά να επιβιώσουν στην αγορά. Για να επιβιώσουν στην αγορά σημαίνει να προσαρμοστούν στις αλλαγές όσο το δυνατόν ταχύτερα.

Αναλυτικότερα, το επιχειρηματικό περιβάλλον διακρίνεται σε εσωτερικό και εξωτερικό και οι όροι αυτοί δεν αφορούν παρά στις “εντός” ή “εκτός” επιρροές που δέχεται η οργανωτική δομή(επιχείρηση) (epiheirimatikotita.gr 2018).

Ως εξωτερικό περιβάλλον ορίζουμε κυρίως τους εξωτερικούς παράγοντες που είναι σε θέση να επιδράσουν στην επιχείρηση και αυτοί διακρίνονται σε:

- Οικονομικούς: Αναφέρονται στη γενική κατάσταση της οικονομίας, όπως αυτή αντανακλάται στο ΑΕΠ της χώρας και στο δείκτη βιοτικού της επιπέδου αλλά και τις γενικότερες οικονομικές εξελίξεις ή προβλέψεις για πληθωριστικές τάσεις, ανεργία κλπ. Από την άλλη μεριά, αφορά στις ανταγωνιστικές συνθήκες της αγοράς, στη σχέση της επιχείρησης με τους προμηθευτές, τους πελάτες(καταναλωτές), τις τράπεζες, τους μετόχους κοκ. Η σχέση με τους πελάτες αποτελεί σήμερα ένα βασικότατο πεδίο στόχευσης του μανατζμεντ της επιχείρησης(market focus) και για αυτό, οι εταιρείες που λειτουργούν σε συνθήκες ανταγωνισμού και δεν προστατεύονται από ειδικές διατάξεις, ούτε χαρακτηρίζονται από έντονα μονοπωλιακό χαρακτήρα, να αποδίδουν πρώτηση σημασία στην ικανοποίηση και πρόβλεψη των αναγκών των πελατών τους (Σακκάς 1999).

- Πολιτικούς: Περιλαμβάνουν το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δρα η επιχείρηση σε τοπικό, αλλά και διεθνές επίπεδο. Η νομοθεσία και πολιτική, σχετικά με το περιβάλλον, με τον κλάδο της επιχείρησης, η φορολογική και εργατική νομοθεσία (νομικό πλαίσιο), η κυβερνητική πολιτική αναφορικά με τα έργα υποδομής (Σαρσέντης 1996), τις δημόσιες δαπάνες, την ιδιωτικοποίηση κλπ αποτελούν τις συνιστώσες του πολιτικού περιβάλλοντος της οργάνωσης. Το ευρύτερο κοινωνικοπολιτιστικό πλαίσιο, στο οποίο υπάρχει και κινείται η επιχείρηση αποτελεί σαφώς, έναν εξίσου σημαντικό παράγοντα του εξωτερικού περιβάλλοντος της επιχείρησης.

- Κοινωνικούς: Περιλαμβάνουν τη δημογραφική κατάσταση και τάσεις, αλλά και τις πολιτιστικές και προσωπικές αξίες των εργαζόμενων. Η δημογραφία αποτελεί ένα εργαλείο πρόβλεψης στα χέρια των στελεχών του κάθε οργανισμού και επιτρέπει εκτιμήσεις για επικείμενες αλλαγές. Το πολιτισμικό πλαίσιο, στο οποίο λειτουργεί η επιχείρηση ή αλλιώς η “κουλτούρα” της, όπως πολλοί το ονομάζουν έχει αποδειχθεί πως παίζει σημαντικό ρόλο, τόσο στην οργάνωση και διοίκηση, όσο και στη λειτουργία της επιχείρησης. Στην ευρύτερη βιβλιογραφία του μανάτζμεντ μπορεί κανείς να βρει πολλά παραδείγματα που αφορούν στην επίδραση των πολιτισμικών αλλά και προσωπικών αξιών ως προς τη λειτουργία της οργάνωσης. Οι προσωπικές αξίες των εργαζόμενων αλλά και η θεώρησή τους για την εργασία, ο ηθικός κώδικας της εργασίας όπως ονομάζεται, αποτελούν μια συνισταμένη του ευρύτερου πολιτισμικού περιβάλλοντος στο οποίο ζουν και κινούνται και των προσωπικών τους βιωμάτων, αξιών και προσωπικότητας (Montana και Charnon 1987).

- Τεχνολογικούς: Ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός είναι σήμερα μια βασική προϋπόθεση για να κρατά μια εταιρεία την ανταγωνιστική της θέση στην αγορά (Σακκάς 1999). Υπάρχουν τρεις κύριες περιοχές του τεχνολογικού περιβάλλοντος που πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν κατά τη λήψη των αποφάσεων (Montana και Charnon 1987):

- ✓ Καινοτομία: Η καινοτομία δεν σημαίνει εφεύρεση. Είναι ένας όρος περισσότερο οικονομικός παρά τεχνολογικός. Αποτελεί την έννοια μέσα από την οποία η επιχείρηση δημιουργεί νέες παραγωγικές πηγές (επαναστατική τεχνολογική καινοτομία) ή εμπλουτίζει τις υπάρχουσες με νέα χαρακτηριστικά (εξελικτική τεχνολογική καινοτομία). Η καινοτομία λοιπόν, ως μια “διάσταση” της τεχνολογίας αποτελεί σημαντικό εργαλείο ανάπτυξης των σύγχρονων επιχειρήσεων.

- ✓ Μεταφορά τεχνολογίας: Η διαδικασία μεταφοράς τεχνολογίας σε μια επιχείρηση γίνεται είτε σταδιακά είτε ριζοσπαστικά, ανάλογα την εκτίμηση των διευθυντικών στελεχών για τις πιθανές αντιδράσεις, αλλά και την προσαρμογή του προσωπικού της επιχείρησης.

- ✓ Τεχνολογία αιχμής: Αναφέρεται στην τελευταία εξέλιξη της τεχνολογίας, ενώ κρίνεται απαραίτητη, ως προϋπόθεση, η αξιολόγηση των αναγκών και των χαρακτηριστικών της συγκεκριμένης δομής, πριν την εισαγωγή και εφαρμογή αυτής της νέας τεχνολογίας (Montana και Charnon 1987). Γενικότερα, η

εισαγωγή και εφαρμογή νέας τεχνολογίας σε μια επιχείρηση, καθώς συνιστά και επιφέρει αλλαγή σε πολλά επίπεδα, αποτελεί ένα βασικό προβληματισμό των διευθυντών, κυρίως ως προς τις ενδεχόμενες συνέπειες, στην προσαρμογή και στάση των εργαζόμενων, στις συνθήκες εργασίας, στη διαφοροποίηση των προϊόντων κοκ (Σαρσέντης 1996).

Ως εσωτερικό περιβάλλον, ορίζουμε κυρίως τους εσωτερικούς παράγοντες που είναι σε θέση να επιδράσουν στην επιχείρηση και αυτοί διακρίνονται σε:

- Οι πόροι του οργανισμού: Είναι τα στοιχεία του οργανισμού που είναι διαθέσιμα για να χρησιμοποιηθούν στην επίτευξη των στόχων του (Montana και Charnon 1987). Οι πόροι αυτοί διακρίνονται σε ανθρώπινους και μη (φυσικοί, τεχνολογικοί και οικονομικοί)

- ✓ Οι ανθρώπινοι πόροι συνίστανται στην προσφορά και συμβολή των διευθυντών, της ηγεσίας και των μη διοικητικών στελεχών, όπως είναι πχ το προσωπικό που ασχολείται με χειρωνακτικές εργασίες ή εργασίες χειρισμών στους αντίστοιχους τομείς λειτουργίας της επιχείρησης (Κόντης και Μαντάς 1993).

- ✓ Οι φυσικοί πόροι αποτελούνται από τις πρώτες ύλες (αποθέματα), τις οποίες η επιχείρηση μετατρέπει σε αγαθά ανώτερης αξίας (outputs), τον μηχανολογικό εξοπλισμό, τα ακίνητα της επιχείρησης και τα συστήματα διανομής.

- ✓ Οι τεχνολογικοί πόροι ως διάσταση του εσωτερικού περιβάλλοντος της επιχείρησης στην ουσία αναφέρονται στην τεχνολογία που εφαρμόζει μια επιχείρηση.

- ✓ Οι οικονομικοί πόροι της επιχείρησης αφορούν στους τρόπους χρηματοδότησης της, είτε από το αποθεματικό, δηλαδή τα κεφάλαια που δημιουργούνται από τα κέρδη και δεν δίδονται στους μετόχους, είτε από εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης, όπως είναι το δανειακό και το μετοχικό κεφάλαιο (Montana και Charnon 1987). Το χρήμα, όπως είναι γνωστό, αποτελεί την κινητήρια πηγή λειτουργίας της επιχείρησης και για αυτό τον λόγο, η χρήση του απαιτεί ορθολογική αντιμετώπιση.

- Το επιχειρηματικό κλίμα: Είναι οι τυπικές και άτυπες αξίες ενός οργανισμού, οι οποίες έχουν διαμορφωθεί διαχρονικά από τα πρώτα οράματα των ιδρυτών της επιχείρησης, ως τις πρόσφατες «τροποποιήσεις», όπως υποδεικνύουν οι διευθυντές (Montana και Charnon 1987). Το επιχειρηματικό κλίμα ή αξίες της επιχείρησης συντελούν στην υποκίνηση των εργαζομένων και τη διαμόρφωση του

προφίλ του οργανισμού. Αν και η πραγματοποίηση του κέρδους είναι απαραίτητος όρος ύπαρξης μιας επιχείρησης, οι επιχειρήσεις όμως, όπως και οι άνθρωποι, χρειάζονται πολύ περισσότερα από την ικανότητα επιβίωσης (κέρδος). Ο πραγματικός σκοπός μιας επιχείρησης θεμελιώνεται πάνω σε βαθύτερες διαχρονικές αξίες, που εξασφαλίζουν συνοχή στους ανθρώπινους πόρους της και προσφέρουν σε όλους, μια ευκαιρία πραγμάτωσης των φιλοδοξιών τους και μια αίσθηση δημιουργίας (Σακκάς 1999). Το επιχειρηματικό κλίμα συνδέεται άμεσα με το πολιτισμικό περιβάλλον της επιχείρησης, από το οποίο δέχεται επιδράσεις.

Ένας παραπλήσιος ορισμός που δίνεται για το επιχειρηματικό περιβάλλον είναι: *«Ο συνδυασμός εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων που επηρεάζουν την κατάσταση λειτουργίας μιας επιχείρησης. Το επιχειρηματικό περιβάλλον μπορεί να περιλαμβάνει παράγοντες όπως: πελάτες και προμηθευτές, τον ανταγωνισμό και τους ιδιοκτήτες του, βελτιώσεις στην τεχνολογία, νόμους και κυβερνητικές δραστηριότητες. και των αγορών, των κοινωνικών και οικονομικών τάσεων»* (Business Dictionary 2018).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, θα μπορούσαμε λοιπόν να δώσουμε έναν γενικό ορισμό του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος, ως εξής: *«Το άθροισμα όλων των ατόμων, των ιδρυμάτων και άλλων δυνάμεων που είναι εκτός του ελέγχου μιας επιχείρησης, αλλά η επιχείρηση εξακολουθεί να εξαρτάται από αυτές, καθώς επηρεάζουν τη συνολική απόδοση και τη βιωσιμότητα της επιχείρησης».*

Το Επιχειρηματικό Περιβάλλον είναι η πιο σημαντική πτυχή κάθε επιχείρησης. Η γνώση των τρεχουσών αλλαγών του περιβάλλοντος μιας επιχείρησης, όχι μόνο την βοηθά να προσαρμοστεί στις αλλαγές αυτές, αλλά και να τις χρησιμοποιήσει ως ευκαιρίες. Το Επιχειρηματικό Περιβάλλον δεν παρουσιάζει μόνο απειλές, αλλά και ευκαιρίες για οποιαδήποτε επιχείρηση. Μία σωστά οργανωμένη επιχείρηση, όχι μόνο εντοπίζει και αξιολογεί το περιβάλλον, αλλά και αντιδρά σε αυτές τις εξωτερικές δυνάμεις προς όφελός της.

2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Μέχρι σήμερα, στην επιστήμη της οικονομίας υφίσταται μια μεγάλη θεωρητική συζήτηση, ως προς το ποιο οικονομικό σύστημα είναι αυτό που προσφέρει την ανάπτυξη σε μια χώρα.

Από την μια πλευρά, είναι αυτοί οι οποίοι υποστηρίζουν ένα οικονομικό σύστημα που βασίζεται στην ιδιωτική περιουσία και τις ελεύθερες αγορές, δηλαδή μια κατάσταση που θα μπορούσαμε σήμερα γενικά να ορίσουμε ως οικονομική ελευθερία. Αν και δεν έχει συμφωνηθεί ακόμα ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της οικονομικής ελευθερίας, φαίνεται ότι υπάρχει ευρεία συμφωνία μεταξύ αυτών, στο τι τελικά αυτή περιλαμβάνει, όπως προκύπτει καθαρά από τους παρακάτω ορισμούς:

- Οικονομική ελευθερία είναι η ελευθερία του ατόμου να αναπτύσσει προς διάφορες κατευθύνσεις την οικονομική δραστηριότητά του (Γεωργόπουλος 2001).

- Η οικονομική ελευθερία είναι το θεμελιώδες δικαίωμα κάθε ανθρώπου να ελέγχει τη δική του εργασία και ιδιοκτησία. Σε μια οικονομικά ελεύθερη κοινωνία, τα άτομα είναι ελεύθερα να εργάζονται, να παράγουν, να καταναλώνουν και να επενδύουν με οποιοδήποτε τρόπο θέλουν. Στις οικονομικά ελεύθερες κοινωνίες, οι κυβερνήσεις επιτρέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία της εργασίας, του κεφαλαίου και των αγαθών και αποφεύγουν τον εξαναγκασμό ή τον περιορισμό της ελευθερίας πέρα από το βαθμό που είναι απαραίτητο για την προστασία και τη διατήρηση της ίδιας της ελευθερίας (The Heritage Foundation 2018).

- Σύμφωνα με τον Αμερικάνο οικονομολόγο, στατιστικολόγο και συγγραφέα Milton Friedman «*Είναι ευρέως κατανοητό ότι, η ελευθερία στις οικονομικές ρυθμίσεις είναι η ίδια ένα συστατικό της ελευθερίας, έτσι η οικονομική ελευθερία είναι αυτοσκοπός....Η οικονομική ελευθερία είναι επίσης ένα απαραίτητο μέσο προς την επίτευξη της πολιτικής ελευθερίας*»⁶ (Friedman 1980). Κατά συνέπεια, η μεγιστοποίηση της οικονομικής ελευθερίας μιας κοινωνίας και των οικονομικών επιλογών του ατόμου βρίσκεται στον πυρήνα, κάθε πραγματικά φιλελεύθερης πολιτικής και είναι ένα από τα βασικότερα εργαλεία μιας ανοιχτής κοινωνίας, όχι μόνο για να παράγει ευημερία, αλλά και για να διασφαλίζει την δημοκρατία και τις πολιτικές ελευθερίες.

- Ένας από τους πιο αξιόλογους οικονομολόγους και κοινωνικούς φιλόσοφους του εικοστού αιώνα Ludwig von Mises υποστήριζε ότι η επέκταση των ελεύθερων αγορών, ο καταμερισμός της εργασίας και η επένδυση ιδιωτικών

⁶ Friedman, Milton, «Free to Choose: A Personal Statement», Αθήνα, ΕΥΡΩΕΚΔΟΤΙΚΗ, 1980, Σελ. 2-3.

κεφαλαίων είναι η μόνη δυνατή πορεία προς την ευημερία και την άνθιση της ανθρώπινης φυλής (MISES INSTITUTE 2018).

- Στο ελληνικό δίκαιο η οικονομική ελευθερία αποτελεί δικαίωμα του ατόμου στο πλαίσιο της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς του, καθώς σύμφωνα με το Άρθρο 1 παρ. 5 του Συντάγματος της Ελλάδας *«Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων, το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη»* (Βουλή των Ελλήνων 2008).

Από τους παραπάνω ορισμούς προκύπτει ότι τα βασικά συστατικά της οικονομικής ελευθερίας είναι η προσωπική επιλογή, η εθελοντική συναλλαγή, η ελευθερία του ανταγωνισμού στις αγορές και η προστασία του ατόμου και της ιδιοκτησίας. Οι θεσμοί και οι πολιτικές είναι συνεπείς με τις αρχές της οικονομικής ελευθερίας, όταν επιτρέπουν την εθελοντική συναλλαγή και την προστασία των ατόμων και της περιουσίας τους. Οι κυβερνήσεις μπορούν να προωθήσουν την οικονομική ελευθερία παρέχοντας μια νομική δομή και ένα σύστημα επιβολής του νόμου που προστατεύει τα δικαιώματα ιδιοκτησίας των ιδιοκτητών και επιβάλλει την τήρηση των συμβάσεων κατά τρόπο ομοιόμορφο. Ωστόσο, η οικονομική ελευθερία απαιτεί επίσης από τις κυβερνήσεις να απέχουν από την κατοχή της περιουσίας των ανθρώπων και από την παρέμβαση στην προσωπική επιλογή, την εθελοντική ανταλλαγή και την ελευθερία εισόδου και ανταγωνισμού στις αγορές εργασίας και προϊόντων. Όταν οι κυβερνήσεις καθιστούν τους φόρους, τις κυβερνητικές δαπάνες και τους κανονισμούς για προσωπική επιλογή, εθελοντική ανταλλαγή και συντονισμό της αγοράς, μειώνουν την οικονομική ελευθερία. Περιορισμοί που εμποδίζουν την είσοδο σε επαγγέλματα και επιχειρηματικές δραστηριότητες μειώνουν επίσης την οικονομική ελευθερία (Lawson 2018).

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν οι άνθρωποι που είναι εχθροί της οικονομικής ελευθερίας και οι οποίοι υποστηρίζουν ένα οικονομικό σύστημα που χαρακτηρίζεται από κεντρικό οικονομικό σχεδιασμό και κρατικό έλεγχο των μέσων παραγωγής. Οι υποστηρικτές του διευρυμένου ρόλου του κράτους περιλαμβάνουν τον Jean-Jacques Rousseau και τον Karl Marx και τους υποστηρικτές του εικοστού αιώνα όπως ο Abba Lerner, ο John Kenneth Galbraith, Michael Harrington και Robert Heilbroner. Αυτοί οι μελετητές υποστηρίζουν ότι οι ελεύθερες αγορές οδηγούν σε μονοπώλια, χρόνιες οικονομικές κρίσεις, εισοδηματική ανισότητα και

αυξανόμενη υποβάθμιση των φτωχών και ότι ο κεντρικός πολιτικός έλεγχος της οικονομικής ζωής των ανθρώπων αποφεύγει αυτά τα προβλήματα της αγοράς. Θεωρούν την οικονομική ζωή απλά πολύ σημαντική για να αφεθεί στις αποκεντρωμένες αποφάσεις των ατόμων (Lawson 2018).

Στις αρχές του εικοστού αιώνα, ο κρατικός έλεγχος αυξήθηκε, καθώς ο κομμουνισμός και ο φασισμός εξαπλώθηκαν. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η «Νέα Συμφωνία»⁷ επέκτεινε σημαντικά το ρόλο του κράτους στην οικονομική ζωή των ανθρώπων. Στα τέλη της δεκαετίας του '70 και στις αρχές της δεκαετίας του '80, η οικονομική ελευθερία έδειξε μια επιστροφή, με απελευθέρωση, ιδιωτικοποίηση και φορολογικές περικοπές. Φυσικά, η μεγάλη αύξηση της οικονομικής ελευθερίας ήρθε με την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης.

Σήμερα, οι υποστηρικτές της ελευθερίας κυριαρχούν στη συζήτηση. Ένας μεγάλος σοσιαλιστής, ο Robert Heilbroner το 1989 παραδέχτηκε ρητά *«Λιγότερο από 75 χρόνια από τότε που ξεκίνησε επίσημα, ο αγώνας μεταξύ του καπιταλισμού και του σοσιαλισμού και έχει τελειώσει: ο καπιταλισμός έχει κερδίσει ... Ο καπιταλισμός οργανώνει τις υλικές υποθέσεις της ανθρωπότητας πιο ικανοποιητικά από τον σοσιαλισμό»*, ενώ το 1992 δηλώνει *«Ο καπιταλισμός υπήρξε μια αναμφισβήτητη επιτυχία, καθώς ο σοσιαλισμός ήταν μια αποτυχία»* (Boaz 2005). Πράγματι, το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων σε οικονομικά πιο ελεύθερα συστήματα, σε σύγκριση με εκείνες των λιγότερο ελεύθερων συστημάτων, παρουσιάζει μεγάλες διαφορές, όπως πχ. η Βόρεια έναντι Νότιας Κορέας, Ανατολική έναντι Δυτικής Γερμανίας κατά το παρελθόν, Εσθονίας έναντι Φινλανδίας και βαλκανικών κρατών (Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία κλπ) έναντι υπολοίπων χωρών της Ν. Ευρώπης (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία κλπ) μέχρι τα τέλη της χιλιετίας. Σε κάθε περίπτωση, οι άνθρωποι στην ελεύθερη οικονομία έχουν καλύτερη ζωή, ουσιαστικά σε κάθε τρόπο, από τους ομολόγους τους στις λιγότερο ελεύθερες οικονομίες.

⁷ Ο όρος New Deal (Νέα Συμφωνία) αναφέρεται σε μια σειρά οικονομικών μέτρων που θεσπίστηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες, μεταξύ 1933 και 1938, μέσω προεδρικών διαταγμάτων και νόμων ψηφισμένων, κατά τη διάρκεια της προεδρίας του Φραγκλίνου Ρούσβελτ, ως απάντηση στην Μεγάλη Ύφεση του 1929. Τα προγράμματα στόχευαν στην επίτευξη της ανακούφισης των φτωχότερων και των ανέργων, την ανάκαμψη της οικονομίας σε φυσιολογικά επίπεδα και την αναμόρφωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας, ώστε να μην επαναληφθεί παρόμοια κατάσταση.

2.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

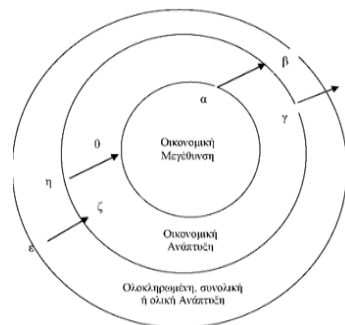
Κατά τη мерκαντιστική φάση του πρώιμου καπιταλισμού, ωρίμασε η «υλιστική» αντίληψη της προόδου, ως σταδιακής διαδικασίας οικονομικής μεγέθυνσης, κατά την οποία αυξάνονται στο εσωτερικό μίας κοινωνίας τα διαθέσιμα προς κατανάλωση αγαθά. Εκείνη την περίοδο, η εν λόγω μεγέθυνση θεωρούνταν πως αντικατοπτριζόταν στην αύξηση της ποσότητας του χρήματος που κυκλοφορούσε υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης. Η αντίληψη αυτή νομιμοποιούσε αλλά και καθοδηγούσε την ευρωπαϊκή αποικιοκρατία. Κατά τον Διαφωτισμό του 18ου αιώνα, η έννοια της οικονομικής ανάπτυξης είχε ήδη αποκρυσταλλωθεί στην αύξηση του συνολικού πλούτου ενός έθνους, μέσω προνομιακού, μονοπωλιακού εμπορίου με αποικιακές αγορές και είχε συνδεθεί με την εκβιομηχάνιση.

Περί τα τέλη του 18ου αιώνα, η ανάδυση της οικονομικής επιστήμης είχε ως αποτέλεσμα την αντικατάσταση του мерκαντισμού από τη σχολή των κλασικών φιλελεύθερων οικονομικών και την έμφαση στα πλεονεκτήματα του ελεύθερου εμπορίου. Η έννοια της οικονομικής ανάπτυξης έλαβε πλέον την πλήρη της μορφή και συνδέθηκε ρητά με τη μεγέθυνση του ρυθμού παραγωγής αγαθών, καθώς επρόκειτο για μία μετρήσιμη ποσότητα, η οποία επέτρεπε την αφηρημένη μαθηματική μοντελοποίηση της ανάπτυξης. Ωστόσο, ήταν ήδη αντιληπτό πως η ανάπτυξη είχε έναν ευρύτερο, ποιοτικό χαρακτήρα, καθώς συνοδευόταν από δομικές μεταβολές και διαδικασίες αναδιοργάνωσης στην κοινωνία, με στόχο τον προσανατολισμό της τελευταίας, στην αυξανόμενη κάλυψη των ατομικών και συλλογικών αναγκών σε αγαθά και υπηρεσίες. Δεν περιοριζόταν σε μια ποσοτική μεγέθυνση του συσσωρευμένου πλούτου, αλλά μεταφραζόταν σε συνεχή και καθολική αύξηση των ρυθμών παραγωγής και κατανάλωσης αγαθών, καθώς και σε μεταστροφή των κοινωνικών δομών και τεχνικών υποδομών προς αυτή την κατεύθυνση, με γνώμονα την «ευημερία». Κατά τη διάρκεια των επόμενων δύο αιώνων, διαφορετικές οικονομολογικές σχολές διατύπωσαν διαφορετικές απόψεις για την οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση.

Σήμερα, με τον όρο οικονομική ανάπτυξη εννοούμε την αυξανόμενη δυνατότητα μίας κοινωνίας να ικανοποιεί τις οικονομικές ανάγκες των μελών της με το πέρασμα του χρόνου, συνέπεια της αύξησης των διαθέσιμων παραγωγικών συντελεστών. Ο συνολικός ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας ενός έθνους, είναι ίσως ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν την ανθρώπινη

ευημερία, καθώς σχετίζεται με τις δυνατότητες ικανοποίησης των ατομικών και κοινωνικών αναγκών, ενώ οι θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης στον αναπτυσσόμενο κόσμο συνδέονται με βελτιώσεις και σε άλλες διαστάσεις της ποιότητας του βιοτικού επιπέδου.

Ο όρος οικονομική μεγέθυνση χρησιμοποιείται συχνά έναντι του όρου οικονομική ανάπτυξη και το αντίστροφο. Η οικονομική μεγέθυνση είναι «*Η σταθερή (steady) διαχρονική αύξηση του συνολικού προϊόντος μιας οικονομίας*», ενώ η οικονομική ανάπτυξη είναι «*ευρύτερη έννοια, η οποία συνδέεται με τη δημιουργία ικανοτήτων και δυνατοτήτων*» (Καλογήρου χ.χ.). Η οικονομική ανάπτυξη λοιπόν αναφέρεται όχι μόνο στην αύξηση του Α.Ε.Π. αλλά γενικότερα στις διορθωτικές μεταβολές του παραγόμενου προϊόντος, τη βελτίωση της τεχνολογίας, τις αλλαγές του θεσμικού πλαισίου που προσδιορίζει τον τρόπο παραγωγής, καθώς και τη διανομή του προϊόντος. Είναι λοιπόν εύκολα κατανοητό, ότι ο όρος οικονομική ανάπτυξη είναι ευρύτερος του όρου οικονομική μεγέθυνση. Γενικά, δε μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι έχουμε οικονομική ανάπτυξη χωρίς ταυτόχρονη αύξηση του προϊόντος. Αντίθετα, μεγέθυνση δε σημαίνει ταυτόχρονα και οικονομική ανάπτυξη, π.χ η αύξηση της παραγωγής πετρελαίου μπορεί ν' αυξήσει το Εγχώριο Προϊόν μιας χώρας, δε σημαίνει όμως ότι η αύξηση θα έχει ως προϋπόθεση ή ως αποτέλεσμα την αναδιάρθρωση της παραγωγικής διαδικασίας, της τεχνολογίας, της διανομής ή τη σύνθεση του τελικού προϊόντος. Τέλος, μια οικονομική μεγέθυνση μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα σ' ένα μικρό διάστημα. Αντίθετα, η οικονομική ανάπτυξη απαιτεί μεγάλα χρονικά διαστήματα, καθώς ο όρος αναφέρεται σε διαρθρωτικές αλλαγές. Τα τελευταία χρόνια, ο όρος ανάπτυξη χρησιμοποιείται με ακόμα ευρύτερο εννοιολογικό περιεχόμενο, ξεπερνώντας το "καθαρά" οικονομικό (Εικόνα 2.4.1). Οι

Εικόνα 2.4.1: Το ομόκεντρο εννοιολογικό περιεχόμενο των όρων μεγέθυνσης, οικονομικής ανάπτυξης και συνολικής ή ολικής ανάπτυξης (Πηγή: Ρέππας Π.Α., 1991, "Οικονομική Ανάπτυξη: Θεωρία και Στρατηγικές, Τόμος Α", Αθήνα)

διαρθρωτικές αλλαγές που επέρχονται μέσω της ανάπτυξης αφορούν θέματα και προβλήματα κοινωνικού, πολιτικού, πολιτιστικού, διανοητικού, οικολογικού περιεχομένου. Αναφέρονται στην ολική ανάπτυξη του ανθρώπου, της κοινωνίας και του περιβάλλοντός “του” (Βασιλειάδης 2008).

Το πιο ευρέως χρησιμοποιούμενο μέτρο της οικονομικής ανάπτυξης, είναι ο πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης (Real GDP growth rate) της παραγωγής μιας χώρας τελικών αγαθών και υπηρεσιών, λαμβάνεται από το ΑΕΠ (GDP), προσαρμοσμένο για τον πληθωρισμό. Αν το αποτέλεσμα είναι θετικό έχουμε ανάπτυξη, ενώ αν είναι αρνητικό έχουμε ύφεση (Παπαπανάγος 2018).

Κατόπιν των παραπάνω, ο ορισμός της οικονομικής ανάπτυξης δίνεται ως εξής: *«Η αύξηση της παραγωγικής ικανότητας μιας χώρας, όπως μετράται με τη σύγκριση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ-GDP) σε ένα έτος με το ΑΕΠ κατά το προηγούμενο έτος»*. Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, η πρόοδος στην τεχνολογία και η βελτίωση της ποιότητας και του επιπέδου των γνώσεων, θεωρούνται οι κύριες αιτίες της οικονομικής ανάπτυξης. Τα τελευταία χρόνια, η ιδέα της αιεφόρου ανάπτυξης έχει επιφέρει πρόσθετους παράγοντες, όπως περιβαλλοντικά ορθές διαδικασίες, που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην ανάπτυξη μιας οικονομίας (BusinessDictionary 2018).

Οι επόμενες έξι αιτίες της οικονομικής ανάπτυξης είναι βασικά στοιχεία μιας οικονομίας, των οποίων η βελτίωση ή η αύξηση της ποσότητας τους μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της οικονομίας (Prateek 2017):

1. Φυσικοί πόροι: Η ανακάλυψη περισσότερων φυσικών πόρων, όπως πετρελαίου ή ορυκτών κοιτασμάτων, μπορεί να ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη, καθώς αυτό μετατοπίζει ή αυξάνει την καμπύλη δυνατοτήτων παραγωγής της χώρας. Άλλοι πόροι περιλαμβάνουν τη γη, το νερό, τα δάση και το φυσικό αέριο. Ρεαλιστικά, είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να αυξηθεί ο αριθμός των φυσικών πόρων σε μια χώρα. Οι χώρες πρέπει να φροντίσουν να εξισορροπήσουν την προσφορά και τη ζήτηση σπάνιων φυσικών πόρων για να αποφύγουν την εξάντλησή τους. Η βελτιωμένη διαχείριση της γης μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της γης και να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη. Για παράδειγμα, η οικονομία της Σαουδικής Αραβίας εξαρτάται ιστορικά από τις αποθέσεις πετρελαίου της.

2. Φυσικό κεφάλαιο ή υποδομή: Οι αυξημένες επενδύσεις σε φυσικό κεφάλαιο, όπως τα εργοστάσια, τα μηχανήματα και οι δρόμοι θα μειώσουν το κόστος της οικονομικής δραστηριότητας. Τα καλύτερα εργοστάσια και μηχανήματα είναι πιο

παραγωγικά από τη σωματική εργασία. Αυτή η υψηλότερη παραγωγικότητα μπορεί να αυξήσει την απόδοση. Για παράδειγμα, η ύπαρξη ενός ισχυρού συστήματος οδικής κυκλοφορίας μπορεί να μειώσει την αναποτελεσματικότητα της μετακίνησης πρώτων υλών ή αγαθών σε όλη τη χώρα, η οποία μπορεί να αυξήσει το ΑΕΠ της.

3. Πληθυσμός ή Εργασία: Ένας αυξανόμενος πληθυσμός σημαίνει ότι υπάρχει αύξηση της διαθεσιμότητας εργαζομένων, πράγμα που σημαίνει υψηλότερο εργατικό δυναμικό. Ένα μειονέκτημα όμως του μεγάλου πληθυσμού είναι ότι θα μπορούσε να οδηγήσει σε υψηλή ανεργία.

4. Ανθρώπινο κεφάλαιο: Η αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα του εργατικού δυναμικού. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση των δεξιοτήτων, των ικανοτήτων και της κατάρτισης. Το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό έχει σημαντική επίδραση στην ανάπτυξη, καθώς οι ειδικευμένοι εργαζόμενοι είναι πιο παραγωγικοί.

5. Τεχνολογία: Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η βελτίωση της τεχνολογίας. Η τεχνολογία θα μπορούσε να αυξήσει την παραγωγικότητα με τα ίδια επίπεδα εργασίας, επιταχύνοντας έτσι την ανάπτυξη. Αυτό σημαίνει ότι τα εργοστάσια μπορούν να είναι πιο παραγωγικά με χαμηλότερο κόστος. Η τεχνολογία πιθανότατα να οδηγήσει σε σταθερή μακροχρόνια ανάπτυξη.

6. Νόμος: Ένα θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει την οικονομική δραστηριότητα, όπως κανόνες και νόμους. Δεν υφίσταται συγκεκριμένο σύνολο θεσμών που να προωθούν την ανάπτυξη.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ένας τρόπος αξιολόγησης μιας οικονομίας είναι η χρήση Διεθνών Δεικτών Συγκριτικής Αξιολόγησης (International Benchmarking Indicators). Η Συγκριτική Αξιολόγηση (Benchmarking) είναι μια μεθοδολογία μέτρησης του επιπέδου – ποιότητας των διαφόρων φορέων (π.χ. επιχειρήσεις, οργανισμοί, χώρες), σχετικά με προγράμματα, πολιτικές, στρατηγικές, προϊόντα και μετρήσεις απόδοσης, συγκρίνοντας αυτή με τυποποιημένες μετρήσεις ή παρόμοιες μετρήσεις της απόδοσης των καλύτερων στην κατηγορία. Όσον αφορά στις επιχειρήσεις, η αξιολόγηση γίνεται με τη σύγκριση των μετρήσεων απόδοσης μιας επιχείρησης, είτε με τις μετρήσεις απόδοσης των καλύτερων επιχειρήσεων της βιομηχανίας, είτε με βέλτιστες πρακτικές άλλων βιομηχανιών. Όσον αφορά τις χώρες, η αξιολόγηση πραγματοποιείται συγκρίνοντας τις πολιτικές που ακολουθεί μια χώρα, τις μεταρρυθμίσεις και τις μετρήσεις απόδοσης αυτής, με τις αποδόσεις μιας ομάδας χωρών και να την ταξινομήσουν κατατάσσοντας την σε μία θέση αναλόγως των αποτελεσμάτων της, βάσει ενός μεθοδολογικού πλαισίου,. Η συγκριτική αξιολόγηση καθίσταται χρήσιμη σχετικά με την πολιτικές που θα πρέπει να ακολουθήσει μία χώρα, αναγνωρίζοντας αφενός τις αδυναμίες της, αφετέρου τους τομείς στους οποίους θα μπορούσαν να αναζητηθούν οι βέλτιστες πρακτικές.

Τα ποσοτικά δεδομένα που χρησιμοποιούνται από τους εν λόγω δείκτες, παρέχουν επίσης μια βάση για την ανάλυση του τρόπου με τον οποίο διαφορετικές προσεγγίσεις των πολιτικών και μεταρρυθμίσεις μιας χώρας, συμβάλλουν στην επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων, όσον αφορά στην υψηλότερη ανταγωνιστικότητα, υψηλότερη απασχόληση, ανάπτυξη, εισοδήματα κλπ.

Μερικοί από τους διεθνείς δείκτες συγκριτικής αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται συχνότερα για την αξιολόγηση της οικονομίας μιας χώρας είναι:

- Ο Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Index - GCI), ο οποίος λαμβάνει υπόψη πολλούς καθοριστικούς παράγοντες που οδηγούν την ανταγωνιστικότητα μιας χώρας, συμπεριλαμβάνοντας ένα μέσο όρο πολλών διαφορετικών συνιστωσών, κάθε μία από τις οποίες μετρά μια διαφορετική πτυχή αυτής (World Economic Forum 2018).

- Ο Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας (Index of Economic Freedom - IEF) είναι ένας δείκτης που δημοσιεύεται σε ετήσια βάση και παρέχει ένα μέτρο του

βαθμού της οικονομικής ελευθερίας στις χώρες του κόσμου και σκοπός του είναι να αποδείξει την στενή σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην οικονομική ελευθερία και την πρόοδο (The Heritage Foundation 2018).

- Ο Δείκτης Ευκολίας Επιχειρηματικότητας (Ease of Doing Business - EDB) που μετρά το επιχειρηματικό περιβάλλον των χωρών και τις κατατάσσει σύμφωνα με τα αποτελέσματά τους (The World Bank 2018).

Σε αυτή τη μελέτη η αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας, του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, της οικονομικής ελευθερίας σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη της Ρουμανίας θα προσεγγιστεί με τη χρήση των προαναφερθέντων δεικτών (GCI, EDB και IEF).

3.1 ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX - GCI) (World Economic Forum 2018)

Όπως αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η ανταγωνιστικότητα είναι πολυσύνθετη έννοια που περιλαμβάνει πολλούς παράγοντες και πτυχές μιας οικονομίας. Το επίπεδο παραγωγικότητας, αφενός καθορίζει το επίπεδο ευημερίας που μπορεί να φτάσει και να διατηρήσει η οικονομία μιας χώρας, και από την άλλη καθορίζει τα ποσοστά κερδών από επενδύσεις σε μια οικονομία, η οποία με τη σειρά της καθορίζει το ρυθμό ανάπτυξής της. Έτσι μια πιο ανταγωνιστική οικονομία μπορεί να διατηρήσει ένα υψηλό επίπεδο εισοδήματος για τους πολίτες της και είναι αυτή που ενδέχεται να αναπτυχθεί ταχύτερα μεσοπρόθεσμα, αλλά και μακροπρόθεσμα.

Ωστόσο, εκτός από την ανάπτυξη μιας οικονομίας υπάρχουν αυξανόμενες ανησυχίες για την ανισότητα του εισοδήματος εντός των κοινωνιών, για την πρόσβαση του πληθυσμού στις ευκαιρίες απασχόλησης, για την δημιουργία ευημερίας, καθώς και για τις συνέπειες της ανάπτυξης στο περιβάλλον. Οι υπεύθυνοι χάραξης της πολιτικής μιας χώρας, οι πολίτες και οι επιχειρήσεις, αναγνωρίζουν όλο και περισσότερο την ανάγκη ύπαρξης μιας ισορροπημένης οικονομικής ανάπτυξης, μιας ολιστικής προσέγγισης, παρέχοντας ευκαιρίες και οφέλη για το σύνολο του πληθυσμού, καθώς και σεβασμού του περιβάλλοντος.

Υπάρχουν πολλοί καθοριστικοί παράγοντες που οδηγούν στην παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα και υπάρχει αλληλεξάρτηση μεταξύ πολλών από αυτούς. Το WEF έχει στηρίξει τη μέτρησή του για την ανταγωνιστικότητα σε ένα ολοκληρωμένο εργαλείο που μετρά τα μακροοικονομικά

και μικροοικονομικά θεμέλια της εθνικής ανταγωνιστικότητας και ονομάζεται Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Index - GCI). Ο GCI λαμβάνει υπόψη πολλούς από αυτούς τους καθοριστικούς παράγοντες, συμπεριλαμβάνοντας έναν μέσο όρο πολλών διαφορετικών συνιστωσών, κάθε μία από τις οποίες μετρά από διαφορετική γωνία την ανταγωνιστικότητα. Τα στοιχεία αυτά ομαδοποιούνται σε 12 πυλώνες και ο καθένας από αυτούς αναλύεται σε θεματικούς τομείς. Οι 12 πυλώνες καταγράφουν μια ποικιλία από μικροοικονομικούς και μακροοικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν την οικονομική ανταγωνιστικότητα και καθώς αυτοί είναι αλληλεξαρτώμενοι, οι αδυναμίες σε ένα τομέα μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις σε άλλους.

Με την Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση (4IR)⁸, η ανθρωπότητα εισήλθε σε μια νέα φάση. Η 4IR έχει γίνει ζωντανή πραγματικότητα για εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο και δημιουργεί νέες ευκαιρίες για επιχειρήσεις, κυβερνήσεις και ιδιώτες. Ωστόσο, απειλεί επίσης με μια νέα απόκλιση και πόλωση, τόσο εντός όσο και μεταξύ των οικονομιών και των κοινωνιών. Φέτος, σηματοδοτεί τη δέκατη επέτειο από την έναρξη της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, η οποία είχε κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες, μεγέθους χωρίς προηγούμενο, στις τελευταίες γενιές. Αν και η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη ήταν ισχυρή τα τελευταία δύο χρόνια, παραμένει εύθραυστη σε αυτό το μεταβαλλόμενο οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο.

Αυτές οι εξελίξεις, η 4IR και οι συνέπειες της μεγάλης ύφεσης, επαναπροσδιορίζουν τις οδούς προς την ευημερία και μάλιστα, την ίδια την έννοια της ευημερίας, με βαθιές επιπτώσεις στη χάραξη πολιτικής. Οι ανήσυχτοι ηγέτες αγωνίζονται για απαντήσεις και λύσεις, με στόχο να υπερβούν τα βραχυπρόθεσμα, αντιδραστικά μέτρα.

⁸ Ο όρος "Industry 4.0" προέκυψε από ένα πρόγραμμα high-tech Στρατηγικής της Γερμανικής Κυβέρνησης για την προώθηση της «Ψηφιοποίησης της Βιομηχανικής Παραγωγής», που παρουσιάστηκε τον Απρίλιο του 2011 στην Έκθεση του Ανόβερου και ολοκληρώθηκε το 2013. Το Industry 4.0 που βασίζεται στη Νανοτεχνολογία, στη Βιοτεχνολογία και κυρίως στις «Τεχνολογίες της Πληροφορίας νέας γενιάς» όπως είναι τα Κυβερνο-Φυσικά Συστήματα (Cyber-Physical Systems, CPS), το διαδίκτυο των πραγμάτων (Internet of Things, IoT), το υπολογιστικό νέφος (Cloud Computing), τα μεγάλα δεδομένα και οι αναλυτικές δεδομένων (Big Data & Data Analytics), οι Τεχνολογίες Ρομποτικής (Robotics), 3D εκτυπωτική (3D printing), η Συμπίεση Δεδομένων (Data Compression), η Ασφάλεια Δεδομένων (Data Security) και η Μάθηση Μηχανών (Machine Learning). Επιπλέον, αναφέρεται ένας νέος όρος «το Έξυπνο Εργοστάσιο» (Smart Factory), που περιλαμβάνει Κυβερνο-Φυσικά Συστήματα (CPS), τα οποία παρακολουθούν επιστάμενα τις φυσικές διεργασίες στη βιομηχανική παραγωγή, δημιουργούν εικονικό αντίγραφο του φυσικού κόσμου και διαχειρίζονται αποκεντρωμένες αποφάσεις. Στην ουσία τα CPS παντρεύουν υπολογιστικές και φυσικές διεργασίες σε ένα ενιαίο ολοκληρωμένο περιβάλλον παραγωγής. (<http://15minutes.gr>)

Στο πλαίσιο αυτό, το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ εισάγει από το 2018 το νέο Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας 4.0 (GCI 4.0), μια πολύ απαραίτητη οικονομική πυξίδα, με βάση 40 χρόνια εμπειρίας στη συγκριτική αξιολόγηση των κινητήριων δυνάμεων της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας. Αφού έχει κατανοήσει την 4IR, το WEF συμβάλλει στην παγκόσμια σκέψη και τη χάραξη πολιτικής, ενσωματώνοντας την έννοια της 4IR στον ορισμό της ανταγωνιστικότητας.

Ο δείκτης ενσωματώνει καθιερωμένες πτυχές με νέους και αναδυόμενους μοχλούς, που οδηγούν στην παραγωγικότητα και την ανάπτυξη. Τονίζει τον ρόλο του ανθρώπινου κεφαλαίου, της καινοτομίας, της ανθεκτικότητας και της ευκινησίας, όχι μόνο ως οδηγούς αλλά και καθορίζοντας χαρακτηριστικά οικονομικής επιτυχίας στην 4IR. Στηρίζει την καλύτερη χρήση της τεχνολογίας για την οικονομική άνοδο, αλλά προειδοποιεί ότι αυτό είναι δυνατό μόνο ως μέρος μιας ολιστικής προσέγγισης με άλλους παράγοντες ανταγωνιστικότητας. Τέλος, προσφέρει μια αντικειμενική ανάλυση δεδομένων, με στόχο τη χάραξη πολιτικών με αντικειμενική, προσανατολισμένη στο μέλλον και ορθολογική πολιτική.

Τα αποτελέσματα του GCI 4.0 αποκαλύπτουν το απογοητευτικό συμπέρασμα, ότι οι περισσότερες οικονομίες απέχουν πολύ από το "σύνορο" της ανταγωνιστικότητας, το συνολικό ιδανικό για όλους τους παράγοντες ανταγωνιστικότητας. Στην πραγματικότητα, η μέση παγκόσμια βαθμολογία του 60 υποδηλώνει ότι πολλές οικονομίες δεν έχουν ακόμη εφαρμόσει τα μέτρα που θα ενισχύσουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, την ανθεκτικότητα τους και θα διευρύνουν τις ευκαιρίες για τους πληθυσμούς τους. Επιπλέον, διαπιστώνουμε ότι οι χώρες έχουν μικτές επιδόσεις στους δώδεκα πυλώνες του δείκτη και ότι τα μακροχρόνια αναπτυξιακά ζητήματα, όπως η έλλειψη καλά λειτουργούντων θεσμών, εξακολουθούν να αποτελούν πηγή τριβών για την ανταγωνιστικότητα. Ωστόσο, υπάρχουν φωτεινά σημεία, με τη μορφή οικονομιών που ξεπερνούν τις άλλες και παρουσιάζουν πολύτιμες περιπτώσιολογικές μελέτες, ώστε να εξαχθούν πολύτιμα συμπεράσματα για τις μεθόδους εφαρμογής των παραγόντων ανταγωνιστικότητας (Klaus 2018).

Ο GCI 4.0 επικεντρώνεται στα θεσμικά όργανα, τις πολιτικές και άλλους παράγοντες που οδηγούν στην παραγωγικότητα, διότι αυτή τελικά καθορίζει τη μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη και, μολονότι μπορεί να υπάρξουν αντισταθμίσεις μεταξύ της οικονομικής ευημερίας και των περιβαλλοντικών ή

κοινωνικών στόχων, η αύξηση της παραγωγικότητας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για μεγαλύτερη ανθρώπινη ανάπτυξη. Αξιολογεί δηλαδή τους παράγοντες που καθορίζουν συλλογικά το επίπεδο της παραγωγικότητας μιας χώρας - τη σημαντικότερη κινητήρια δύναμη για τη μακροπρόθεσμη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου.

Η ανάγκη αναβάθμισης του δείκτη ανταγωνιστικότητας, κατέστη σαφής από τον συνδυασμό των συνεχιζόμενων αποτελεσμάτων της μεγάλης ύφεσης του 2008 και του ρυθμού συσσώρευσης της Τέταρτης Βιομηχανικής Επανάστασης (4IR). Η μεγάλη ύφεση μας έχει διδάξει ότι οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις μπορούν να έχουν μακροχρόνιες επιπτώσεις στην παραγωγικότητα. Οι παρατεταμένες περιόδους υποεπενδύσεων, που προκαλούνται από οικονομική κρίση, μπορούν να μειώσουν τη μακροπρόθεσμη πορεία ανάπτυξης, θέτοντας το οικονομικό σύστημα σε μια λιγότερο ευημερούσα πορεία, ακόμη και μετά την ανάκαμψη του χρηματοπιστωτικού τομέα. Ταυτόχρονα, η εμφάνιση του 4IR παράγει, μεταξύ άλλων επιπτώσεων, την επιτάχυνση του κύκλου καινοτομίας και αναγκάζει τα επιχειρηματικά μοντέλα να ξεπεραστούν με ταχύτερο ρυθμό. Αυτή η διαδικασία συνεχούς δημιουργικής καταστροφής δημιουργεί ευκαιρίες για νεοεισερχόμενους και μειώνει τα εμπόδια για τη μεταφορά τεχνολογίας ή την καινοτομία, αλλά απαιτεί επίσης τη διαχείριση συχνών δυσλειτουργιών της βιομηχανίας. Για να ανταποκριθούν σε αυτές τις προκλήσεις, οι ευημερούσες οικονομίες πρέπει να δημιουργήσουν κατάλληλους μηχανισμούς για τη μείωση του κινδύνου νέων χρηματοπιστωτικών κρίσεων και για να καθορίσουν τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις της καινοτομίας. Με άλλα λόγια, οι επιτυχημένες οικονομίες στην εποχή 4IR πρέπει:

- Να είναι ανθεκτικές, δημιουργώντας αποθέματα και οικονομικούς μηχανισμούς για να αποφεύγουν τις χρηματοπιστωτικές κρίσεις ή τη μαζική ανεργία και να αντιμετωπίζουν εξωτερικούς κραδασμούς.
- Να είναι ευέλικτες, αγκαλιάζοντας την αλλαγή και όχι να αντιστέκονται σε αυτή. Οι επιχειρήσεις, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής και οι εργαζόμενοι θα πρέπει να μπορούν να προσαρμόζουν γρήγορα τον τρόπο λειτουργίας τους και να επωφελούνται από τις ευκαιρίες να παράγουν αγαθά ή να παρέχουν υπηρεσίες με νέους τρόπους.
- Να δημιουργήσουν ένα οικοσύστημα καινοτομίας, όπου η καινοτομία κινητοποιείται σε όλα τα επίπεδα και όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη συμβάλλουν στη

δημιουργία των καλύτερων συνθηκών για την εμφάνιση νέων ιδεών, τη χρηματοδότηση και την εμπορία τους, ως νέα προϊόντα και υπηρεσίες.

- Να υιοθετήσουν μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση στην οικονομική ανάπτυξη. Αυτό σημαίνει ότι αναγνωρίζεται ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι απαραίτητο για τη δημιουργία ευημερίας και ότι κάθε πολιτική που επηρεάζει αρνητικά τις δυνατότητες των ανθρώπινων παραγόντων θα μειώσει μακροπρόθεσμα την οικονομική ανάπτυξη. Κατά συνέπεια, η χάραξη πολιτικής θα πρέπει να διασφαλίσει ότι η ταχύτητα των αλλαγών και η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών τελικά θα μεταφραστούν σε καλύτερες συνθήκες διαβίωσης.

Οι παράγοντες είναι οργανωμένοι σε 12 πυλώνες και για λόγους παρουσίασης ομαδοποιούνται σε τέσσερις κατηγορίες (Ενεργό Περιβάλλον, Ανθρώπινο Κεφάλαιο, Αγορές και Οικοσύστημα Καινοτομίας). Τηρώντας το στόχο του προκατόχου του, το GCI 4.0 επανεξέτασε αυτά που καθορίζουν την παραγωγικότητα και τη μέτρηση αυτής. Από τους 98 δείκτες, 34 έχουν διατηρηθεί από την προηγούμενη μεθοδολογία, ενώ οι υπόλοιποι 64 δείκτες είναι νέοι. Η νέα μεθοδολογία καταγράφει όλους τους παράγοντες που προσδιορίζονται από τη βιβλιογραφία και από εμπειρογνώμονες ως σημαντικούς για την παραγωγικότητα στην εποχή του 4IR.

Οι 12 Πυλώνες είναι:

- Πυλώνας 1: Θεσμικά όργανα

Αποτυπώνονται η ασφάλεια, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, το κοινωνικό κεφάλαιο, οι έλεγχοι και η ισορροπία, η διαφάνεια και η ηθική, η απόδοση του δημόσιου τομέα και η εταιρική διακυβέρνηση. Με την καθιέρωση περιορισμών, τόσο νομικών (νόμων και μηχανισμών επιβολής), όσο και ανεπίσημων (κανόνων συμπεριφοράς), τα θεσμικά όργανα καθορίζουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο τα άτομα οργανώνουν την οικονομική τους δραστηριότητα. Τα ιδρύματα επηρεάζουν την παραγωγικότητα, κυρίως μέσω της παροχής κινήτρων και της μείωσης των αβεβαιοτήτων.

- Πυλώνας 2: Υποδομή

Αποτυπώνονται η ποιότητα και η επέκταση των υποδομών μεταφορών (οδικών, σιδηροδρομικών, αγωγών ύδρευσης και αέρος) και υποδομών κοινής ωφελείας. Καλύτερα συνδεδεμένες γεωγραφικές περιοχές είναι γενικά πιο ευημερούσες. Η ορθά αναπτυγμένη υποδομή μειώνει το κόστος μεταφοράς και συναλλαγής και διευκολύνει την κυκλοφορία αγαθών και ανθρώπων, καθώς και τη

μεταφορά πληροφοριών σε μια χώρα και πέρα από τα σύνορα. Εξασφαλίζει επίσης, την πρόσβαση στην παροχή ρεύματος και νερού - και τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη σύγχρονη οικονομική δραστηριότητα.

- Πυλώνας 3: Υιοθέτηση ΤΠΕ

Αποτυπώνεται ο βαθμός διάδοσης συγκεκριμένων Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Οι ΤΠΕ μειώνουν το κόστος συναλλαγών και επιταχύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών και ιδεών, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα και προκαλώντας καινοτομία. Δεδομένου ότι οι ΤΠΕ είναι τεχνολογίες γενικού σκοπού, όλο και περισσότερο ενσωματωμένες στη δομή της οικονομίας, καθίστανται εξίσου αναγκαίες, όπως οι υποδομές ενέργειας και μεταφορών για όλες τις οικονομίες.

- Πυλώνας 4: Μακροοικονομική σταθερότητα

Αποτυπώνονται το επίπεδο του πληθωρισμού και η βιωσιμότητα της δημοσιονομικής πολιτικής. Ο μετριοπαθής και προβλέψιμος πληθωρισμός και οι βιώσιμοι δημόσιοι προϋπολογισμοί μειώνουν τις αβεβαιότητες, ορίζουν τις αποδόσεις των προσδοκιών για τις επενδύσεις και αυξάνουν την εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων και ενισχύουν την παραγωγικότητα. Επίσης, σε έναν ολοένα και περισσότερο διασυνδεδεμένο κόσμο, όπου το κεφάλαιο μπορεί να κινηθεί γρήγορα, η απώλεια εμπιστοσύνης στη μακροοικονομική σταθερότητα μπορεί να προκαλέσει πτώση κεφαλαίων, με αποσταθεροποιητικές οικονομικές επιπτώσεις.

- Πυλώνας 5: Υγεία

Αποτυπώνεται το προβλεπόμενο για την υγεία προσδόκιμο ζωής - ο μέσος αριθμός ετών που ένα νεογέννητο μπορεί να αναμένει ότι θα ζήσει με καλή υγεία. Τα πιο υγιή άτομα έχουν περισσότερες σωματικές και πνευματικές ικανότητες, είναι πιο παραγωγικά και δημιουργικά και τείνουν να επενδύουν περισσότερο στην εκπαίδευση, καθώς το προσδόκιμο ζωής αυξάνεται. Τα υγιέστερα παιδιά αναπτύσσονται σε ενήλικες με ισχυρότερες γνωστικές ικανότητες.

- Πυλώνας 6: Δεξιότητες

Αποτυπώνονται το γενικό επίπεδο δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και η ποσότητα και η ποιότητα της εκπαίδευσης. Καθώς η έννοια της ποιότητας της εκπαίδευσης εξελίσσεται συνεχώς, σημαντικοί παράγοντες ποιότητας σήμερα περιλαμβάνουν: την ανάπτυξη ψηφιακού αλφαριθμητισμού, τις διαπροσωπικές δεξιότητες και την ικανότητα να σκέφτεται κριτικά και δημιουργικά. Η εκπαίδευση ενσωματώνει δεξιότητες και ικανότητες στο εργατικό δυναμικό. Οι

υψηλά μορφωμένοι πληθυσμοί είναι πιο παραγωγικοί, επειδή έχουν μεγαλύτερη συλλογική ικανότητα να εκτελούν εργασίες και να μεταφέρουν γρήγορα τις γνώσεις τους και να δημιουργούν νέες γνώσεις και εφαρμογές.

- Πυλώνας 7: Αγορά προϊόντων

Αποτυπώνεται ο βαθμός στον οποίο μια χώρα παρέχει ίσους όρους ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις, ώστε να συμμετέχουν στις αγορές της. Μετρούνται ως προς την επέκταση της αγοραστικής ισχύος, το άνοιγμα προς τις ξένες επιχειρήσεις και τον βαθμό των στρεβλώσεων της αγοράς. Ο ανταγωνισμός υποστηρίζει την αύξηση της παραγωγικότητας, με την παροχή κινήτρων στις εταιρείες να καινοτομούν, να ανανεώνουν τα προϊόντα, τις υπηρεσίες και την οργάνωσή τους και να παρέχουν τα καλύτερα δυνατά προϊόντα στην πιο λογική τιμή.

- Πυλώνας 8: Αγορά εργασίας

Αποτυπώνεται η «ευελιξία», δηλαδή ο βαθμός στον οποίο μπορούν να αναδιοργανωθούν οι ανθρώπινοι πόροι και η «διαχείριση ταλέντων», δηλαδή ο βαθμός στον οποίο αξιοποιούνται οι ανθρώπινοι πόροι. Οι καλά λειτουργούσες αγορές εργασίας ενισχύουν την παραγωγικότητα, συνδυάζοντας τους εργαζομένους με τις καταλληλότερες θέσεις εργασίας, αναλόγως την ικανότητά τους, και αναπτύσσοντας ταλέντα για να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό τους. Συνδυάζοντας την ευελιξία με την προστασία των βασικών δικαιωμάτων των εργαζομένων, οι καλά λειτουργούσες αγορές εργασίας επιτρέπουν στις χώρες να είναι πιο ανθεκτικές σε τυχόν αναταραχές, να ανακατανέμουν την παραγωγή σε αναδυόμενους τομείς, να ενθαρρύνουν τους εργαζομένους να αναλαμβάνουν κινδύνους, να προσελκύουν και να διατηρούν ταλέντα και να παρακινούν τους εργαζόμενους.

- Πυλώνας 9: Χρηματοπιστωτικό σύστημα

Αποτυπώνονται το βάθος, δηλαδή η διαθεσιμότητα πιστώσεων, μετοχών, χρεών, ασφαλιστικών και άλλων χρηματοπιστωτικών προϊόντων, καθώς και η σταθερότητα, δηλαδή ο μετριασμός της υπερβολικής ανάληψης κινδύνων και της ευκαιριακής συμπεριφοράς του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ένας ανεπτυγμένος χρηματοπιστωτικός τομέας προωθεί την παραγωγικότητα με τρεις κυρίως τρόπους: τη συγκέντρωση των αποταμιεύσεων σε παραγωγικές επενδύσεις, τη βελτίωση της κατανομής κεφαλαίων στις πιο ελπιδοφόρες επενδύσεις μέσω της παρακολούθησης των δανειοληπτών, μειώνοντας τις ασυμμετρίες της

πληροφόρησης και την παροχή αποτελεσματικού συστήματος πληρωμών. Ταυτόχρονα, απαιτείται κατάλληλη ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων προκειμένου να αποφευχθούν οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις, που ενδέχεται να προκαλέσουν μακροχρόνιες αρνητικές επιπτώσεις στις επενδύσεις και την παραγωγικότητα.

- Πυλώνας 10: Μέγεθος της αγοράς

Αποτυπώνεται το μέγεθος των εγχώριων και ξένων αγορών στις οποίες έχουν πρόσβαση οι επιχειρήσεις μιας χώρας. Εξαρτάται από το άθροισμα της αξίας της κατανάλωσης, των επενδύσεων και των εξαγωγών. Μεγαλύτερες αγορές αυξάνουν την παραγωγικότητα μέσω οικονομιών κλίμακας, το μοναδιαίο κόστος παραγωγής τείνει να μειώνεται με το ποσό της παραγόμενης παραγωγής. Οι μεγάλες αγορές ενθαρρύνουν επίσης την καινοτομία. Περισσότεροι δυνητικοί χρήστες σημαίνουν μεγαλύτερες πιθανές αποδόσεις μιας νέας ιδέας. Επιπλέον, οι μεγάλες αγορές δημιουργούν θετικά εξωτερικά στοιχεία, καθώς η συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου και η μετάδοση της γνώσης αυξάνουν τις αποδόσεις σε κλίμακα που ενσωματώνεται στη δημιουργία τεχνολογίας ή γνώσης.

- Πυλώνας 11: Επιχειρηματικός δυναμισμός

Αποτυπώνεται η ικανότητα του ιδιωτικού τομέα να παράγει και να υιοθετεί νέες τεχνολογίες και νέους τρόπους οργάνωσης της εργασίας, μέσω μιας κουλτούρας που αγκαλιάζει την αλλαγή, το ρίσκο, τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα και τους διοικητικούς κανόνες που επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να εισέλθουν και να βγουν από την αγορά εύκολα. Ένας ευέλικτος και δυναμικός ιδιωτικός τομέας αυξάνει την παραγωγικότητα λαμβάνοντας επιχειρηματικούς κινδύνους, δοκιμάζοντας νέες ιδέες και δημιουργώντας καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες. Σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από συχνές αναστατώσεις και επαναπροσδιορισμό επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και τομέων, τα επιτυχημένα οικονομικά συστήματα είναι ανθεκτικά στις τεχνολογικές κρίσεις και είναι σε θέση να ανανεώνονται συνεχώς.

- Πυλώνας 12: Ικανότητα καινοτομίας

Αποτυπώνονται η ποσότητα και η ποιότητα της επίσημης έρευνας και ανάπτυξης, ο βαθμός στον οποίο το περιβάλλον μιας χώρας ενθαρρύνει τη συνεργασία, τη συνδετικότητα, τη δημιουργικότητα, την ποικιλομορφία και την αντιπαράθεση σε διαφορετικά οράματα και οπτικές γωνίες και την ικανότητα μετατροπής των ιδεών σε νέα αγαθά και υπηρεσίες. Οι χώρες που μπορούν να

δημιουργήσουν μεγαλύτερη συσσώρευση γνώσης και που προσφέρουν καλύτερες συνεργατικές ή διεπιστημονικές ευκαιρίες τείνουν να έχουν μεγαλύτερη ικανότητα δημιουργίας καινοτόμων ιδεών και νέων επιχειρηματικών μοντέλων, τα οποία θεωρούνται ως οι κινητήριες δυνάμεις της οικονομικής ανάπτυξης.

Η έννοια της ανθεκτικότητας αντικατοπτρίζεται στον πυλώνα του χρηματοπιστωτικού συστήματος (πυλώνας 9), ο οποίος περιλαμβάνει μέτρα για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου χρηματοπιστωτικής κατάρρευσης και πόρων για την προσαρμογή σε εξωτερικούς κραδασμούς. Με τον ίδιο τρόπο, ο πυλώνας μακροοικονομικής σταθερότητας (πυλώνας 4) καταγράφει το βαθμό στον οποίο ο δημόσιος τομέας μιας χώρας μπορεί να παράσχει κατάλληλα μέτρα και να επενδύσει σε έργα που ο ιδιωτικός τομέας δεν μπορεί να χρηματοδοτήσει. Ομοίως, ο πυλώνας δεξιοτήτων (πυλώνας 6) καταγράφει την ικανότητα των εργαζομένων να μαθαίνουν και να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Η έννοια της ευελιξίας είναι παρούσα στον ανταγωνισμό της εγχώριας αγοράς και τους υποπυλώνες επιχειρηματικού πολιτισμού του δείκτη, διότι αυτοί συνεπάγονται μεγαλύτερη ικανότητα «δημιουργικής καταστροφής», επιτρέποντας στις καινοτόμες εταιρείες να εμφανιστούν εναντίον του κατεστημένου και να επιβραβεύσουν μια στάση ανάληψης ρίσκου. Επιπλέον, η έννοια είναι παρούσα στον υποπυλώνα της απόδοσης του δημόσιου τομέα, καθώς τα χαμηλά επίπεδα γραφειοκρατίας διευκολύνουν τις επιχειρήσεις να αναδιοργανώσουν και να ανακαλύψουν τον εαυτό τους, όταν δεν φορολογούνται οι νομικές διαδικασίες. Η ευελιξία της αγοράς εργασίας (ένας άλλος υποπυλώνας) συνεπάγεται ευελιξία μέσω της ευκολότερης ανακατανομής του ταλέντου σε όλους τους τομείς και τις επιχειρήσεις.

Το οικοσύστημα καινοτομίας περιλαμβάνει όλους τους πυλώνες. Αν και ο δυναμισμός των επιχειρηματικών δράσεων και η ικανότητα καινοτομίας είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν πιο άμεσα την καινοτομία, αυτοί θα πρέπει να συμπληρωθούν από υψηλά επίπεδα ανθρώπινου κεφαλαίου (υγεία, εκπαίδευση και δεξιότητες), βέλτιστη κατανομή δεξιοτήτων (λειτουργία της αγοράς εργασίας) και διαθεσιμότητα κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου και ad-hoc χρηματοπιστωτικών προϊόντων (ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος). Ένα ισχυρό οικοσύστημα καινοτομίας προϋποθέτει επίσης, υγιή υποδομή, ετοιμότητα των Τεχνολογιών Πληροφοριών - Επικοινωνιών και θεσμούς που επιτρέπουν ιδέες για

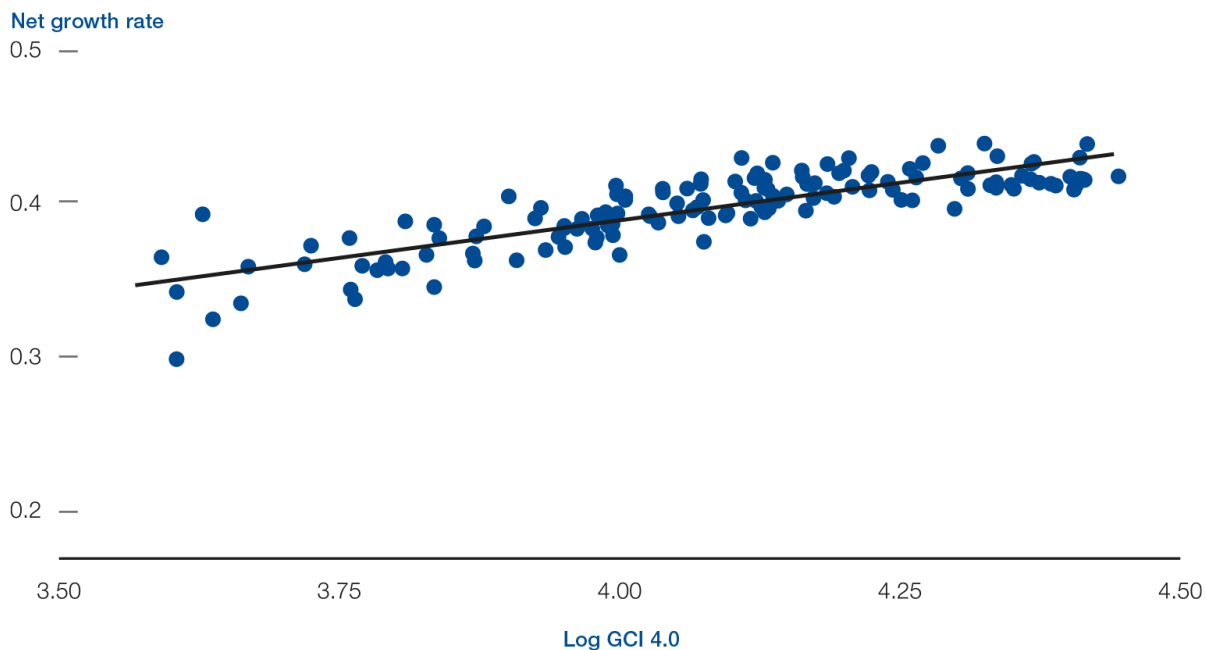
την προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και ένα μεγάλο μέγεθος της αγοράς που ενθαρρύνει τη δημιουργία νέων ιδεών.

Η ανθρωποκεντρική προσέγγιση της ανάπτυξης ενσωματώνεται από τους πυλώνες υγείας (πυλώνας 5) και δεξιοτήτων (πυλώνας 6), οι οποίοι μαζί αντιπροσωπεύουν το ένα έκτο της συνολικής βαθμολογίας GCI και υιοθετούν μια ευρεία προσέγγιση στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Η υγεία θεωρείται κατάσταση πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας, όχι απλώς η απουσία ασθενειών ή αναπηριών. Η εκπαίδευση μετρά τις δεξιότητες που χρειάζονται οι άνθρωποι για να ευδοκιμήσουν στο 4IR. Ο πυλώνας της αγοράς εργασίας (πυλώνας 8) περιλαμβάνει μέτρα ανταμοιβής ταλέντων και σεβασμού των δικαιωμάτων των εργαζομένων, ενώ ο πυλώνας της ικανότητας καινοτομίας (πυλώνας 12) περιλαμβάνει μέτρα που αποτυπώνουν την ανθρώπινη συνεργασία, την αλληλεπίδραση και τη δημιουργικότητα.

Ο υπολογισμός GCI 4.0 βασίζεται σε διαδοχικές συγκεντρώσεις κανονικοποιημένων αποτελεσμάτων από δείκτες (το πιο αναλυτικό επίπεδο) μέχρι το συνολικό αποτέλεσμα GCI. Οι βαθμολογίες πυλώνων και GCI εκφράζονται σε κλίμακα 0 έως 100 και ερμηνεύονται ως "βαθμολογίες προόδου", υποδεικνύοντας πόσο κοντά είναι μια χώρα στην ιδανική κατάσταση. Η συνολική βαθμολογία GCI είναι ο απλός μέσος όρος των 12 πυλώνων, συνεπώς το έμμεσο βάρος κάθε πυλώνα είναι 8,3% (1/12). Οι τέσσερις κατηγορίες που παρουσιάζονται στην Εικόνα 2 (Ενεργό Περιβάλλον, Ανθρώπινο Κεφάλαιο, Αγορές και Οικοσύστημα Καινοτομίας) χρησιμοποιούνται μόνο για λόγους παρουσίασης και δεν συμμετέχουν στον υπολογισμό. Το "στάδιο ανάπτυξης" από τις προηγούμενες εκδόσεις του GCI δεν χρησιμοποιείται πλέον. Αντ' αυτού, η ίδια μεθοδολογία συσσωμάτωσης εφαρμόζεται τώρα σε όλες τις χώρες. Το σκεπτικό είναι ότι καθώς η 4IR προχωράει, όλοι οι παράγοντες ανταγωνιστικότητας θα έχουν παρόμοιο αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα των χωρών, ανεξάρτητα από το ύψος των εισοδημάτων τους. Ο αυτοματισμός θα μειώσει ενδεχομένως τη σκοπιμότητα ανάπτυξης μιας χώρας που θα βασίζεται στο χαμηλό κόστος εργασίας στο μεταποιητικό τομέα.

Ως αποτέλεσμα αυτών των εννοιολογικών, στατιστικών και μεθοδολογικών ενημερώσεων, το GCI 4.0 είναι ένα βελτιωμένο μέτρο των επιπέδων παραγωγικότητας των χωρών. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία για την ορθότητα του GCI ως μέτρο παραγωγικότητας, το WEF αποδεικνύει ότι το GCI είναι πράγματι σε μεγάλο βαθμό συσχετισμένο με την παραγωγικότητα. Για την απεικόνιση αυτών

των αποτελεσμάτων του WEF σε ένα γράφημα, σχεδιάστηκε η μερική συσχέτιση μεταξύ της καθαρής ανάπτυξης και του GCI, η οποία είναι ο ρυθμός ανάπτυξης που συμψηφίζεται με τον συντελεστή σύγκλισης. Το γράφημα δείχνει ότι υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ του GCI και του καθαρού ρυθμού ανάπτυξης, παρέχοντας μια οπτική επίδειξη της στατιστικής δοκιμής που προαναφέρθηκε (Γράφημα 2.1.1).

Note: Adjusted $R^2 = 0.70$.

Γράφημα 2.1.1: Συσχέτιση μεταξύ ρυθμού καθαρής ανάπτυξης και δείκτη GCI 4.0 (Πηγή: The Global Competitiveness Report 2018)

3.2 ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ (INDEX OF ECONOMIC FREEDOM - IEF) (The Heritage Foundation 2018)

Ο Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας (IEF) είναι ένας δείκτης που δημοσιεύεται σε ετήσια βάση. Δημιουργήθηκε από το «The Heritage Foundation» και την «The Wall Street Journal» το 1995, και παρέχει ένα μέτρο του βαθμού της οικονομικής ελευθερίας στις χώρες του κόσμου και σκοπός του είναι να αποδείξει την στενή σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην οικονομική ελευθερία και την πρόοδο. Ο δείκτης καλύπτει μια πληθώρα ελευθεριών που βαθμολογούνται σε 186 αξιολογούμενες χώρες, σε τομείς από την επιχειρηματικότητα μέχρι και τα δικαιώματα ιδιοκτησίας. Το 1995 δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά περιλαμβάνοντας μετρήσεις για 101 χώρες και έκτοτε δημοσιεύεται σε ετήσια βάση από την «The Wall Street Journal» και το

«The Heritage Foundation» που αποτελούν και το νούμερο ένα «think tank» της Ουάσιγκτον των ΗΠΑ.

Ο Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας λαμβάνει μια ολοκληρωμένη εικόνα της οικονομικής ελευθερίας. Ορισμένες από τις πτυχές που αξιολογούνται αφορούν στις αλληλεπιδράσεις μιας χώρας με τον υπόλοιπο κόσμο (για παράδειγμα, η έκταση της ανοικτής οικονομίας στην παγκόσμια επένδυση ή το εμπόριο). Ωστόσο, οι περισσότεροι επικεντρώνονται σε πολιτικές εντός μιας χώρας, εκτιμώντας την ελευθερία των ατόμων να χρησιμοποιούν την εργασία τους ή τα οικονομικά τους χωρίς πέδη και κρατική παρέμβαση.

Κάθε μία από τις μετρούμενες πτυχές της οικονομικής ελευθερίας διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην προώθηση και τη διατήρηση της προσωπικής και εθνικής ευημερίας. Όλες αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους και η πρόοδος σε έναν τομέα είναι συχνά πιθανό να ενισχύσει ή και να εμπνεύσει την πρόοδο σε ένα άλλο. Ομοίως, η καταπιεσμένη οικονομική ελευθερία σε έναν τομέα (για παράδειγμα, η έλλειψη σεβασμού των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας) μπορεί να καταστήσει πολύ πιο δύσκολη την επίτευξη υψηλών επιπέδων ελευθερίας σε άλλους τομείς.

Ο δείκτης IEF μετρά το επίπεδο της οικονομικής ελευθερίας σε 100βάθμια κλίμακα με το 0 να αντιστοιχεί σε εντελώς ανελεύθερη και το 100 σε πλήρως ελεύθερη οικονομία. Η κλίμακα είναι η ακόλουθη:

- 0 - 49,9 καταπιεσμένη οικονομία, (repressed economy)
- 50 - 59,9 κυρίως ανελεύθερη οικονομία (mostly unfree economy)
- 60 - 69,9 μετρίως ελεύθερη οικονομία (moderately free economy)
- 70 - 79,9 κυρίως ελεύθερη οικονομία (mostly free economy)
- 80 - 100 ελεύθερη οικονομία (free economy).

Οι 12 πτυχές της οικονομικής ελευθερίας που μετρούνται στον δείκτη ομαδοποιούνται σε τέσσερις ευρείες κατηγορίες:

- Κράτος δικαίου (δικαιώματα ιδιοκτησίας, δικαστική αποτελεσματικότητα και κρατική ακεραιότητα)
- Το μέγεθος του κράτους (φορολογική επιβάρυνση, κρατικές δαπάνες και φορολογική υγεία) ·
- Αποτελεσματικότητα του κανονιστικού πλαισίου (επιχειρηματική ελευθερία, ελευθερία εργασίας και νομισματική ελευθερία).

- Ανοιχτές αγορές (εμπορική ελευθερία, επενδυτική ελευθερία και χρηματοοικονομική ελευθερία).

Κατά την αξιολόγηση των συνθηκών στις τέσσερις αυτές κατηγορίες, ο δείκτης υπολογίζει 12 συγκεκριμένα στοιχεία της οικονομικής ελευθερίας, καθένα από τα οποία βαθμολογείται σε κλίμακα από 0 έως 100. Βαθμολογεί αυτά τα 12 στοιχεία της οικονομικής ελευθερίας, τα οποία υπολογίζονται από μια σειρά υποπυλώνων, είναι εξίσου σταθμισμένα και υπολογίζονται κατά μέσο όρο για να παράγουν μια συνολική βαθμολογία οικονομικής ελευθερίας για κάθε οικονομία. Ακολουθώντας, γίνεται λεπτομερής περιγραφή των τύπων και της μεθοδολογίας που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των βαθμολογιών για κάθε ένα από τα 12 συστατικά της οικονομικής ελευθερίας.

- Κράτος Δικαίου

Δικαιώματα Ιδιοκτησίας

Η συνιστώσα για τα δικαιώματα ιδιοκτησίας αξιολογεί τον βαθμό στον οποίο το νομικό πλαίσιο μιας χώρας επιτρέπει στα άτομα να συσσωρεύουν ελεύθερα την ιδιωτική ιδιοκτησία, εξασφαλισμένη με σαφείς νόμους που η κυβέρνηση επιβάλλει αποτελεσματικά. Στηριζόμενη σε ένα μείγμα δεδομένων έρευνας και ανεξάρτητων εκτιμήσεων, παρέχει ένα μετρήσιμο μέγεθος του βαθμού στον οποίο οι νόμοι μιας χώρας προστατεύουν τα δικαιώματα ιδιωτικής ιδιοκτησίας και τον βαθμό στον οποίο τηρούνται οι νόμοι αυτοί. Αξιολογεί επίσης την πιθανότητα να απαλλοτριωθεί η ιδιωτική ιδιοκτησία από το κράτος. Όσο πιο αποτελεσματική είναι η νομική προστασία της ιδιοκτησίας, τόσο υψηλότερη είναι η βαθμολογία μιας χώρας. Ομοίως, όσο μεγαλύτερες είναι οι πιθανότητες κρατικής απαλλοτρίωσης της ιδιοκτησίας, τόσο χαμηλότερη θα είναι η βαθμολογία μιας χώρας. Η βαθμολογία για αυτό το συστατικό προέρχεται από το μέσο όρο βαθμολογίας για τους ακόλουθους πέντε υπο-παράγοντες, οι οποίοι σταθμίζονται εξ ίσου: Τα δικαιώματα φυσικής ιδιοκτησίας, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, η αντοχή της προστασίας των επενδυτών, ο κίνδυνος απαλλοτρίωσης και η ποιότητα της διαχείρισης της γης.

Δικαστική Αποτελεσματικότητα

Τα ορθώς λειτουργικά νομικά πλαίσια είναι ουσιώδη για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των πολιτών από τις παράνομες πράξεις άλλων, μεταξύ των οποίων κυβερνήσεις και ισχυροί ιδιωτικοί φορείς. Η αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος απαιτεί αποτελεσματικά και δίκαια δικαστικά συστήματα, ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης τήρηση των νόμων, με κατάλληλες νομικές

ενέργειες κατά των παραβιάσεων. Η βαθμολογία για τη δικαστική αποτελεσματικότητα προκύπτει από τον υπολογισμό της μέσης βαθμολογίας για τους ακόλουθους τρεις υπο-παράγοντες, οι οποίοι σταθμίζονται εξ ίσου: Δικαστική ανεξαρτησία, ποιότητα της δικαστικής διαδικασίας και πιθανότητα λήψης ευνοϊκών δικαστικών αποφάσεων.

Κρατική Ακεραιότητα

Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η συστηματική διαφθορά των κρατικών θεσμών και η λήψη αποφάσεων από πρακτικές όπως δωροδοκία, εκβιασμός, νεποτισμός, υπεξαίρεση. Η έλλειψη κρατικής ακεραιότητας που προκαλείται από τέτοιες πρακτικές μειώνει την οικονομική βιωσιμότητα, αυξάνοντας το κόστος και μετακινώντας τους πόρους σε αντιπαραγωγικές δραστηριότητες πίεσης. Η βαθμολογία για αυτό το στοιχείο προκύπτει από τις μέσες βαθμολογίες για τους ακόλουθους έξι υπο-παράγοντες, οι οποίοι σταθμίζονται εξίσου: Η εμπιστοσύνη του κοινού στους πολιτικούς, παράνομες πληρωμές και δωροδοκίες, διαφάνεια της κυβερνητικής πολιτικής, απουσία διαφθοράς, αντιλήψεις περί διαφθοράς και κυβερνητική και δημόσια διαφάνεια.

- Μέγεθος του κράτους

Φορολογική Επιβάρυνση

Η φορολογική επιβάρυνση είναι ένα σύνθετο μέτρο που αντικατοπτρίζει τους οριακούς φορολογικούς συντελεστές, τόσο για το προσωπικό, όσο και για τα εισοδήματα των επιχειρήσεων και το συνολικό επίπεδο φορολογίας (συμπεριλαμβανομένων των άμεσων και έμμεσων φόρων που επιβάλλονται από όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης) ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Η βαθμολογία των συστατικών προέρχεται από τρεις ποσοτικούς υπο-παράγοντες: τον ανώτατο συντελεστή οριακού φόρου επί του μεμονωμένου εισοδήματος, τον ανώτατο συντελεστή οριακού φόρου επί του εταιρικού εισοδήματος και την συνολική φορολογική επιβάρυνση ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Κρατικές Δαπάνες

Η συνιστώσα των κρατικών δαπανών καταγράφει το βάρος που επιβάλλεται από τις δημόσιες δαπάνες, το οποίο περιλαμβάνει τα λειτουργικά έξοδα του κράτους, αλλά και όλες τις πληρωμές που σχετίζονται με διάφορα προγράμματα. Δεν γίνεται προσπάθεια προσδιορισμού του βέλτιστου επιπέδου των κυβερνητικών δαπανών. Το ιδανικό επίπεδο διαφέρει από χώρα σε χώρα, ανάλογα με παράγοντες που ποικίλουν από τον πολιτισμό έως τη γεωγραφία μέχρι το επίπεδο οικονομικής

ανάπτυξης. Εντούτοις, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι δημόσιες δαπάνες καθίστανται αναπόφευκτες επιβαρύνσεις, καθώς η αύξηση του μεγέθους και του πεδίου εφαρμογής του δημόσιου τομέα οδηγεί αναπόφευκτα σε λανθασμένη κατανομή των πόρων και απώλεια οικονομικής αποδοτικότητας. Το σύνολο των ερευνών έδειξαν ότι οι υπερβολικές κυβερνητικές δαπάνες που προκαλούν χρονικά δημοσιονομικά ελλείμματα και η συσσώρευση δημόσιου χρέους είναι μία από τις πιο σοβαρές συνέπειες του οικονομικού δυναμισμού. Η μεθοδολογία του δείκτη αντιμετωπίζει τις μηδενικές κυβερνητικές δαπάνες ως σημείο αναφοράς. Ως αποτέλεσμα, οι υποανάπτυκτες χώρες, ιδιαίτερα εκείνες με περιορισμένες κυβερνητικές ικανότητες, ενδέχεται να λάβουν τεχνητά υψηλές βαθμολογίες. Ωστόσο, τέτοιες κυβερνήσεις, οι οποίες μπορούν να παρέχουν λίγα, αν υπάρχουν, δημόσια αγαθά, ενδέχεται να λάβουν χαμηλές βαθμολογίες σε ορισμένες από τις άλλες συνιστώσες της οικονομικής ελευθερίας (όπως τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, η οικονομική ελευθερία και η ελευθερία των επενδύσεων) που μετρούν πτυχές της αποτελεσματικότητας της κυβέρνησης.

Φορολογική Υγεία

Η διεύρυνση των ελλειμμάτων και η αυξανόμενη επιβάρυνση του χρέους, που οφείλονται στην κακή διαχείριση του κρατικού προϋπολογισμού, οδηγούν στη διάβρωση της συνολικής δημοσιονομικής υγείας μιας χώρας. Η επιδείνωση της φορολογικής υγείας, με τη σειρά της, συνδέεται με τη μακροοικονομική αστάθεια και την οικονομική αβεβαιότητα. Το χρέος είναι συσσώρευση δημοσιονομικών ελλειμμάτων με την πάροδο του χρόνου. Το αυξανόμενο δημόσιο χρέος που οφείλεται σε επίμονα δημοσιονομικά ελλείμματα, ιδίως οι δαπάνες που απλώς αυξάνουν την κρατική κατανάλωση ή τις μεταφορές, συχνά υπονομεύουν τη συνολική αύξηση της παραγωγικότητας και οδηγούν τελικά σε οικονομική στασιμότητα παρά στην ανάπτυξη. Η βαθμολογία για τη συνιστώσα φορολογικής υγείας βασίζεται σε δύο υπο-παράγοντες, οι οποίοι σταθμίζονται ως εξής στον υπολογισμό του συνολικού βαθμού συνιστώσας: το μέσο έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ για τα τρία τελευταία έτη (80% της βαθμολογίας) και το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ (20% της βαθμολογίας).

- Αποτελεσματικότητα του Κανονιστικού Πλαισίου

Επιχειρηματική Ελευθερία

Επιχειρηματική ελευθερία είναι το δικαίωμα ενός ατόμου να δημιουργήσει και να διευθύνει μια επιχείρηση χωρίς την παρέμβαση του κράτους. Οι επαχθείς και

περιττές κανονιστικές ρυθμίσεις αποτελούν τα πιο κοινά εμπόδια στην ελεύθερη άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι κανονισμοί αυξάνουν το κόστος παραγωγής και κατά συνέπεια δυσχεραίνουν τον επιχειρηματικό κόσμο να πετύχει στην αγορά. Άλλοι κανονισμοί επίσης εμποδίζουν την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων και την κερδοφορία. Οι κανονισμοί όμως, με την μεγαλύτερη ανασταλτική δράση για την επιχειρηματικότητα είναι εκείνοι που συνδέονται με τη χορήγηση αδειών για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Η επιχειρηματική ελευθερία είναι ένα δείκτης της συνολικής αποτελεσματικότητας των κυβερνητικών ρυθμίσεων για την επιχειρηματικότητα. Η βαθμολογία της προέρχεται από 10 παράγοντες που σταθμίζονται ισοδύναμα με στοιχεία που λαμβάνονται από τον Δείκτη Ευκολίας Επιχειρηματικότητας (Ease of Doing Business-EDB) της Παγκόσμιας Τράπεζας που θα αναλυθεί παρακάτω.

Ελευθερία Εργασίας

Η συνιστώσα της ελευθερίας εργασίας είναι ένα ποσοτικό μέτρο που εξετάζει διάφορες πτυχές του νομικού και κανονιστικού πλαισίου της αγοράς εργασίας μιας χώρας, συμπεριλαμβανομένων των κανονισμών που αφορούν τους κατώτατους μισθούς, τους νόμους που αναστέλλουν τις απολύσεις, τις απαιτήσεις αποχώρησης και τους μετρήσιμους περιορισμούς στις μισθώσεις και τις ώρες εργασίας, το ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού, ως ενδεικτικό μέτρο των ευκαιριών απασχόλησης στην αγορά εργασίας. Επτά ποσοτικοί υπο-παράγοντες σταθμίζονται εξίσου, με τον καθένα να μετράται ως το ένα έβδομο της συνιστώσας ελευθερίας εργασίας: ο λόγος του κατώτατου μισθού στη μέση προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο, εμπόδιο στην πρόσληψη πρόσθετων εργαζομένων, η σκληρότητα των ωρών, η δυσκολία απόλυσης πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού, χρόνος προειδοποίησης που προβλέπεται από τον νόμο, η υποχρεωτική αποζημίωση απόλυσης και το ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού.

Νομισματική Ελευθερία

Η νομισματική ελευθερία, αντικατοπτρίζει σταθερό νόμισμα και σταθερές τιμές στην αγορά. Οι ελεύθεροι άνθρωποι χρειάζονται ένα σταθερό και αξιόπιστο νόμισμα ως μέσο συναλλαγής, λογιστικής μονάδας και αποθήκευσης αξιών. Χωρίς νομισματική ελευθερία, είναι δύσκολη η δημιουργία μακροπρόθεσμων αξιών ή συσσώρευσης κεφαλαίου. Η νομισματική ελευθερία είναι ένας συνδυασμός του μέτρου της σταθερότητας των τιμών και της αξιολόγησης του ελέγχου των τιμών. Τόσο ο πληθωρισμός όσο και ο έλεγχος των τιμών δημιουργούν στρεβλώσεις στη

δραστηριότητα της αγοράς. Η σταθερότητα στις τιμές χωρίς μικροοικονομική παρέμβαση είναι η ιδανική κατάσταση για την ελεύθερη αγορά. Η βαθμολογία του πυλώνα της νομισματικής ελευθερίας βασίζεται σε δύο παράγοντες: τον σταθμισμένο μέσο πληθωρισμό για την τελευταία τριετία και τον έλεγχο των τιμών.

- Ανοικτές Αγορές

- Ελευθερία του Εμπορίου

Αποτελεί σύνθετο μέτρο της έκτασης των δασμολογικών και μη δασμολογικών φραγμών που επηρεάζουν τις εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών. Οι εμπορικοί περιορισμοί μπορούν να εκδηλωθούν με τη μορφή δασμών, φόρων εξαγωγής, εμπορικών ποσοστώσεων ή πλήρη απαγόρευση του εμπορίου. Οι δασμοί για παράδειγμα, αυξάνουν άμεσα τις τιμές που οι εγχώριοι καταναλωτές πληρώνουν για τις ξένες εισαγωγές, αλλά προκαλούν στρεβλώσεις στα κίνητρα παραγωγής για τους τοπικούς παραγωγούς οδηγώντας τους να παράγουν, είτε ένα αγαθό στο οποίο δεν έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα, είτε ένα αγαθό με μη αποδοτικά οικονομικά τρόπο. Η βαθμολογία για την ελευθερία του εμπορίου βασίζεται σε δύο μεταβλητές: τον σταθμισμένο μέσο δασμολογικό συντελεστή και τους μη δασμολογικούς φραγμούς (Nontariff barriers - NTB). Για να διατηρηθεί η συνεκτικότητα στην ταξινόμηση της συνιστώσας ελευθερίας του εμπορίου, ο δείκτης χρησιμοποιεί τον πιο πρόσφατα αναφερόμενο μέσο σταθμισμένο δασμολογικό συντελεστή για μια χώρα από την πρωτεύουσα πηγή. Εάν μια άλλη αξιόπιστη πηγή αναφέρει πιο ενημερωμένες πληροφορίες σχετικά με τον δασμολογικό συντελεστή της χώρας, αυτό το γεγονός σημειώνεται και η ταξινόμηση αυτού του στοιχείου μπορεί να αναθεωρηθεί εάν υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι ο πλέον πρόσφατα αναφερόμενος μέσος σταθμισμένος δασμολογικός συντελεστής είναι ξεπερασμένος. Οι πιο ολοκληρωμένες και συνεπείς πληροφορίες σχετικά με τους σταθμισμένους μέσους συντελεστές τιμολόγησης δημοσιεύονται από την Παγκόσμια Τράπεζα. Όταν ο σταθμισμένος μέσος όρος του εφαρμοστέου δασμολογικού συντελεστή δεν είναι διαθέσιμος, ο δείκτης χρησιμοποιεί τον μέσο συντελεστή δασμολόγησης της χώρας και όταν αυτός δεν είναι διαθέσιμος, χρησιμοποιείται ο σταθμισμένος μέσος όρος ή ο απλός μέσος όρος των δασμολογικών ποσοστών του πλέον ευνοούμενου κράτους.

- Επενδυτική ελευθερία

Σε μια οικονομικά ελεύθερη χώρα, δεν υπάρχουν περιορισμοί στη ροή των επενδυτικών κεφαλαίων. Οι ιδιώτες και οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να με-

ταφέρουν πόρους σε δραστηριότητες, εντός και εκτός των συνόρων της χώρας, χωρίς περιορισμούς. Στην πράξη, οι περισσότερες χώρες εφαρμόζουν ποικίλους περιορισμούς στις επενδύσεις. Ορισμένες έχουν διαφορετικούς κανόνες για τις ξένες και εγχώριες επενδύσεις, άλλες περιορίζουν την πρόσβαση στο συνάλλαγμα, κάποιες επιβάλλουν περιορισμούς στις πληρωμές, μεταφορές, και συναλλαγές κεφαλαίων, ενώ τέλος, κάποιες άλλες απαγορεύουν τις ξένες επενδύσεις σε συγκεκριμένους τομείς της βιομηχανίας. Ο πυλώνας αξιολογεί μια πληθώρα περιορισμών που συνήθως επιβάλλονται στις επενδύσεις. Οι μονάδες που αφαιρούνται από την ιδανική βαθμολογία του 100 για κάθε ένα από τους περιορισμούς, σχετίζονται με το επενδυτικό καθεστώς της εκάστοτε χώρας. Οι τομείς που λαμβάνονται υπόψη είναι οι παρακάτω: ο έλεγχος/παρακολούθηση των ξένων επενδύσεων, ο κώδικας για τις ξένες επενδύσεις, οι περιορισμοί στην ιδιοκτησία γης, οι περιορισμοί επενδύσεων ανά τομέα, η κρατικοποίηση επενδύσεων χωρίς δίκαιη αποζημίωση, οι συναλλαγματικοί έλεγχοι και οι έλεγχοι κεφαλαίων. Οι μετρήσεις του πυλώνα βασίζονται σε δεδομένα για τη ροή κεφαλαίων και ξένων επενδύσεων σε εκθέσεις για χώρες του υπουργείου εξωτερικών των ΗΠΑ, στην Παγκόσμια Τράπεζα, στην Economist Intelligence Unit και τον ΟΟΣΑ.

Οικονομική ελευθερία

Η χρηματοπιστωτική ελευθερία αποτελεί δείκτη της αποτελεσματικότητας των τραπεζών, καθώς και ένα μέτρο της ανεξαρτησίας τους από τον κυβερνητικό έλεγχο και των παρεμβάσεων στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Η κρατική ιδιοκτησία τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όπως οι ασφαλιστικές εταιρείες και οι κεφαλαιαγορές, μειώνουν τον ανταγωνισμό και γενικά μειώνουν το επίπεδο πρόσβασης σε πιστώσεις. Σε ένα ιδανικό τραπεζικό και χρηματοδοτικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από ένα ελάχιστο επίπεδο κρατικής παρέμβασης, η ανεξάρτητη εποπτεία και ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από την κεντρική τράπεζα περιορίζεται στην επιβολή συμβατικών υποχρεώσεων και στην πρόληψη της απάτης. Η πίστωση κατανέμεται με όρους της αγοράς και η κυβέρνηση δεν διαθέτει χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παρέχουν διάφορους τύπους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε ιδιώτες και εταιρείες. Οι τράπεζες είναι ελεύθερες να παραχωρούν πίστωση, να δέχονται καταθέσεις και να διεξάγουν πράξεις σε ξένα νομίσματα. Τα ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα λειτουργούν ελεύθερα και αντιμετωπίζονται όπως τα εγχώρια ιδρύματα. Ο δείκτης βαθμολογεί την οικονομική ελευθερία της οικονομίας εξετάζοντας πέντε

ευρείες περιοχές: την έκταση της κυβερνητικής ρύθμισης των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, τον βαθμό κρατικής παρέμβασης σε τράπεζες και άλλες χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις μέσω άμεσης και έμμεσης ιδιοκτησίας, την κυβερνητική επιρροή στην κατανομή της πίστωσης, την έκταση της ανάπτυξης των χρηματοπιστωτικών αγορών και της κεφαλαιαγοράς και το άνοιγμα στον ξένο ανταγωνισμό. Αυτοί οι πέντε τομείς εξετάζονται για να εκτιμήσουν το συνολικό επίπεδο οικονομικής ελευθερίας μιας οικονομίας, που εξασφαλίζει εύκολη και αποτελεσματική πρόσβαση στις ευκαιρίες χρηματοδότησης για τους ανθρώπους και τις επιχειρήσεις στην οικονομία.

3.3 ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΥΚΟΛΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (EASE OF DOING BUSINESS - EDB) (The World Bank 2018)

Ο Δείκτης EDB παρέχει αντικειμενικές μετρήσεις επιχειρηματικών κανονισμών και την επιβολή τους σε 190 οικονομίες και επιλεγμένες πόλεις σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Ξεκίνησε το 2002 και εξετάζει τις εγχώριες μικρομεσαίες επιχειρήσεις και μετρά τους κανονισμούς που ισχύουν γι' αυτές, καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους. Συγκεντρώνοντας και αναλύοντας ολοκληρωμένα ποσοτικά δεδομένα για τη σύγκριση του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων μεταξύ των οικονομιών και με την πάροδο του χρόνου, η έκθεση Doing Business ενθαρρύνει τις οικονομίες να ανταγωνίζονται με αποτελεσματικότερες ρυθμίσεις, προσφέρει μετρήσιμα σημεία αναφοράς για μεταρρύθμιση και χρησιμεύει ως πηγή για ακαδημαϊκούς, δημοσιογράφους, ερευνητές του ιδιωτικού τομέα και άλλους που ενδιαφέρονται για το επιχειρηματικό κλίμα κάθε οικονομίας.

Επιπλέον, η έκθεση προσφέρει αναλυτικές εθνικές εκθέσεις, οι οποίες καλύπτουν εξαντλητικά τις επιχειρηματικές ρυθμίσεις και μεταρρυθμίσεις σε διάφορες πόλεις και περιφέρειες εντός ενός έθνους. Αυτές οι αναφορές παρέχουν δεδομένα, σχετικά με την ευκολία της επιχειρηματικής δραστηριότητας, την κατάταξη κάθε τοποθεσίας και προτείνουν μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση των επιδόσεων σε κάθε τομέα του δείκτη. Οι επιλεγμένες πόλεις μπορούν να συγκρίνουν τους επιχειρηματικούς τους κανονισμούς με άλλες πόλεις της οικονομίας ή της περιοχής και με τις 190 οικονομίες που έχει κατατάξει η έκθεση Doing Business. Η πρώτη έκθεση Doing Business, που δημοσιεύτηκε το 2003, κάλυψε 5 σύνολα

δεικτών και 133 οικονομίες. Η έκθεση του έτους 2018 καλύπτει 10⁹ σύνολα δεικτών και 190 οικονομίες. Τα περισσότερα σύνολα δεικτών αναφέρονται σε σενάριο περιπτώσεων στη μεγαλύτερη επιχειρηματική πόλη κάθε οικονομίας, εκτός από 11 οικονομίες που έχουν πληθυσμό άνω των 100 εκατομμυρίων από το 2013 (Μπαγκλαντές, Βραζιλία, Κίνα, Ινδία, Ινδονησία, Ιαπωνία, Μεξικό, Νιγηρία, Πακιστάν, Ρωσική Ομοσπονδία και Ηνωμένες Πολιτείες) όπου η Doing Business συγκέντρωσε επίσης στοιχεία για τη δεύτερη μεγαλύτερη επιχειρηματική πόλη. Τα στοιχεία για αυτές τις 11 οικονομίες είναι ένας σταθμισμένος μέσος όρος για τις δύο μεγαλύτερες επιχειρηματικές πόλεις. Ως αρχικός στόχος, παραμένει η παροχή μιας αντικειμενικής βάσης για την κατανόηση και τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις σε όλο τον κόσμο.

Οι 10 τομείς που εξετάζει ο δείκτης EDB είναι:

- Ίδρυση Επιχείρησης: Εξετάζονται ο αριθμός των διαδικασιών, ο απαιτούμενος χρόνος και το κόστος. Πολλές φορές το πρώτο βήμα είναι και το σημαντικότερο για την υλοποίηση μιας ιδέας. Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο, λόγω γραφειοκρατικών εμποδίων ή αυξημένου κόστους, να αποθαρρύνεται η δημιουργία μιας επιχείρησης που θα μπορούσε να έχει ικανοποιητική απόδοση σε βάθος χρόνου. Για το σκοπό αυτό η παγκόσμια τάση είναι η ίδρυση, αδειοδότηση και καταχώρηση των νέων επιχειρήσεων να γίνεται ηλεκτρονικά ή με υπηρεσίες μίας στάσης. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται η απλοποίηση των διαδικασιών, η δραματική μείωση του απαιτούμενου χρόνου και, κατά συνέπεια, η μεγάλη μείωση του κόστους για την έναρξη λειτουργίας της επιχείρησης. Πέραν αυτού, η απλοποίηση της διαδικασίας και η αυτόματη ηλεκτρονική καταχώρηση ή εκκαθάριση του αρχείου των επιχειρήσεων, επιτρέπει στις κρατικές αρχές να γίνονται πιο αποτελεσματικές. Με τον τρόπο αυτό απλοποιούνται διάφορες λειτουργίες που αφορούν στον έλεγχο και εφαρμογή του δικαίου και της φορολογικής νομοθεσίας, την πάταξη της διαφθοράς και της φοροδιαφυγής, όπως επίσης και την παρακολούθηση των εσόδων από την επιχειρηματική δραστηριότητα, αντικείμενα ιδιαίτερα σημαντικά για τη γενικότερη λειτουργία του κράτους. Δύο τύποι τοπικών εταιρειών περιορισμένης ευθύνης εξετάζονται στο πλαίσιο της αρχικής επιχειρηματικής μεθοδολογίας. Είναι πανομοιότυπα από όλες τις απόψεις, με την εξαίρεση ότι μία εταιρεία ανήκει σε πέντε έγγαμες γυναίκες και

⁹ Η Ρύθμιση της Αγοράς Εργασίας δεν περιλαμβάνεται στον δείκτη EDB

άλλες σε πέντε παντρεμένους άνδρες. Η βαθμολογία για κάθε δείκτη είναι ο μέσος όρος των βαθμολογιών που έχουν ληφθεί για καθέναν από τους δείκτες συνιστωσών και για τις δύο αυτές τυποποιημένες εταιρείες.

- Κατασκευαστική Άδεια: Και εδώ ο αριθμός διαδικασιών, ο χρόνος και το κόστος είναι οι παράμετροι που αξιολογεί ο δείκτης EDB. Η κατασκευαστική άδεια συνδέεται απόλυτα με το οικιστικό σχέδιο που εφαρμόζει κάθε κράτος. Ένα σύγχρονο και καλά σχεδιασμένο οικιστικό σχέδιο προνοεί διαχωρίζοντας τις οικιστικές ζώνες με τέτοιο τρόπο, ώστε η ανάπτυξη της μίας δραστηριότητας να μην επιβαρύνει την ανάπτυξη μιας άλλης. Έτσι για παράδειγμα, οι βιομηχανικές ζώνες θα πρέπει να τοποθετούνται κοντά σε μεγάλες οδικές αρτηρίες, ώστε να μειώνεται το κόστος μεταφοράς των πρώτων υλών και των τελικών προϊόντων, ενώ παράλληλα δεν θα επιβαρύνεται ο υπόλοιπος αστικός κύκλος με υπέρμετρη κίνηση και έτσι θα περιορίζεται η ατμοσφαιρική ρύπανση. Όσον αφορά στην επίδραση στην επιχειρηματικότητα, για την οποία η απόφαση για τον τόπο εγκατάστασης κατά την ίδρυση μιας εταιρείας αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές παραμέτρους, η απουσία ενός αποτελεσματικού οικιστικού σχεδίου αποτελεί οπωσδήποτε κρίσιμο ανασταλτικό παράγοντα. Ομοίως, ανασταλτικό παράγοντα αποτελούν οι υπερβολικοί περιορισμοί στην κατασκευή των κτιριακών εγκαταστάσεων, όπως επίσης και ο χρόνος ή το κόστος για την αδειοδότηση της κατασκευής.

- Ηλεκτροδότηση: Ομοίως, εξετάζεται ο αριθμός των διαδικασιών, ο χρόνος και το απαιτούμενο κόστος. Αν και ουσιαστικά αποτελεί μία από τις παραμέτρους της αδειοδότησης της κατασκευής, με δεδομένο ότι η ηλεκτροδότηση αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για οποιαδήποτε λειτουργία της επιχείρησης, ο δείκτης EDB την εξετάζει ξεχωριστά. Πέραν αυτού, η αξιοπιστία των δικτύων παροχής ηλεκτρικής ενέργειας και οι επιπτώσεις που μπορεί να έχουν στην παραγωγή, μεγάλες ελλείψεις και διακοπές είναι τόσο σημαντικές, που ήδη προγραμματίζεται να ενταχθούν ως αντικείμενα προς αξιολόγηση στις μελέτες του EDB για τα επόμενα χρόνια.

- Μετεγγραφή Ιδιοκτησίας: Ο αριθμός διαδικασιών, ο χρόνος και το κόστος είναι τα αντικείμενα που αξιολογούνται από το δείκτη EDB. Πέρα από το χρόνο και το κόστος που απαιτείται, οι οποίοι όπως και στους προηγούμενους πυλώνες επηρεάζουν την απόφαση για την ίδρυση μιας επιχείρησης, ένα καλά οργανωμένο σύστημα παρακολούθησης της ιδιοκτησίας συντελεί στο αίσθημα ασφάλειας ιδιωτών και επιχειρήσεων σχετικά με την κατοχή ακίνητης περιουσίας. Η

ανάγκη για ταχύτητα και διαφάνεια στη σημερινή εποχή εξυπηρετείται μέσω ηλεκτρονικών αρχείων, τα οποία επιπλέον προσφέρουν την ευκολία δημιουργίας αντιγράφων ασφαλείας, ώστε τα δεδομένα να προστατεύονται από φυσικές καταστροφές ή την κλοπή.

- **Δανειοδότηση:** Αξιολογείται το νομικό πλαίσιο και το επίπεδο πληροφόρησης για την πρόσβαση σε πίστωση. Είναι αλήθεια, ότι σε γενικές γραμμές οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν ευκολότερη πρόσβαση στην πίστωση, καθώς η πληροφόρηση που τις αφορά είναι πιο εύκολα διαθέσιμη στους δυνητικούς δανειστές και οι επιφυλάξεις μικρότερες. Αυτό που συνήθως προκαλεί τη δυσπιστία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και τα κάνει πιο επιφυλακτικά στο να χρηματοδοτήσουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που εξετάζει ο δείκτης EDB δεν είναι η αξιοπιστία τους ως δανειολήπτες, αφού πλέον τα απαραίτητα δεδομένα είναι εύκολο να βρεθούν. Το πιο δύσκολο είναι ο εντοπισμός των περιουσιακών στοιχείων που έχουν ήδη υποθηκευτεί με προηγούμενες δανειοδοτήσεις. Όταν, όμως, πέρα από τα δεδομένα για την αξιοπιστία των δανειοληπτών, που λιγότερο ή περισσότερο είναι διαθέσιμα σε όλο τον κόσμο, υπάρχει αξιόπιστο αρχείο με τα απαραίτητα δεδομένα για όλες τις επιχειρήσεις, τότε και οι επιφυλάξεις είναι λιγότερες.

- **Προστασία Επενδυτών Μειοψηφίας:** Εξετάζονται η ευθύνη της διοίκησης και τα δικαιώματα της μειοψηφίας. Στη σημερινή εποχή τα ιδρυτικά μέλη, η διοίκηση και οι μέτοχοι μιας εταιρείας μπορεί να μην ταυτίζονται. Κατόπιν αυτού, είναι απαραίτητο να υπάρχουν εκείνες οι δικλείδες που να προστατεύουν τα δικαιώματα της μειοψηφίας, ώστε να μην αποθαρρύνεται η συμμετοχή νέων επενδυτών στο μετοχικό κεφάλαιο των επιχειρήσεων. Μετράται η δύναμη της προστασίας της μειοψηφίας των μετόχων από κατάχρηση των εταιρικών περιουσιακών στοιχείων από τους διευθυντές για προσωπικό τους όφελος, καθώς και τα δικαιώματα μετόχων, οι εγγυήσεις της διακυβέρνησης και οι απαιτήσεις εταιρικής διαφάνειας που μειώνουν τον κίνδυνο κατάχρησης.

- **Διασυνοριακό Εμπόριο:** Καταγράφει το χρόνο και το κόστος που συνδέονται με την υλικοτεχνική διαδικασία εξαγωγής και εισαγωγής αγαθών. Με τον τρόπο αυτό, ο χρόνος και το κόστος (εξαιρουμένων των δασμών) συνδέονται με τρεις διαδικασίες - συμμόρφωση με έγγραφα, συμμόρφωση με τα σύνορα και εγχώριες μεταφορές - στο πλαίσιο της συνολικής διαδικασίας εξαγωγής ή εισαγωγής αποστολής αγαθών. Παρόλο που συλλέγονται και δημοσιεύονται δεδομένα, σχετικά

με το χρόνο και το κόστος των εγχώριων μεταφορών, δεν χρησιμοποιούνται τα δεδομένα αυτά για τον υπολογισμό της βαθμολογίας για τις διασυνοριακές συναλλαγές ή για την κατάταξη στην ευκολία των διασυνοριακών συναλλαγών. Ο κύριος λόγος, είναι ότι ο χρόνος και το κόστος για τις εσωτερικές μεταφορές επηρεάζονται από πολλούς εξωτερικούς παράγοντες - όπως η γεωγραφία και η τοπογραφία του εδάφους διέλευσης, η χωρητικότητα των οδών και η γενική υποδομή, η εγγύτητα στον πλησιέστερο λιμένα ή σύνορα και η τοποθεσία των αποθηκών όπου αποθηκεύονται τα εμπορεύματα - και έτσι δεν επηρεάζονται άμεσα από τις εμπορικές πολιτικές και μεταρρυθμίσεις μιας οικονομίας. Τα στοιχεία για τις διασυνοριακές συναλλαγές συγκεντρώνονται μέσω ερωτηματολογίου που χορηγείται σε τοπικούς μεταφορείς εμπορευμάτων, τελωνειακούς μεσίτες, λιμενικές αρχές και εμπόρους. Εάν μια οικονομία δεν έχει επίσημο, μεγάλης κλίμακας διασυνοριακό εμπόριο του ιδιωτικού τομέα που λαμβάνει χώρα ως αποτέλεσμα κυβερνητικών περιορισμών, ένοπλων συγκρούσεων ή φυσικής καταστροφής, θεωρείται οικονομία «χωρίς πρακτικές». Μια οικονομία «χωρίς πρακτική» λαμβάνει βαθμολογία 0 για όλους τους δείκτες συναλλαγών πέραν των συνόρων.

- Φορολογία: Αξιολογούνται ο αριθμός και ο απαιτούμενος χρόνος πληρωμών, καθώς και το ύψος των φόρων. Η δύσκολη αποστολή κάθε κυβέρνησης είναι να βρεθεί η κατάλληλη ισορροπία στο ύψος της φορολογίας, ώστε να χρηματοδοτείται επαρκώς η λειτουργία του κράτους, την ίδια στιγμή που δε θα παρεμποδίζεται η επιχειρηματική δραστηριότητα. Είναι βέβαιο ότι το συνολικό ύψος των εισπραττόμενων φόρων δεν εξαρτάται μόνο από τους συντελεστές φορολογίας, αλλά και από το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας γενικότερα. Αυτός είναι άλλωστε και ο κύριος λόγος που η παγκόσμια τάση τα τελευταία χρόνια, και μάλιστα σε περίοδο κρίσης για αρκετό διάστημα, είναι προς τη μείωση των φορολογικών συντελεστών, ώστε να τονωθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα. Από την άλλη πλευρά, όσο πιο σταθερό είναι το φορολογικό σύστημα (Αρχή Βεβαιότητας των Φόρων), τόσο περισσότερο διευκολύνονται οι επενδυτικές αποφάσεις, που είναι βασικός φορέας ανάπτυξης της οικονομίας.

- Εφαρμογή Συμβάσεων: Μελετά το χρόνο και το κόστος για την επίλυση εμπορικής διαφοράς μέσω τοπικού πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και του δείκτη ποιότητας των δικαστικών διαδικασιών, αξιολογώντας κατά πόσο κάθε οικονομία υιοθέτησε μια σειρά καλών πρακτικών που προάγουν την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος.

- Επίλυση της χρεωκοπίας: Μελετά το χρόνο, το κόστος και την έκβαση των διαδικασιών για την χρεωκοπία στις οποίες εμπλέκονται εγχώριες οντότητες, καθώς και την ισχύ του νομικού πλαισίου που εφαρμόζεται στις διαδικασίες δικαστικής εκκαθάρισης και αναδιοργάνωσης.

Ο γενικός δείκτης EDB υπολογίζει το μέσο όρο σε εκατοστιαία βάση της χώρας στους 10 πυλώνες που περιγράφηκαν παραπάνω, οι οποίοι, όπως φαίνεται, αποτελούνται από διάφορους δείκτες, δίνοντας την ίδια βαρύτητα σε κάθε πυλώνα και κατατάσσουν τις συμμετέχουσες οικονομίες. Εάν μια χώρα κατατάσσεται με υψηλό βαθμό στον δείκτη EDB, αυτό σημαίνει ότι το ρυθμιστικό της περιβάλλον είναι πιο ευνοϊκό για την ίδρυση επιχειρήσεων και τοπικών επιχειρήσεων. Ο δείκτης EDB υπολογίζει μια τιμή "Απόσταση ως το Σύνоро-Distance To Frontier (DTF)" που αποτυπώνει την πραγματική απόσταση που πρέπει να διανύσει κάθε οικονομία για να φτάσει στο σύνορο της "καλύτερης απόδοσης". Αυτό φέρνει σε πρώτο πλάνο, το πώς κάθε οικονομία αποδίδει, όχι μόνο έναντι άλλων οικονομιών, αλλά και σε απόλυτες τιμές. Επίσης, η βαθμολογία DTF καταγράφει την πρόοδο που έχει σημειωθεί από τις μεμονωμένες οικονομίες με την πάροδο του χρόνου, σε σύγκριση με τις κανονιστικές πρακτικές τους των προηγούμενων ετών. Σημειώνεται, ότι μια οικονομία μπορεί να αυξήσει την πραγματική βαθμολογία DTF κάνοντας πραγματική πρόοδο και να εξακολουθεί να χάνουν έδαφος στην κατάταξη, όταν οι γειτονικές στην κατάταξη οικονομίες βελτιώνονται ακόμη περισσότερο.

Οι κυβερνήσεις έχουν επικεντρωθεί όλο και περισσότερο στη μεταρρύθμιση των κανονισμών των επιχειρήσεων για να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους σε μια ολοένα και πιο παγκοσμιοποιημένη οικονομία και η έκθεση Doing Business παρέχει μια πηγή αντικειμενικών δεδομένων που παρέχουν χρήσιμες γνώσεις, σχετικά με τις ορθές πρακτικές παγκοσμίως. Από το 2003 υλοποιήθηκαν περισσότερες από 600 μεταρρυθμίσεις που είχαν επισημανθεί από την έκθεση Doing Business.

4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η αξιολόγηση της οικονομίας της Ρουμανίας θα υλοποιηθεί με τη χρήση δεικτών συγκριτικής αξιολόγησης GCI, IEF και EDB οι οποίοι έχουν ήδη παρουσιασθεί. Για τους σκοπούς αυτής της ανάλυσης, γίνεται μια συγκριτική εξέταση της χώρας με την ΕΕ (EU-28) της οποίας είναι μέλος, καθώς και με τους σχηματισμούς χωρών (BS-10, BAL-13) λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας της χώρας και των ιστορικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών δεσμών και ομοιοτήτων. Συγκρίνεται επίσης με τις ΗΠΑ, δεδομένου ότι αυτή τη στιγμή θεωρείται μια υπερδύναμη και έχει τη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο σε όρους του ΑΕΠ, καθώς και με Ρωσία και Κίνα ισχυρές και αναπτυσσόμενες χώρες.

Τα BAL-13 και BS-10 χαρακτηρίζονται γενικά από υψηλό επίπεδο διαφθοράς και γραφειοκρατίας, η πρώτη είναι σχεδόν διπλάσια σε σύγκριση με την ΕΕ-28, η οποία αποτελεί σοβαρό εμπόδιο για τη δημιουργία και την προσέλκυση νέων επιχειρήσεων. Οι περισσότερες οικονομίες της περιοχής είναι επίσης οικονομίες μετάβασης. Όπως προαναφέρθηκε, η Ρουμανία βρίσκεται στην ευρύτερη διαδικασία της μετάβασης σε μια οικονομία της αγοράς που βασίζεται στους κανόνες προσφοράς και ζήτησης. Οι οικονομίες που βρίσκονται υπό αυτήν τη μετάβαση υπόκεινται σε οικονομική απελευθέρωση, όπου οι δυνάμεις της αγοράς και όχι η κυβέρνηση καθοδηγούν τις τιμές, και τα εμπόδια στο εμπόριο έχουν αρθεί. Οι μεταβατικές οικονομίες διευκολύνουν την ιδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων και πόρων, καθώς και τη δημιουργία ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος, το οποίο υποστηρίζει τη μετακίνηση του εργατικού δυναμικού και του κεφαλαίου από το κοινό προς τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Η διαδικασία μετάβασης περιλαμβάνει την απελευθέρωση της οικονομικής δραστηριότητας, την αποτελεσματική ανακατανομή των πόρων, την ανάπτυξη των απαιτούμενων εργαλείων που χρησιμοποιούν οι οικονομίες της αγοράς και φορολογικούς περιορισμούς για τη μακροοικονομική σταθερότητα και την οικονομική αποτελεσματικότητα. Περιλαμβάνει επίσης, τη δημιουργία διαφανών κανόνων για την είσοδο του νέων επιχειρήσεων στην αγορά, καθώς και την ανάπτυξη θεσμικού και νομικού πλαισίου για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας.

4.1 ΓΕΝΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Η Ρουμανία βρίσκεται στην ΝΑ Ευρώπη. Από το 2004, είναι μέλος του NATO και από την 1η Ιανουαρίου του 2007, της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-28), αλλά δεν είναι μέλος της Ευρωζώνης. Ανήκει στις χώρες που αποτελούν την περιοχή της Βαλκανικής Χερσονήσου BAL-13, καθώς και της Μαύρης Θάλασσας BS-10, ενώ είναι μαζί με τις υπόλοιπες χώρες της περιοχής BS-10, μέλος της Οικονομικής Συνεργασίας των χωρών της Μαύρης Θάλασσας (Organization of the Black Sea Economic Cooperation - BSEC)¹⁴. Η Ρουμανία είναι μία από τις 29 χώρες που η οικονομία τους συνιστά Οικονομία Μετάβασης (Transition Economy).

Η Ρουμανία λαμβάνει χρηματοδοτική στήριξη και τεχνική βοήθεια από Διεθνείς Χρηματοδοτικούς Οργανισμούς (IFIs), ήτοι από την Παγκόσμια Τράπεζα (WB), την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (European Investment Bank-EIB) και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (European Bank for Reconstruction and Development-EBRD). Με την ολοκλήρωση των τριών διετών προγραμμάτων σταθεροποίησης της οικονομίας με τους Διεθνείς Δανειστές, η Ρουμανία βελτίωσε τα μακροοικονομικά της μεγέθη. Πλέον, οι αποστολές των εκπροσώπων των διεθνών οικονομικών οργανισμών στη χώρα έχουν κατά βάση συμβουλευτικό χαρακτήρα. Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει χρηματοδοτήσει στην χώρα αναπτυξιακά προγράμματα ύψους 13,6 δισ. \$ (δάνεια και εγγυημένες επιδοτήσεις) σε όλους σχεδόν τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Το 2016, η ρουμανική κυβέρνηση και η Παγκόσμια Τράπεζα υπέγραψαν νέο Μνημόνιο Κατανόησης, για την παροχή περαιτέρω τεχνικής βοήθειας, προς ενίσχυση της δημόσιας διοίκησης μέχρι το 2023, με στόχο την στήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών και τον εκσυγχρονισμό αυτής. Το καινούργιο πρόγραμμα χρηματοδοτείται και αυτό από κοινοτικά κονδύλια και συγκεκριμένα από τους διαθέσιμους πόρους για το πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας της περιόδου 2015-2020, όπως συμφωνήθηκε με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης είναι ένας από τους βασικούς θεσμικούς επενδυτές στη Ρουμανία, χρηματοδοτώντας κατά κύριο λόγο (κατά 93%) έργα του ιδιωτικού τομέα. Μόνο το 2017 υποστήριξε χρηματοδοτικά 29 επενδυτικά σχέδια, συνολικού ύψους 546 εκατ.

ευρώ. Συνολικά έχει χρηματοδοτήσει 422 έργα, με χρηματοδότηση που υπερβαίνει τα 8 δισ. ευρώ¹⁰.

Στο πλαίσιο του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής, σταθεροποίησης των μακροοικονομικών μεγεθών και μείωσης των διαρθρωτικών ελλειμμάτων που ακολουθήθηκε από το 2009, η Ρουμανία πέτυχε να αυξήσει τις εξαγωγές της και να μειώσει σημαντικά το εμπορικό της έλλειμμα.

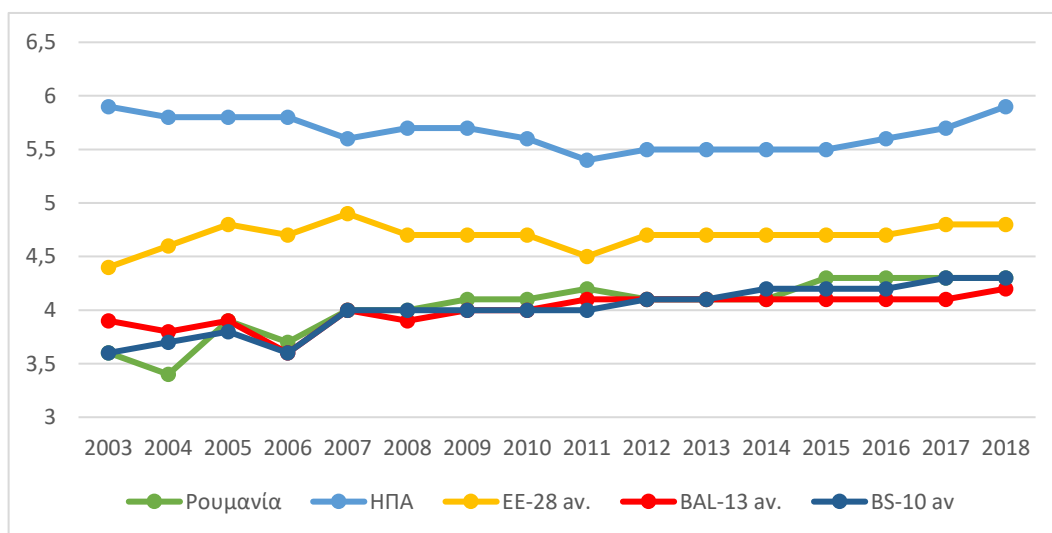
Το Δημοσιονομικό έλλειμμα, που λόγω της οικονομικής κρίσης είχε αυξηθεί το 2009 στο 7,1% , το 2017 έχει μειωθεί και είναι στο 3,7% του ΑΕΠ, λίγο πάνω από το 3% που προβλέπει το κριτήριο του Μάαστριχτ. Τα ανωτέρω πολύ χαμηλά επίπεδα του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους, σε συνδυασμό με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, εξασφαλίζουν ένα υγιές δημοσιονομικό περιβάλλον, το οποίο με τη σειρά του διευκολύνει τη χρηματοδότηση της οικονομίας και την επιχειρηματική δραστηριότητα. Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι 40,6% για το 2017, χαμηλότερο από τον μέσο όρο των χωρών της BAL-13 και BS-10 που είναι 55,4% και 61,2% αντίστοιχα. Επίσης, είναι χαμηλότερο από το όριο του 60% του ΑΕΠ του κριτηρίου του Μάαστριχτ. Τα παραπάνω ποσοστά συμβάλλουν σε ένα υγιές δημοσιονομικό περιβάλλον, το οποίο μπορεί να χρηματοδοτεί την ανάπτυξη της χώρας. Παρόλα τα παραπάνω όμως, ο πρώην Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας Ρουμανίας και μετέπειτα πρωθυπουργός, κ. Mugur Isarescu, έχει επανειλημμένως αναφερθεί στο γεγονός ότι η Ρουμανία, αν και πληροί τα αντικειμενικά κριτήρια της Συνθήκης του Μάαστριχτ, δεν πληροί ουσιαστικότερα κριτήρια, με αποτέλεσμα να καθυστερεί ο καθορισμός ημερομηνίας ένταξης της Ρουμανίας στην ευρωζώνη. Άμεση πάντως επιδίωξη της χώρας είναι η ένταξη στο χώρο Schengen¹¹.

¹⁰ Πρεσβεία της Ελλάδος στο Βουκουρέστι, "ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2017 ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ", Βουκουρέστι, 2018.

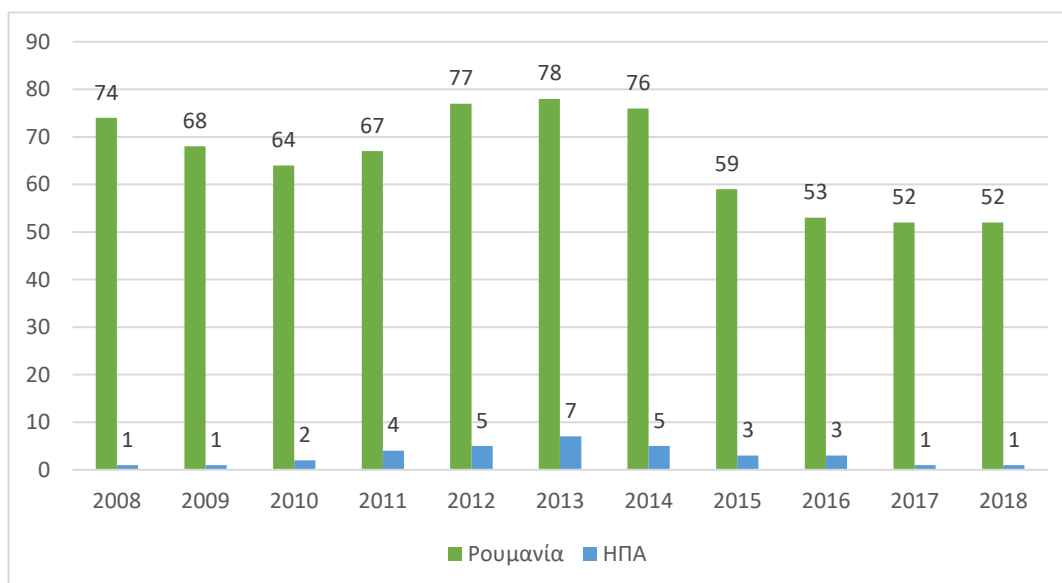
¹¹ Linhardt, Stefanie, The Banker, Οκτώβριος 01, 2014. (<http://ec2-54-72-50-240.eu-west-1.compute.amazonaws.com/World/Romania-s-CBG-eager-to-join-European-banking-union?ct=true>)

4.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ GCI

Η βαθμολογία της Ρουμανίας στο πλαίσιο του δείκτη GCI, για το έτος 2017-18 είναι 63,5, που την κατατάσσει 52^η θέση παγκοσμίως ανάμεσα σε 140 χώρες. Σε σχέση με τα προηγούμενα έτη έχει βελτιώσει τη θέση της στην παγκόσμια κατάταξη (Γράφημα 4.2.1 και 4.2.2).

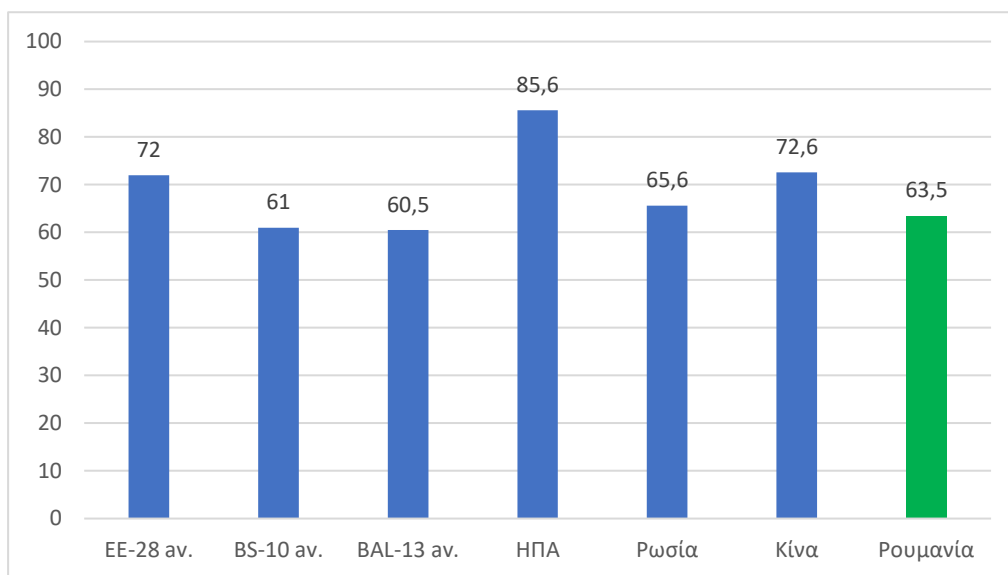

Γράφημα 4.2.1: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη GCI από 2003 έως 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – World Economic Forum)

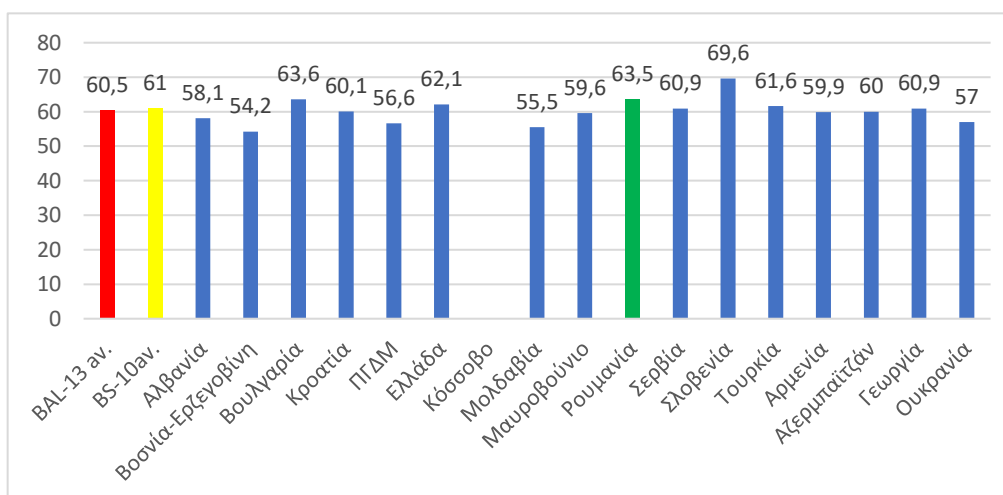

Γράφημα 4.2.2: Κατάταξη Ανταγωνιστικότητας Ρουμανίας και ΗΠΑ από 2008 έως 2018 σύμφωνα με το δείκτη GCI (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – World Economic Forum)

Στην 1^η θέση είναι οι ΗΠΑ με βαθμολογία 85,6, ενώ η Ρωσία με 65,6 βρίσκεται στην 43^η θέση και η Κίνα με 72,6 στην 28^η (Γράφημα 4.2.3). Ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ-28, ο μέσος όρος της οποίας είναι μεγαλύτερος από της Ρουμανίας με 72, η Ρουμανία καταλαμβάνει μόλις την 26^η θέση και έχει καλύτερη βαθμολογία μόνο από την Κροατία και Ελλάδα. Η χειρότερη βαθμολογία είναι της Κροατίας με 60,1.

Γράφημα 4.2.3: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη GCI για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – World Economic Forum)

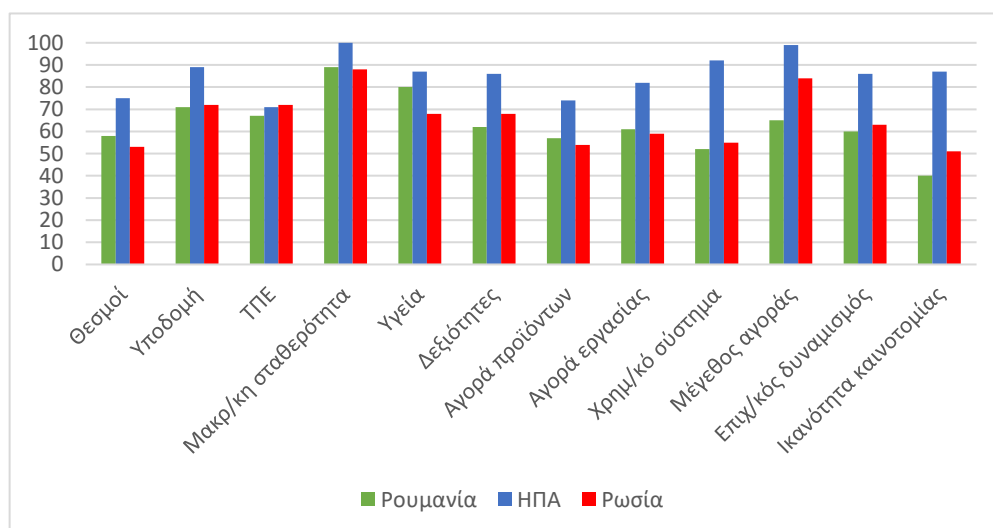

Γράφημα 4.2.4: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη GCI για τις χώρες της BAL-13 και BS-10 για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – World Economic Forum)

Ο μέσος όρος των χωρών της BAL-13 είναι χαμηλός, μόλις 60,5¹². Η Ρουμανία καταλαμβάνει την 3η θέση. Την καλύτερη βαθμολογία έχει η Σλοβενία με 69,6, ακολουθούμενη από την Βουλγαρία που έχει 63,6. Την χειρότερη βαθμολογία έχει η Βοσνία – Ερζεγοβίνη με 54,2. Εξίσου χαμηλός είναι και ο μέσος όρος στις χώρες της BS-10, μόλις 61. Η Ρουμανία καταλαμβάνει την 3η θέση ανάμεσα στις 10 χώρες, πίσω από τη Ρωσία και τη Βουλγαρία που έχουν βαθμολογία 65,6 και 63,6 αντίστοιχα. Την χειρότερη βαθμολογία έχει η Μολδαβία με 55,5 (Γράφημα 4.2.4).

Τα πρώτα βασικά συμπεράσματα που μπορούν εύκολα να εξαχθούν είναι ότι η συνολική βαθμολογία της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της Ρουμανίας, καταγράφει άνοδο και την κατατάσσει πλέον πάνω από τη μέση της παγκόσμιας κατάταξης βελτιώνοντας τη θέση της από την 74^η θέση για το 2008, στην 52^η για το 2018. Η άνοδος αυτή στην παγκόσμια κατάταξη, ήταν απόρροια, βεβαίως, των μεταρρυθμίσεων που έγιναν με τη συμβολή των εμπειρογνομώνων της ΕΕ.

Η βαθμολογία της Ρουμανίας στους επί μέρους πυλώνες του δείκτη παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας (Γράφημα 4.2.5) είναι ιδιαίτερα χαμηλές στην κατηγορία του οικοσυστήματος καινοτομίας, και ενώ στην κατηγορία του ανθρώπινου κεφαλαίου είναι υψηλές, υστερούν κατά πολύ από το μέσο όρο των χωρών της Ευρώπης και της Β. Αμερικής. Επίσης, οι καλύτερες επιδόσεις της χώρας παρουσιάζονται στην κατηγορία του ενεργού περιβάλλοντος.

Γράφημα 4.2.5: Συγκριτική αξιολόγηση πυλώνων του δείκτη GCI Ρουμανίας, ΗΠΑ και Ρωσία για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – World Economic Forum)

¹² Το Κόσοβο δεν συμπεριλαμβάνεται στις 140 χώρες του Global Competitiveness Report 2018 και δεν υπολογίζεται στις μετρήσεις.

Αναλυτικότερα και ανά πυλώνα η πορεία της Γεωργίας έχει ως εξής:

- **Θεσμοί:** Η βαθμολογία βελτιώθηκε από 54,9 που είχε το 2017 στο 58,1 έχοντας την 46^η θέση στην κατάταξη. Σημαντική συνεισφορά στη συγκεκριμένη επίδοση αποτελεί η τεχνογνωσία από την Ευρωπαϊκή Ένωση που, σε συνδυασμό με την πολιτική βούληση των αρχών της Ρουμανίας, κατάφερε την επιβολή της τάξης, με την πλήρη και αποτελεσματική πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Πρέπει, τέλος, να σημειωθεί πως η βελτίωση της χώρας στο συγκεκριμένο πυλώνα αποτυπώνεται και σε καλύτερες απόλυτες τιμές της βαθμολογίας σχεδόν σε όλους τους εξεταζόμενους υποτομείς, κάτι που σημαίνει ότι η πρόοδος που λαμβάνει χώρα είναι ουσιαστική και όχι ευκαιριακή.

- **Υποδομή:** Μικρή βελτίωση παρατηρούμε στο συγκεκριμένο πυλώνα. Από απόδοση 69,5 του 2017 ανέβηκε στο 71,2 κατατάσσοντάς την στην 55^η θέση. Λόγω του αργού ρυθμού κατασκευής σύγχρονων υποδομών του τομέα μεταφορών, η Ρουμανία υπολείπεται σημαντικά στον τομέα αυτό, σε σχέση με τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Διαθέτει σήμερα μόνον 747 χλμ. αυτοκινητοδρόμων. Οι σιδηροδρομικές υποδομές απαιτούν επίσης ευρεία αναβάθμιση. Οι αεροπορικές υποδομές ανταποκρίνονται περισσότερο στα ευρωπαϊκά δεδομένα, καθώς δόθηκε προτεραιότητα στον εκσυγχρονισμό τους, προκειμένου να πληρούν τις τεχνικές προδιαγραφές για την επιδιωκόμενη είσοδο της χώρας στη ζώνη Schengen. Ως προς τις υδάτινες οδούς, η Ρουμανία κατατάσσεται 12^η στην Ευρώπη, με το 30% του Δούναβη να διασχίζει τα ρουμανικά εδάφη. Η κατασκευή μεγάλων έργων μεταφορών μέσω Σύμπραξης Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα-ΣΔΙΤ αποτελεί προτεραιότητα για τις ρουμανικές κυβερνήσεις των τελευταίων ετών. Ωστόσο, υπάρχουν καθυστερήσεις, παρά την ανακοίνωση κατασκευής σημαντικών έργων. Αντίθετα, σημαντική βελτίωση εμφανίζουν τα τελευταία χρόνια οι κλάδοι της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών, καθώς εκεί οι επιδόσεις της χώρας είναι υψηλές. Το ενθαρρυντικό όμως, είναι πως σύμφωνα με τις απόλυτες τιμές της αξιολόγησης του δείκτη GCI, οι βασικές υποδομές της χώρας δείχνουν να βελτιώνονται έστω και με αργό ρυθμό.

- **Υιοθέτηση ΤΠΕ:** Εδώ παρουσιάζεται μια μικρή βελτίωση βαθμολογίας από 66,1 το 2017 σε 67,1, κατατάσσοντάς την στην 36^η θέση. Η Ρουμανία, άλλωστε, είναι η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό χρήσης του διαδικτύου στην Ανατολική Ευρώπη (59,5%). Επίσης, η χώρα έχει έναν από τους υψηλότερους αριθμούς

συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας, περίπου 23 εκατομμύρια, την στιγμή που ο πληθυσμός της ανέρχεται σε περίπου 22,2 εκατομμύρια κατοίκους.

- **Μακροοικονομική σταθερότητα:** Ο πυλώνας παρουσιάζει πολύ υψηλή βαθμολογία 89,2, πολύ κοντά στο μέσο όρο των ανεπτυγμένων χωρών της Ευρώπης και της Β. Αμερικής, κατατάσσοντας την χώρα στην 56^η θέση. Η παραπάνω τάση εξηγείται με την ολοκλήρωση των τριών διετών προγραμμάτων σταθεροποίησης της οικονομίας με τους Διεθνείς Δανειστές (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Παγκόσμια Τράπεζα, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης), τα οποία υπεγράφησαν μετά το 2009, με τα οποία η Ρουμανία βελτίωσε τα μακροοικονομικά της μεγέθη. Πλέον, οι αποστολές των εκπροσώπων των διεθνών οικονομικών οργανισμών στη χώρα έχουν κατά βάση συμβουλευτικό χαρακτήρα. Ειδικότερα οι αποστολές του ΔΝΤ πραγματοποιούνται στο πλαίσιο ελέγχου των μακροοικονομικών δεδομένων της χώρας και του σχεδίου προϋπολογισμού και δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, αφού το πρόγραμμα της σχετικής δανειακής σύμβασης έληξε τον Σεπτέμβριο του 2015.

- **Υγεία:** Ο πυλώνας αυτός παρουσιάζει μια πάρα πολύ μικρή άνοδο, παραμένοντας όμως σε χαμηλά επίπεδα κατατάσσοντας τη χώρα στην 72^η θέση. Η κατάσταση υγείας των Ρουμάνων βελτιώθηκε, αλλά το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση παραμένει από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση το 2017 ήταν τα 75,2 χρόνια, από 71,2 χρόνια το 2000. Ωστόσο, εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ. Η παιδική θνησιμότητα είναι περισσότερο από το διπλάσιο του μέσου όρου της ΕΕ. Αν και οι άνθρωποι ζουν περισσότερο, η κάλυψη δεν είναι καθολική και οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες στην υγεία επιμένουν. Η μεταρρύθμιση του συστήματος υγείας ήταν σταθερή αλλά συχνά αναποτελεσματική, εν μέρει λόγω υψηλού βαθμού πολιτικής αστάθειας. Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις επικεντρώθηκαν στην εισαγωγή μέτρων εξοικονόμησης κόστους και βελτίωσης της πρόσβασης και της αποτελεσματικότητας. Ενώ ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της Ρουμανίας εκτιμάται ότι απολαμβάνει καλή υγεία, το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση παραμένει σχεδόν έξι χρόνια κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ και είναι ένα από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Υπήρξαν επίσης ορισμένες δυσμενείς τάσεις, όπως η αύξηση των ποσοστών θνησιμότητας για τις πιο κοινές αιτίες θανάτου (καρδιαγγειακές και πνευμονολογικές ασθένειες, καρκίνοι του μαστού και του παχέος εντέρου), ο

αυξανόμενος αριθμός νέων περιπτώσεων HIV / AIDS και πτώσης στα ποσοστά ανοσοποίησης. Το σύστημα υγείας της Ρουμανίας χαρακτηρίζεται από χαμηλό επίπεδο χρηματοδότησης και αναποτελεσματικής χρήσης των δημόσιων πόρων. Υπάρχει έλλειψη καθολικής κάλυψης, ο μη καλυπτόμενος πληθυσμός έχει πρόσβαση σε ένα ελάχιστο πακέτο παροχών. Υπάρχουν επίσης ανισότητες όσον αφορά την πρόσβαση στις υπηρεσίες μεταξύ της υπαίθρου και τους αστικούς πληθυσμούς. Προσφάτως, ξεκίνησαν οι προσπάθειες για τη δημιουργία κέντρων κοινοτικής φροντίδας με σκοπό τη βελτίωση της πρόσβασης, συμπεριλαμβανομένου του πληθυσμού των Ρομά.

- **Δεξιότητες:** Στον πυλώνα αυτό παρουσιάζεται μία ανεπαίσθητη πτώση της βαθμολογίας από 62 το 2017 στο 61,8 , καταλαμβάνοντας την 69^η θέση. Αυτό οφείλεται κυρίως στους υποπυλώνες του τρέχοντος και του μελλοντικού εργατικού δυναμικού και των δεξιοτήτων αυτών, οι οποίοι έχουν πολύ χαμηλή βαθμολογία. Οι σημερινοί πολίτες της χώρας 20-44 ετών έχουν κατά μέσο όρο 12,2 έτη εκπαίδευσης, σε σύγκριση με 10,7 έτη για τα άτομα ηλικίας 45-50 ετών. Ωστόσο, αυτά τα επιπλέον έτη εκπαίδευσης δεν αντικατοπτρίζουν ένα σημαντικά υψηλότερο επίπεδο δεξιοτήτων. Αν ο αργός ρυθμός βελτίωσης των δεξιοτήτων που παρατηρήθηκε στο παρελθόν, επιμείνει στο μέλλον, η Ρουμανία δεν θα μπορέσει να αντισταθμίσει τη γήρανση του πληθυσμού και της μετανάστευσης, ενώ θα παραμείνει η έλλειψη προσωπικού για θέσεις εργασίας υψηλής έντασης. Οι ελλείψεις δεξιοτήτων είναι οι πλέον οξείες στην υγειονομική περίθαλψη, τον κατασκευαστικό τομέα, τη φιλοξενία και τις ΤΠΕ, μη ανάλογες στο είδος των σπουδών που προσφέρονται. Η ευκαμψία της μάθησης, τα μέτρα επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και δεξιότητες που απαιτούνται στην αγορά εργασίας, όπως το επιχειρηματικό πνεύμα και οι ψηφιακές δεξιότητες, δεν έχουν αναπτυχθεί επαρκώς. Η σύγχρονη οικονομία απαιτεί ένα ανανεωμένο και ανταγωνιστικό πακέτο δεξιοτήτων για το ρουμανικό εργατικό δυναμικό.

- **Αγορά προϊόντων:** Ο πυλώνας παρουσιάζει μια μικρή πτώση στο ήδη χαμηλό επίπεδο που βρίσκεται κατατάσσοντας τη χώρα στην 56^η θέση. Η παραπάνω χαμηλή βαθμολογία οφείλεται σχεδόν στο σύνολο των υποπυλώνων, αλλά περισσότερο στην έκταση της αγοράς, στην στρέβλωση του ανταγωνισμού εξαιτίας των φορολογικών μέτρων, στην περιπλοκότητα των δασμών και στην αποτελεσματικότητα των συνοριακών ελέγχων.

- **Αγορά εργασίας:** Στον πυλώνα αυτό διακρίνεται μια μικρή βελτίωση βαθμολογίας από 59,4 το 2017 στο 60,7, κατατάσσοντας τη χώρα στην 56^η θέση. Η χώρα υστερεί στους υποπυλώνες της αξιοκρατίας και των κινήτρων και συγκεκριμένα της αξιοποίησης της επαγγελματικής διαχείρισης, των μισθών και παραγωγικότητας και του φόρου εργασίας όπου καταλαμβάνει τις 106^η, 108^η και 113^η θέσεις αντίστοιχα. Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι η παραγωγικότητα στη Ρουμανία δεν αυξάνεται τα τελευταία χρόνια αντίστοιχα με την αύξηση των μισθών και του βιοτικού επιπέδου και αυτό αποτελεί σοβαρό διαρθρωτικό πρόβλημα που μακροχρόνια λογικά θα έχει αρνητική επίδραση σε ολόκληρη την οικονομία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο τομέας της εκπαίδευσης υστερεί σημαντικά και δεν παράγει ικανό και παραγωγικό εργατικό δυναμικό, όταν ίδια στιγμή το ικανότερο προσωπικό εγκαταλείπει τη χώρα, μια χώρα που και η ίδια δεν είναι ελκυστική για ταλέντα από το εξωτερικό. Επίσης, η φορολογία είναι αρκετά υψηλή ώστε να μη λειτουργεί θετικά στην εργασία. Η αγορά εργασίας ωφελήθηκε από την οικονομική ανάπτυξη. Η ανεργία πλησιάζει τα ιστορικά χαμηλά επίπεδα στο 4,1% από τον Ιούνιο του 2018 και οι πραγματικοί μισθοί αυξήθηκαν κατά 8,4% (σε ετήσια βάση). Παρόλα αυτά, το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης στο 63,1%, σε συνδυασμό με την υψηλή ανεργία των νέων στο 16,8% από το πρώτο τρίμηνο του 2018, αντικατοπτρίζουν τις επίμονες διαρθρωτικές δυσκαμψίες στην αγορά εργασίας. Αντίθετα, έχει υψηλές βαθμολογίες στους υποπυλώνες που αφορούν στην ευελιξία.

- **Χρηματοπιστωτικό σύστημα:** Ο πυλώνας παρουσιάζει μια βελτίωση έχοντας βαθμολογία 51,9 από 49,5 το 2017, καταλαμβάνοντας την 101^η θέση. Η βαθμολογία είναι γενικά πολύ χαμηλή και κατά πολύ κάτω από το μέσο όρο. Το πρόβλημα δεν επικεντρώνεται σε ένα μόνο υποπυλώνα αλλά στην συντριπτική πλειοψηφία αυτών. Συγκεκριμένα, η εγχώρια πίστωση στον ιδιωτικό τομέα, η χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η διαθεσιμότητα επιχειρηματικού κεφαλαίου, η κεφαλαιοποίηση αγοράς, τα ασφάλιστρα και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια λαμβάνουν πολύ χαμηλή βαθμολογία κατατάσσοντας τη χώρα στις 101^η, 112^η, 114^η, 95^η, 90^η και 100^η θέσεις αντίστοιχα. Αυτό σημαίνει ότι υφίσταται μεγάλος αριθμός δανείων, αγορών μη μετοχικών αξιών, των εμπορικών πιστώσεων και λοιπών εισπρακτέων λογαριασμών που αποδεικνύουν την απαίτηση για αποπληρωμή που έχουν οι χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις από επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Επιπρόσθετα, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις έχουν πρόσβαση σε μικρό βαθμό στη χρηματοδότηση που χρειάζονται για τις επιχειρηματικές τους

δραστηριότητες μέσω του χρηματοπιστωτικού τομέα, ενώ καταδεικνύεται η δυσκολία για τους νεοσύστατους επιχειρηματίες, με καινοτόμα αλλά επικίνδυνα προγράμματα, να αποκτήσουν χρηματοδότηση. Τέλος, υφίσταται μεγάλος αριθμός μη εξυπηρετούμενων δανείων, ο οποίος μειώνεται τελευταία, που επηρεάζουν αρνητικά το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

- Μέγεθος της αγοράς: Εδώ παρουσιάζεται μια μικρή αύξηση στην ήδη υψηλή βαθμολογία της χώρας σε σχέση με τον μέσο όρο, τόσο παγκοσμίως όσο και των χωρών της Ευρώπης και Β. Αμερικής. Με βαθμολογία 64,7 καταλαμβάνει την 41^η θέση στην Παγκόσμια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας, την 3^η στην περιοχή BS-10 και 2^η θέση στη περιοχή BAL-13. Οι παραπάνω επιδόσεις οφείλονται στο ότι η πορεία της ρουμανικής οικονομίας κατά το 2017 χαρακτηρίζεται θετική, καθώς σημείωσε αξιόλογο ρυθμό ανάπτυξης. Σύμφωνα με τα αναθεωρημένα στοιχεία του Εθνικού Ινστιτούτου Στατιστικής της Ρουμανίας (Institutul National de Statistica-INS), το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 6,9% σε σχέση με το 2016 (έναντι αύξησης 4,8% το 2016), γεγονός που οδήγησε στην αναθεώρηση προς τα άνω των προηγούμενων εκτιμήσεων των διεθνών οικονομικών οργανισμών και για το 2018. Το εν λόγω ποσοστό αποτελεί το υψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης από το 2008 και είναι το υψηλότερο μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. Η αυξημένη εγχώρια ζήτηση και κατανάλωση που προέρχεται από την αύξηση των μισθών και την μείωση της φορολογίας, αποτελούν τον κύριο μοχλό τροφοδότησης της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ οι εξαγωγές και εισαγωγές της χώρας συνεχίζουν να παρουσιάζουν αυξητική τάση, αυξάνοντας παράλληλα το μέγεθος της αγοράς.

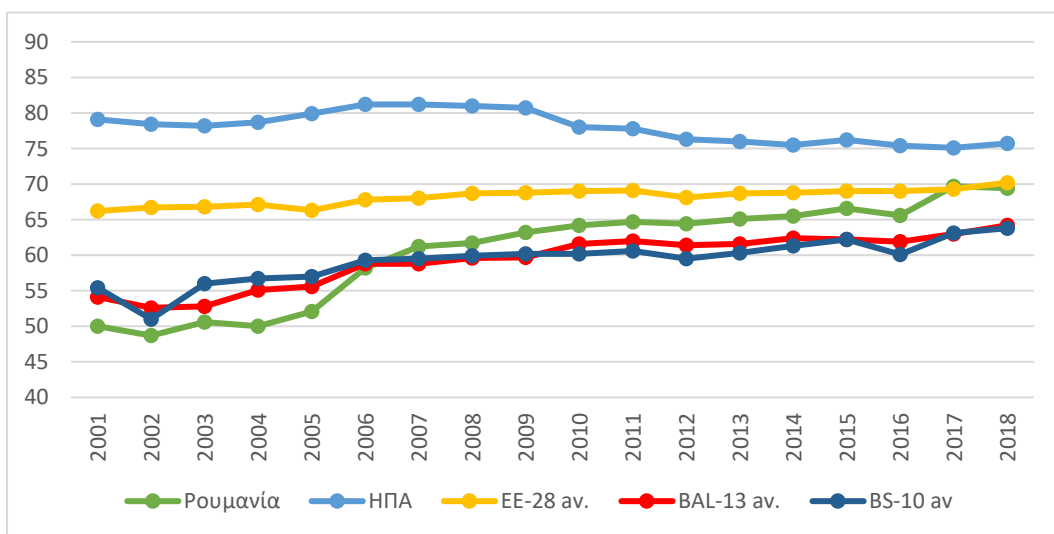
- Επιχειρηματικός δυναμισμός: Ο πυλώνας αυτός παρουσιάζει αύξηση από 58,8 το 2017 στο 60,1 το 2018, κατατάσσοντας την χώρα στη 61 θέση και πάνω από το μέσο όρο, αλλά κάτω από τις ανεπτυγμένες χώρες. Οι υποπυλώνες που αφορούν τις διοικητικές απαιτήσεις, όπως κόστος έναρξης επιχείρησης, απαιτούμενος χρόνος για έναρξη επιχείρησης κ.α. δίνουν στην χώρα την 47^η θέση στον τομέα αυτό. Οι υποπυλώνες που αφορούν στην επιχειρηματική κουλτούρα, όπως η στάση για ανάληψη επιχειρηματικών ρίσκων, η ανάθεση εξουσίας σε υφισταμένους, ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων και υιοθέτηση ριψοκίνδυνων ιδεών παρουσιάζουν χαμηλές βαθμολογίες, κατατάσσοντας τη χώρα στην 100^η θέση στο τομέα αυτό.

- Ικανότητα καινοτομίας: Στον πυλώνα αυτό η Ρουμανία σημείωσε εξαιρετική άνοδο από την 93^η θέση το 2017 στην 57^η θέση, παραμένοντας όμως

κάτω από το μέσο όρο των χωρών της Ευρώπης και της Β. Αμερικής. Το σύνολο των υποπυλώνων παρουσίασαν άνοδο. Αξίζει να σημειωθεί η χαμηλή κατάταξη της χώρας στους υποπυλώνες της ανταλλαγής ιδεών μεταξύ επιχειρήσεων και εταιρειών, συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και πανεπιστημίων στην έρευνα και ανάπτυξη, καθώς και της εκλεπτυσμένης αγοράς, όπου βρίσκεται στην 109^η και 116^η θέση αντίστοιχα. Τα παραπάνω βέβαια έρχονται σε αντίθεση με άλλους υποπυλώνες όπως ο αριθμός ευρεσιτεχνιών, οι διεθνείς συνεφευρέσεις στους οποίους κατέχει αρκετά καλή θέση (49^η και 46^η θέση παγκοσμίως για το 2018 αντίστοιχα), κάτι που ίσως μπορεί να ερμηνευτεί ως ύπαρξη δυνατοτήτων, που όμως δεν εκμεταλλεύεται τελικά η χώρα.

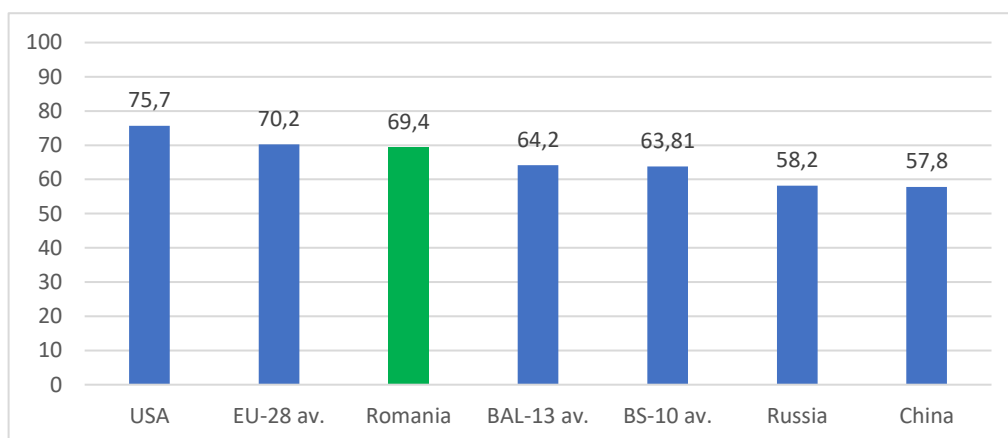
4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ IEF

Η βαθμολογία της Ρουμανίας στον δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας (IEF), για το 2018 είναι 69,4, καθιστώντας την οικονομία της 37^η πιο ελεύθερη στον δείκτη του 2018 μεταξύ 180 χωρών. Το συνολικό αποτέλεσμα του μειώθηκε κατά 0,3 μονάδες, ενώ οι χαμηλότερες βαθμολογίες για την κυριαρχία και τα δικαιώματα ιδιοκτησίας αντισταθμίζουν τις βελτιώσεις στους δείκτες για την ελευθερία εργασίας και τις κρατικές δαπάνες. Από το 2001 έως το 2006 η οικονομία της βρισκόταν στην κατηγορία Κυρίως Ανελεύθερη Οικονομία, ενώ από το 2008 μέχρι και σήμερα, η οικονομία της έχει σημειώσει αξιοσημείωτη πρόοδο και κατατάσσεται σταθερά ως Οικονομία Μέτριας Ελευθερίας. Η Ρουμανία κατατάσσεται στην 19^η θέση μεταξύ 44 χωρών στην Ευρώπη και η συνολική της βαθμολογία υπερβαίνει τους περιφερειακούς και παγκόσμιο μέσους όρους (Γράφημα 4.3.1).

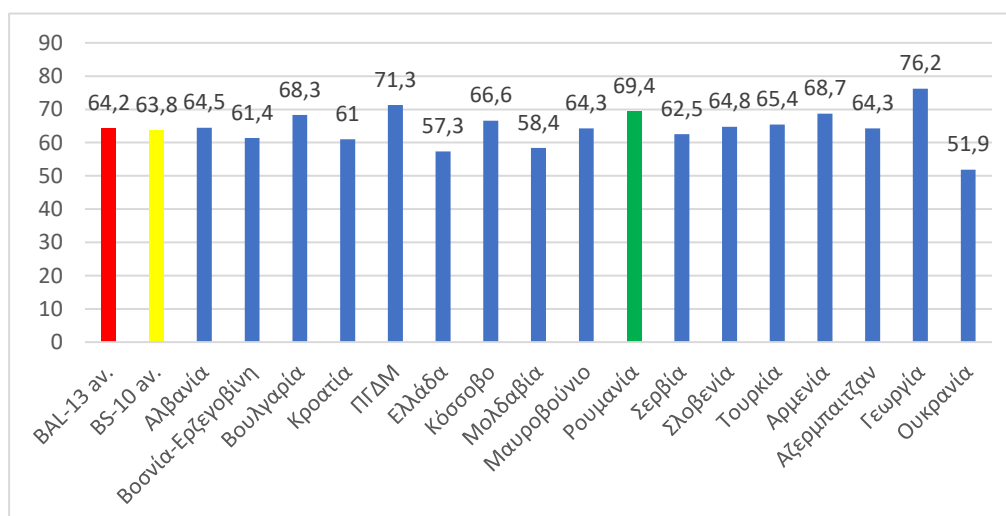
Γράφημα 4.3.1: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη IEF από 2001 έως 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The Heritage Foundation)

Στην 1η θέση είναι το Χονγκ-Κονγκ με βαθμολογία 90,2, ενώ η ΗΠΑ με 75,7 βρίσκεται στην 18η θέση, η Ρωσία με 58,2 στην 107η και η Κίνα με 57,8 στην 110η (Γράφημα 4.3.2). Ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ-28, ο μέσος όρος της οποίας είναι λίγο μεγαλύτερος από της Ρουμανίας με 70,2, η Ρουμανία καταλαμβάνει την 14η θέση. Η χειρότερη βαθμολογία είναι της Κροατίας με 61.

Γράφημα 4.3.2: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη IEF για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The Heritage Foundation)

Ο μέσος όρος των χωρών της BAL-13 είναι 64,2. Η Ρουμανία βρίσκεται υψηλά καταλαμβάνοντας την 2η θέση. Την καλύτερη βαθμολογία έχει η ΠΓΔΜ με 71,3, ενώ την χειρότερη βαθμολογία έχει η Ελλάδα με 57,3. Στα ίδια επίπεδα βρίσκεται και ο μέσος όρος στις χώρες της BS-10 με 63,8. Η Ρουμανία καταλαμβάνει την 2η θέση ανάμεσα στις 10 χώρες, πίσω από τη Γεωργία που έχει βαθμολογία 76,2. Την χειρότερη βαθμολογία έχει η Ουκρανία με 51,9 (Γράφημα 4.3.3).

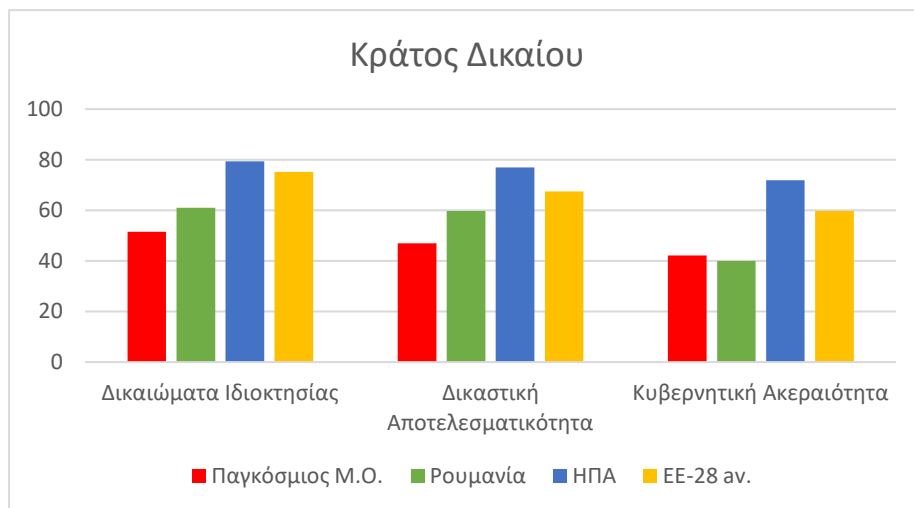

Γράφημα 4.3.3: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη IEF για τις χώρες της BAL-13 και BS-10 για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The Heritage Foundation)

Σύμφωνα με την Έκθεση Οικονομικής Ελευθερίας 2018, μέχρι το 2015, μετά την αποκατάσταση της μακροοικονομικής σταθερότητας στη Ρουμανία, η κυβέρνηση υπέκυψε σε πολιτική πίεση για να χαλαρώσει τη δημοσιονομική πολιτική, να αυξήσει τον ελάχιστο μισθό και να καθυστερήσει τις πρόσθετες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Οι προσπάθειες ιδιωτικοποίησης κρατικών επιχειρήσεων έχουν σταματήσει και η πρόοδος στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι ανομοιογενής. Σημαντική φοροδιαφυγή διακυβεύει περαιτέρω το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος. Οι ξένοι επενδυτές θεωρούν το απρόβλεπτο ρυθμιστικό σύστημα αποθαρρυντικό. Η διαφθορά είναι ενδημική σε όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης και υπονομεύει το κράτος δικαίου.

Αναλυτικότερα, οι 4 κατηγορίες του δείκτη IEF με τους υποπυλώνες αυτού έχουν ως εξής:

- Κράτος Δικαίου

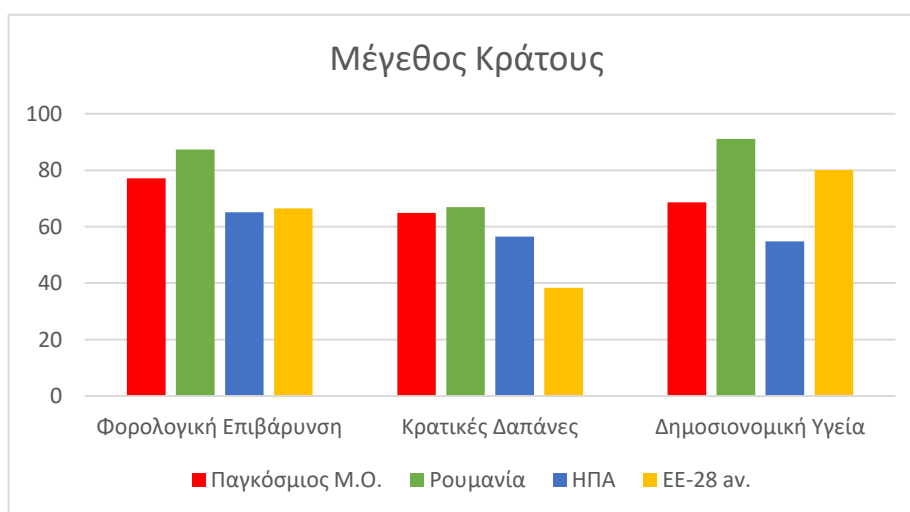

Γράφημα 4.3.4: Συγκριτική αξιολόγηση πυλώνων Κράτους Δικαίου του δείκτη IEF για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The Heritage Foundation)

Τα εξασφαλισμένα συμφέροντα ιδιωτικής ιδιοκτησίας, αν και με μικρή πτώση και μέτρια βαθμολογία 61 το 2018, βρίσκονται πάνω από τον παγκόσμιο μέσο όρο (51,5) αλλά χαμηλότερα από τις ΗΠΑ (79,3) και ΕΕ (75,9). Αναγνωρίζονται και η χώρα έχει βελτιώσει τις διαδικασίες για την επιβολή της σύμβασης σε βάθος χρόνου. Η δικαστική αποτελεσματικότητα με χαμηλή βαθμολογία 59,7 και στο ίδιο επίπεδο με τον παγκόσμιο μέσο όρο (46,9) και κάτω από ΗΠΑ (76,9) και ΕΕ (67,4) παρουσίασε μικρή βελτίωση, αλλά το πρόβλημα παραμένει, καθώς τα δικαστήρια με ανεπαρκείς πόρους υποφέρουν από χρόνια διαφθορά και πολιτική επιρροή. Ο

πυλώνας της κυβερνητικής ακεραιότητας παρουσίασε ιδιαίτερη πτώση της ήδη χαμηλής βαθμολογίας (40), χαμηλότερα από ΗΠΑ (71,9), ΕΕ (59,7), αλλά και από το παγκόσμιο μέσο όρο (42,1), καθώς στις αρχές του 2017, μετά τις μεγαλύτερες διαδηλώσεις στο δρόμο από την κομμουνιστική εποχή, η κυβέρνηση αναγκάστηκε να καταργήσει ένα επείγον διάταγμα που θα είχε σαμποτάρει τις προσπάθειες κατά της διαφθοράς (Γράφημα 4.3.4).

- Μέγεθος Κράτους

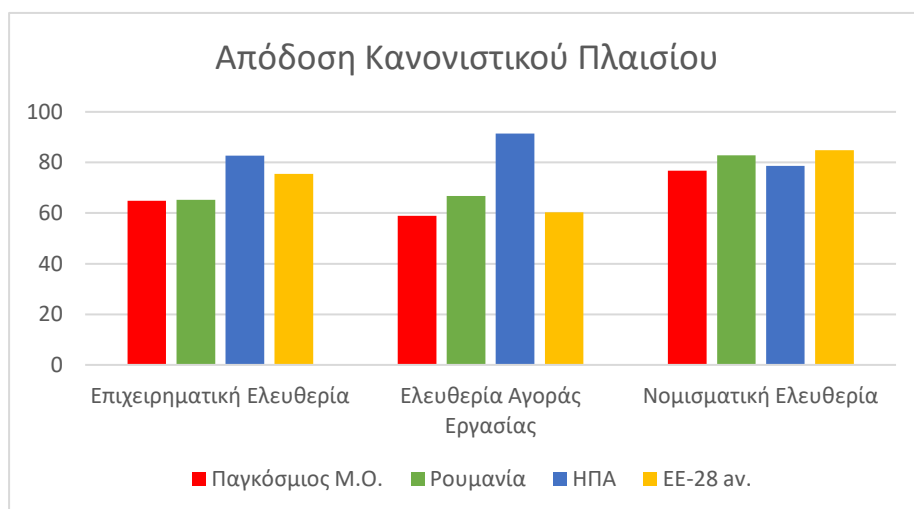

Γράφημα 4.3.5: Συγκριτική αξιολόγηση πυλώνων Μεγέθους του Κράτους του δείκτη IEF για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The Heritage Foundation)

Η κατηγορία αυτή βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα. Η φορολογική επιβάρυνση με βαθμολογία 87,3 βρίσκεται σε πολύ καλό επίπεδο πάνω από τον παγκόσμιο μ.ο. (77,1), ΗΠΑ (65,1) και ΕΕ (66,5). Το 2005, η κυβέρνηση εφάρμοσε ενιαίο φορολογικό συντελεστή (Flat Tax) επί του εισοδήματος και επί των κερδών των επιχειρήσεων ύψους 16%, ενώ από το 2018 η φορολογία εισοδήματος επί των φυσικών προσώπων από 16% μειώθηκε στο 10%. Οι άλλοι φόροι περιλαμβάνουν τους φόρους προστιθέμενης αξίας και τους περιβαλλοντικούς φόρους. Η συνολική φορολογική επιβάρυνση ισούται με το 27,5% του συνολικού εγχώριου εισοδήματος. Ο πυλώνας των κρατικών δαπανών με βαθμολογία 66,9 παρουσιάζει άνοδο και βρίσκεται πάνω από το παγκόσμιο μ.ο. (64,9), ΗΠΑ (56,5) και ΕΕ (38,3). Τα τελευταία τρία χρόνια, οι δημόσιες δαπάνες ανέρχονταν στο 33,2% της συνολικής παραγωγής (ΑΕΠ), ενώ τα δημοσιονομικά ελλείμματα ανήλθαν κατά μέσο όρο στο 1,9% του ΑΕΠ. Το δημόσιο χρέος ισοδυναμεί με το 39,2% του ΑΕΠ. Γενικά, η

δημοσιονομική υγεία βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο με βαθμολογία 91,1, πάνω από το παγκόσμιο μ.ο. (68,6), ΗΠΑ (54,8) και ΕΕ (80,1), παρουσιάζοντας μάλιστα περαιτέρω βελτίωση (Γράφημα 4.3.5).

- Απόδοση Κανονιστικού Πλαισίου

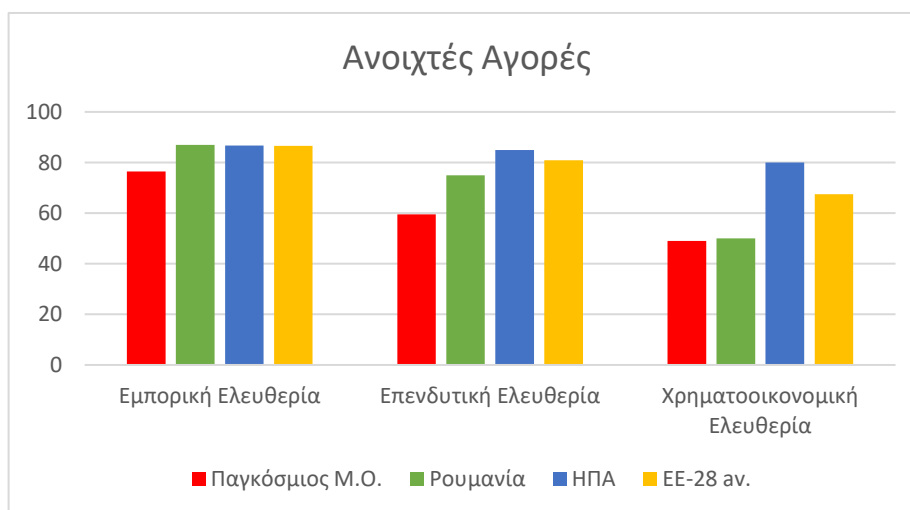
Γράφημα 4.3.6: Συγκριτική αξιολόγηση πυλώνων Απόδοσης Κανονιστικού Πλαισίου του δείκτη IEF για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The Heritage Foundation)

Ο πυλώνας της ελευθερίας των επιχειρήσεων στη Ρουμανία βρίσκεται στο παγκόσμιο μέσο όρο, ενώ υστερεί σημαντικά από το μέσο όρο της ΕΕ και άλλων χωρών της περιοχής. Από την συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη EDB για το 2018 έχει αναγνωριστεί αριθμός αδυναμιών που επιβραδύνουν την επιχειρηματικότητα. Από αυτές μεγαλύτερη επίδραση στη δημιουργία μιας νέας επιχείρησης είναι η απόκτηση πολεοδομικής άδειας, η ηλεκτροδότηση, η προστασία των επενδυτών και η εκκαθάριση της χρεωκοπίας, που προκαλούν επακόλουθα αρνητικό κλίμα στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων. Όσον αφορά την ελευθερία αγοράς εργασίας, η Ρουμανία έχει ένα μεγάλο εργατικό δυναμικό που φθάνει τα 9,1 εκατομμύρια και το οποίο ανά τομέα απασχόλησης κατανέμεται 22,8% στην γεωργία, 30,1% στη βιομηχανία και 47,1 % στις υπηρεσίες. Η ανεργία επίσης, βρίσκεται σε πολύ χαμηλά ποσοστά που σήμερα αγγίζουν το 4,1%¹³, ενώ οι εργασιακοί κανονισμοί παραμένουν άκαμπτοι. Τον Ιανουάριο του 2017, η κυβέρνηση απέσυρε το ανώτατο όριο στις εισφορές κοινωνικής πρόνοιας, επιβάλλοντας τους φόρους αυτούς σε ολόκληρο τον ακαθάριστο μισθό χωρίς ανώτατο όριο. Οι επιδοτήσεις αυξήθηκαν

¹³ Τα στοιχεία προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/visualisations>)

περισσότερο από 34% το πρώτο εξάμηνο του 2017, αντανακλώντας σε μεγάλο βαθμό στην καταβολή των γεωργικών επιδοτήσεων που χρηματοδοτήθηκαν από την ΕΕ. Στον πυλώνα της νομισματικής ελευθερίας η χώρα δείχνει αξιοσημείωτες επιδόσεις. Για την ακρίβεια μετά από μία ραγδαία άνοδο, που ξεκίνησε το 1999 με βαθμολογία 29, έχει βρεθεί το 2018 στη 51^η θέση με 82,8. Ο παγκόσμιος μέσος όρος που για φέτος βρίσκεται στο 76,8, όπως και οι λοιπές περιοχές/κράτη στον πυλώνα αυτό παρουσιάζουν μία στασιμότητα με μικρές διακυμάνσεις. Σήμερα με την ολοκλήρωση των τριών διετών προγραμμάτων σταθεροποίησης της οικονομίας με τους Διεθνείς Δανειστές (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Παγκόσμια Τράπεζα, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης), τα οποία υπεγράφησαν μετά το 2009, η Ρουμανία βελτίωσε τα μακροοικονομικά της μεγέθη και παρουσιάζει μια νομισματική σταθερότητα. (Γράφημα 4.3.6).

- Ανοιχτές αγορές

Γράφημα 4.3.7: Συγκριτική αξιολόγηση πυλώνων Ανοιχτών Αγορών του δείκτη IEF για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The Heritage Foundation)

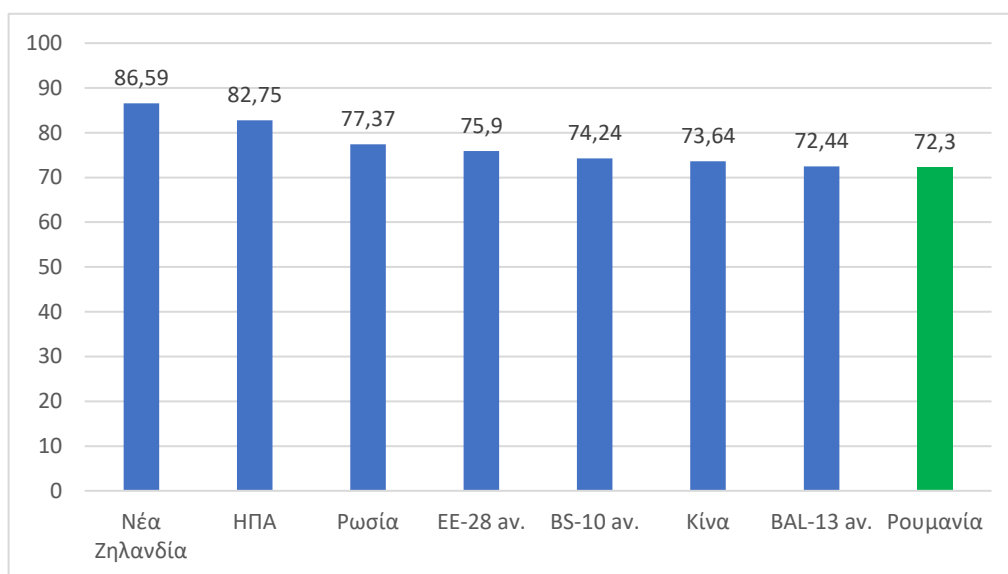
Το εμπόριο είναι σημαντικό για την οικονομία της Ρουμανίας. Η συνδυασμένη αξία των εξαγωγών και των εισαγωγών ισούται με 84% του ΑΕΠ. Ο πυλώνας της εμπορικής ελευθερίας έχει υψηλή βαθμολογία 86,9, αρκετά πάνω από τον παγκόσμιο μέσο όρο 76,4 και στα ίδια επίπεδα με τις ΗΠΑ (86,7) και ΕΕ (86,6). Ο μέσος εφαρμοζόμενος δασμολογικός συντελεστής είναι 1,6%. Οι μη δασμολογικοί φραγμοί παρεμποδίζουν το εμπόριο. Η επενδυτική ελευθερία γενικά έχει καλή βαθμολογία 75, λίγο κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ (81) και ΗΠΑ (85). Γενικά, οι

κυβερνητικές πολιτικές δεν παρεμποδίζουν σημαντικά τις ξένες επενδύσεις. Η ρουμανική αγορά αποτελεί τη δεύτερη αγορά της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, μετά την Πολωνία, και είναι σημαντική για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, κυρίως λόγω της ανάπτυξης των υποδομών στην χώρα, του πλούτου σε πρώτες ύλες και των αναγκών σε μεταφορές ενέργειας, που εξασφαλίζουν στους επενδυτές μία σοβαρή ανάπτυξη και διαρκή εξέλιξη σε πολλούς τομείς δραστηριότητας. Παράλληλα, η είσοδος της Ρουμανίας στην Ε.Ε. ενδυνάμωσε την προσέλκυση ξένων επενδύσεων στην χώρα, διότι προσφέρει γεωπολιτική σταθερότητα, δυνατότητες εισόδου σε νέες αγορές με το μισό κόστος, αλλά και ασφάλεια επενδύσεων. Η ρουμανική κυβέρνηση υποστηρίζει την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, οι οποίες, επωφελούμενες από τις κρατικές ενισχύσεις, αποτέλεσαν την ατμομηχανή της ανάπτυξης της οικονομίας. Η χρηματοοικονομική ελευθερία της χώρας βρίσκεται στο παγκόσμιο μέσο όρο (49) και BAL-13 (53,1), BS-10 (50) με βαθμολογία 50, ενώ υπολείπεται κατά πολύ από την ΕΕ (67,5) και τις ΗΠΑ (80). Ο εξελισσόμενος χρηματοπιστωτικός τομέας είναι ανοικτός στον ανταγωνισμό, ενώ οι τράπεζες που ανήκουν στο εξωτερικό κυριαρχούν στον τραπεζικό τομέα. Ο αριθμός των μη εξυπηρετούμενων δανείων μειώνεται σημαντικά από την αιχμή τους το 2013 (Γράφημα 4.3.7).

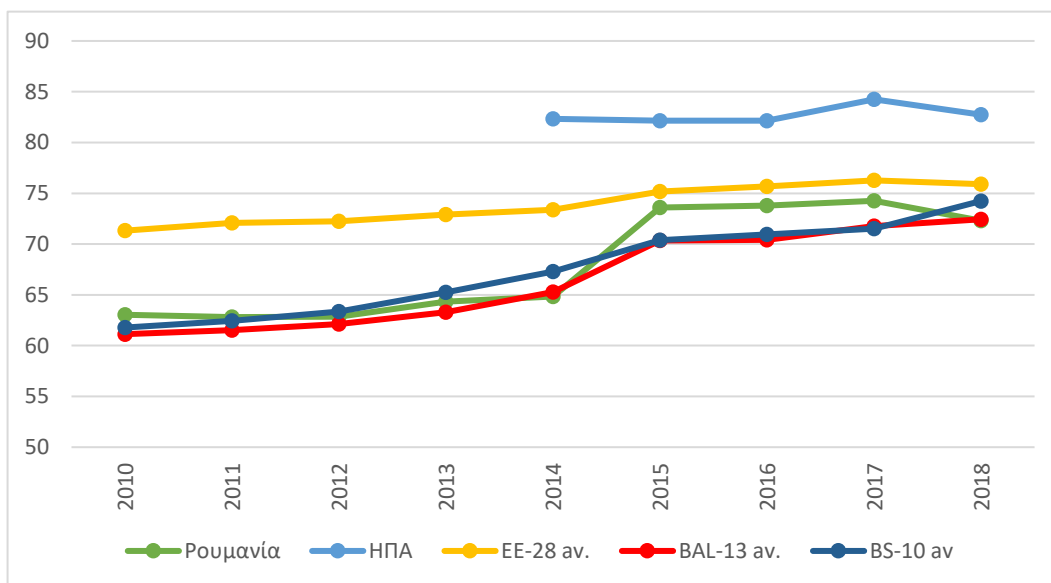
4.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ EDB

Η βαθμολογία της Ρουμανίας στον δείκτη EDB για το 2018 είναι 72,3, καθιστώντας το επιχειρηματικό της περιβάλλον στην 52^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη του 2018 μεταξύ 190 χωρών, από την 45^η θέση που κατείχε το 2017 με βαθμολογία 72,83. Η Ρουμανία κατατάσσεται στην 21^η θέση μεταξύ 28 χωρών της ΕΕ και κάτω από το μέσο όρο αυτής που είναι 75,9. Την πρώτη θέση παγκοσμίως κατέχει η Ν. Ζηλανδία με 86,59, ενώ οι ΗΠΑ με 82,75 βρίσκονται στην 8^η θέση, η Ρωσία με 77,37 στην 31^η και η Κίνα με 73,64 στην 46^η (Γράφημα 4.4.1). Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι ενώ η πορεία της χώρας τα τελευταία 8 χρόνια στην κατάταξη του δείκτη είναι ανοδική (πλην του 2018), παραμένει σε χαμηλά επίπεδα δείχνοντας ότι υφίσταται προσπάθεια βελτίωσης του περιβάλλοντος της επιχειρηματικής δραστηριότητας από τη χώρα, αλλά υπάρχουν ακόμη πολλά

περιθώρια και απαιτείται πιο συστηματική προσπάθεια επίλυσης των δυσχερειών που παρουσιάζουν οι επιμέρους πυλώνες του δείκτη EDB (Γράφημα 4.4.2).

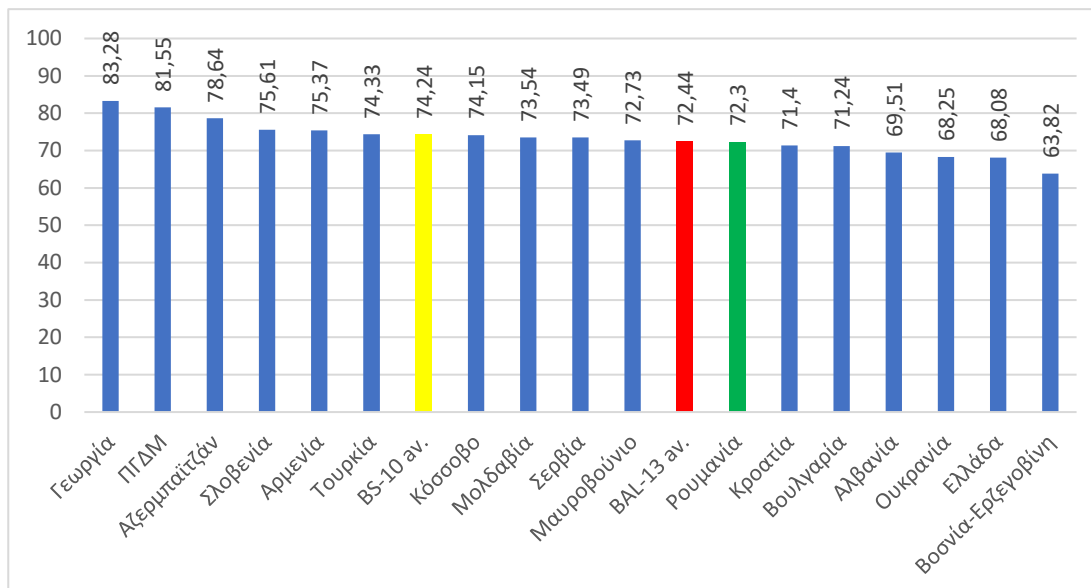
Γράφημα 4.4.1: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη EDB για το έτος 2018
(Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The World Bank)

Γράφημα 4.4.2: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη EDB από 2010 έως 2018
(Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The World Bank)

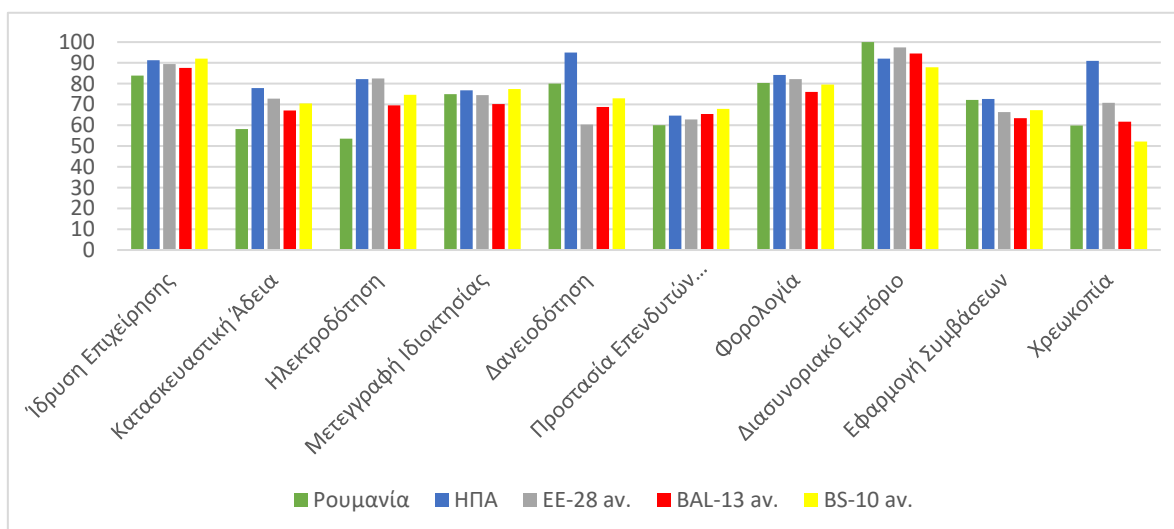
Ο μέσος όρος των χωρών της BAL-13 είναι 72,44. Η Ρουμανία με βαθμολογία κάτω του μέσου όρου βρίσκεται στην 8η θέση. Την καλύτερη βαθμολογία έχει η ΠΓΔΜ με 81,55, ενώ την χειρότερη βαθμολογία έχει η Βοσνία - Ερζεγοβίνη με 63,82. Στα ίδια επίπεδα βρίσκεται και ο μέσος όρος στις χώρες της BS-10 με 74,24. Η Ρουμανία καταλαμβάνει την 7^η θέση ανάμεσα στις 10 χώρες, με

βαθμολογία κάτω του μέσου όρου της περιοχής. Την χειρότερη βαθμολογία έχει η Ελλάδα με 68,08 (Γράφημα 4.4.3).

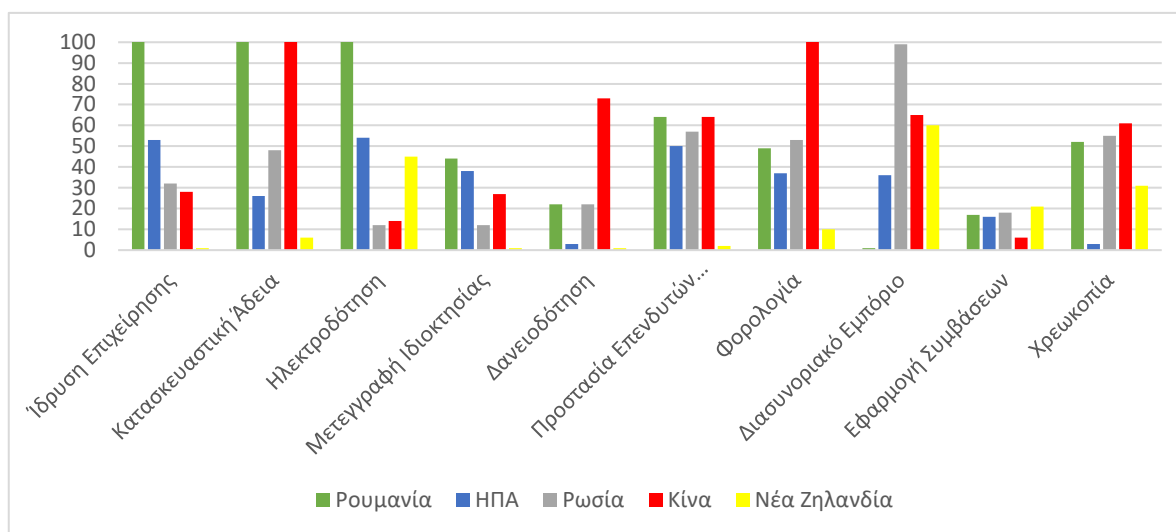

Γράφημα 4.4.3: Συγκριτική αξιολόγηση του δείκτη EDB για τις χώρες της BAL-13 BS-10 για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The World Bank)

Η βαθμολογία της Ρουμανίας στους επί μέρους πυλώνες του δείκτη επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι ιδιαίτερα χαμηλές στην ίδρυση επιχείρησης, στην κατασκευαστική άδεια και στην ηλεκτροδότηση, ενώ οι υψηλότερες είναι στο διασυνοριακό εμπόριο, στην εφαρμογή συμβάσεων και στην δανειοδότηση (Γραφήματα 4.4.4 και 4.4.5).

Γράφημα 4.4.4: Συγκριτική αξιολόγηση βαθμολογίας των πυλώνων του δείκτη EDB Ρουμανίας για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The World Bank)

Γράφημα 4.4.5: Συγκριτική αξιολόγηση κατάταξης των πυλώνων του δείκτη EDB Ρουμανίας για το έτος 2018 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – The World Bank)

Αναλυτικότερα και ανά πυλώνα η πορεία της Ρουμανίας έχει ως εξής:

- **Ίδρυση επιχείρησης:** Εδώ παρατηρείται μια σημαντική πτώση της βαθμολογίας της τάξης του 5,77% και κατά συνέπεια της κατάταξης του πυλώνα από 64^η το 2017 στην 111^η θέση, επηρεάζοντας την απόδοση του δείκτη αρκετά. Ενώ ο αριθμός των διαδικασιών διατηρήθηκε στην τιμή των 6, αυξήθηκε κατά πολύ το χρονικό διάστημα που απαιτείται από 12 ημέρες το 2017, στις 35 το 2018. Το δε κόστος και η απαίτηση ελάχιστου κεφαλαίου παραμένουν στα πολύ χαμηλά επίπεδα του 0,4% και 0,5% του κατά κεφαλήν εισοδήματος αντίστοιχα. Η Ρουμανία το 2018 καθιέρωσε μια πιο περίπλοκη διαδικασία ίδρυσης επιχείρησης, εισάγοντας κριτήρια φορολογικού κινδύνου για τις αιτήσεις φόρου προστιθέμενης αξίας, με αποτέλεσμα την αύξηση του χρόνου εγγραφής για τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας.

- **Κατασκευαστική Άδεια:** Και εδώ η Ρουμανία βρίσκεται πολύ χαμηλά στην 146^η θέση, σύμφωνα με την κατάταξη του δείκτη EDB και βαθμολογία 58,2 παρουσιάζοντας μια ανεπαίσθητη βελτίωση της τάξης του 0,07%. Ουσιαστικά, δεν έχει αλλάξει τίποτα καθώς οι 8 απαιτούμενες διαδικασίες σε 260 ημέρες και κόστος 2,1% της αξίας του οικήματος, συνθέτουν μία από τις χειρότερες επιδόσεις σε αυτόν τον πυλώνα.

- **Ηλεκτροδότηση:** Στον τομέα αυτό η Ρουμανία κατατάσσεται 174η. Αποτελεί τη χειρότερη επίδοση της χώρας στην αξιολόγηση EDB. Για τη σύνδεση στο ηλεκτρικό δίκτυο απαιτούνται πλέον 9 διαδικασίες, χρόνος περίπου 174 ημερών και κόστος που ανέρχεται στο 449,7% του κατά κεφαλήν εισοδήματος (κακή

επίδοση). Η χαμηλή επίδοση στον πυλώνα αυτό οφείλεται στο ότι η αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας δεν ήταν απελευθερωμένη. Η πλήρης απελευθέρωση της, ως κορυφαία προτεραιότητα στο κυβερνητικό πρόγραμμα, ανακοινώθηκε τον Μάιο 2017 στο Διεθνές Συνέδριο «Απελευθέρωσης Αγοράς Ηλεκτρισμού - Βουλγαρία σε Περιφερειακό και Ευρωπαϊκό Πλαίσιο», που πραγματοποιήθηκε στη Σόφια. Το Υπουργείο Ενέργειας δήλωσε τότε ότι η διαδικασία ελευθέρωσης θα έθετε την ενέργεια υπό συνθήκες πλήρους αγοράς και ταυτόχρονα θα εξασφάλιζε ασφάλεια για τους επενδυτές¹⁴.

- **Μετεγγραφή Ιδιοκτησίας:** Είναι ο πυλώνας στον οποίο η Ρουμανία κατέχει την 44^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη με βαθμολογία 74,96 παρουσιάζοντας μια μικρή βελτίωση. Αυτό οφείλεται στο ότι βελτιώθηκε η ποιότητα της διαχείρισης της γης, ψηφιοποιώντας τα αρχεία των τίτλων ιδιοκτησίας της γης. Με τη μεταρρύθμιση του 2017 οι διαδικασίες που απαιτούνται παραμένουν 6, αλλά μειώθηκε το απαιτούμενο χρονικό διάστημα από 16 σε 14,5 ημέρες, αρκετά κάτω από το μέσο όρο της Ευρώπης με 20,3 ημέρες. Επίσης, μειώθηκε το ήδη εξαιρετικά χαμηλό κόστος στο 1,3% του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Η ποιότητα διαχείρισης της γης παραμένει στο ίδιο χαμηλό επίπεδο, λόγω μηδενικής βαθμολογίας στα θέματα καταχώρησης των ιδιωτικών οικοπέδων στο μητρώο ακινήτων, καθώς και την χαρτογράφηση αυτών.

- **Δανειοδότηση:** Συνολικά η Ρουμανία κατατάσσεται στην 22η θέση στον εν λόγω πυλώνα, έχοντας την ίδια βαθμολογία 80 με το 2017. Ειδικά στον υποτομέα που αφορά στο θεσμικό πλαίσιο βαθμολογείται με 9 στη δωδεκαβάθμια κλίμακα, στο επίπεδο πληροφόρησης βαθμολογείται με σχεδόν άριστη βαθμολογία 7 στην οχταβάθμια κλίμακα αξιολόγησης. Η επίδοση της Ρουμανίας στους υποπυλώνες κάλυψης των ιδιωτών ή επιχειρήσεων που αναφέρονται σε μητρώα δανείων ή μητρώα γραφείων πιστοληπτικής ικανότητας η βαθμολογία είναι χαμηλή.

- **Προστασία Επενδυτών Μειοψηφίας:** Στον πυλώνα αυτό η χώρα παρέμεινε αμετάβλητη με βαθμολογία 60 και έπεσε στην 64^η θέση από την 57^η που κατείχε το 2017, εξαιτίας των επιδόσεων των τρίτων χωρών. Οι υποπυλώνες της έκτασης γνωστοποίησης και εταιρικής διαφάνειας λαμβάνουν υψηλή βαθμολογία, ενώ υστερούν οι υποπυλώνες της διευθυντικής ευθύνης, της δυνατότητας

¹⁴ BALKANGREENENERGYNEWS (<https://balkangreenenergynews.com/romanias-electricity-market-is-now-fully-liberalised/>)

πρόσβασης των μετόχων μειοψηφίας στα αρχεία της εταιρείας, των δικαιωμάτων μειοψηφίας στη λήψη αποφάσεων και ιδιοκτησίας και ελέγχου.

- Φορολογία: Και εδώ όπως στον προηγούμενο πυλώνα η βαθμολογία της χώρας παρέμεινε αμετάβλητη με βαθμολογία 80,30, πέφτοντας όμως στην 49^η θέση της κατάταξης χάνοντας 7 θέσεις από το 2017, εξαιτίας των επιδόσεων των τρίτων χωρών. Συγκεκριμένα, για το 2018 οι εταιρείες καλούνται να κάνουν κατά μέσο όρο 14 πληρωμές ετησίως, για τις οποίες απασχολούνται περίπου 163 ώρες, με το ύψος των φόρων να ανέρχεται στο 40% των κερδών. Οι ανωτέρω επιδόσεις κρίνονται γενικά ικανοποιητικές. Από το 2015 η Ρουμανία κατέβαλε φόρους λιγότερο δαπανηρούς για τις επιχειρήσεις, μειώνοντας το ποσοστό εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και το ποσοστό για τις εισφορές του ταμείου κινδύνου ατυχήματος που καταβάλλουν οι εργοδότες, ενώ έκανε ευκολότερη την καταβολή φόρων από τις επιχειρήσεις, με την εισαγωγή του ηλεκτρονικού συστήματος καταχώρησης και πληρωμής φόρων.

- Διασυνοριακό Εμπόριο: Είναι ο πυλώνας στον οποίο η Ρουμανία συνεχίζει και το 2018 να απολαμβάνει την κορυφαία θέση στην παγκόσμια κατάταξη του δείκτη EDB, έχοντας την απόλυτη βαθμολογία 100. Για την εισαγωγή ή εξαγωγή ενός εμπορευματοκιβωτίου απαιτείται η συμπλήρωση ενός δικαιολογητικού, γίνεται εντός 1 ώρας και δεν υφίσταται κόστος.

- Εφαρμογή Συμβάσεων: Για το 2018, αξιολογήθηκε στην 17 θέση της παγκόσμιας κατάταξης με βαθμολογία 72,25 και δεν υπήρξε καμία μεταβολή στο υφιστάμενο πλαίσιο σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Έτσι, για τη δικαστική επίλυση μιας εμπορικής διαφοράς στη Ρουμανία απαιτείται χρονικό διάστημα 512 ημερών και κοστίζουν περίπου το 25,8% της αξίας της πρότυπης διαφοράς. Από τις επιδόσεις αυτές, ο απαιτούμενος χρόνος βρίσκεται κάτω του μέσου όρου της Ευρώπης, αντίθετα με το κόστος. Ο υποπυλώνας ποιότητας δικαστικών διαδικασιών έχει καλή βαθμολογία (14 σε δεκαοχταβάθμια κλίμακα). Το 2015 η Ρουμανία διευκόλυνε τη σύναψη συμβάσεων με τη μεταφορά ορισμένων αρμοδιοτήτων εκτέλεσης από το δικαστήριο στον δικαστικό επιμελητή, διευκολύνοντας τον δικαστικό επιμελητή να λαμβάνει πληροφορίες από τρίτους και καθιστώντας υποχρεωτική τη χρήση του μητρώου ηλεκτρονικού πλειστηριασμού.

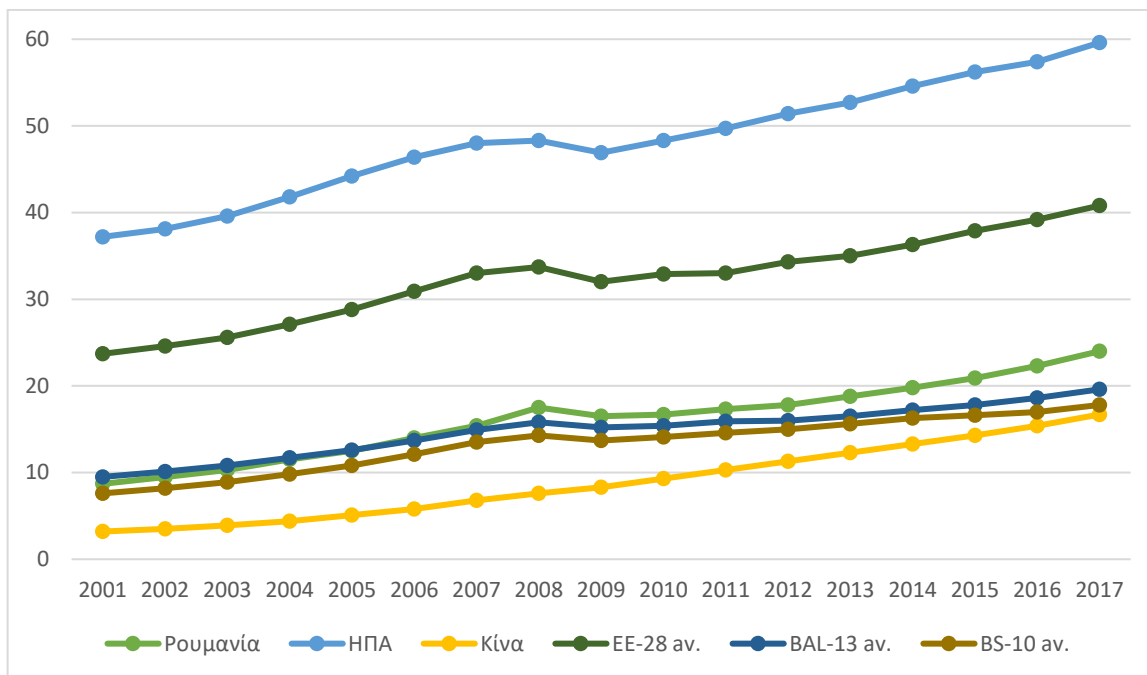
- Χρεωκοπία: Στον πυλώνα αυτό υπάρχει μια μικρή βελτίωση στη βαθμολογία της Ρουμανίας με 59,87 και κατατάσσεται στην 52^η θέση, πέφτοντας μία θέση εξαιτίας των επιδόσεων των τρίτων χωρών. Αναλυτικά, για την ολοκλήρωση

της χρεωκοπίας μιας επιχείρησης το 2018 απαιτούνται κατά μέσο όρο 3,3 έτη, με συνολικό κόστος που ανέρχεται περίπου στο 10,5% της περιουσίας του οφειλέτη, το ανακτώμενο κεφάλαιο φτάνει περίπου στα 35,8 cents ανά δολάριο Αμερικής, ενώ ο δείκτης αντοχής του πλαισίου χρεωκοπίας έχει πολύ καλή βαθμολογία. Το 2015 η Ρουμανία βελτίωσε το σύστημα της χρεωκοπίας με την καθιέρωση προθεσμιών, αφενός για την περίοδο παρατήρησης (κατά τη διάρκεια της οποίας πρέπει να επιβεβαιωθεί ένα σχέδιο αναδιοργάνωσης ή η κήρυξη πτώχευσης), αφετέρου για την εφαρμογή του σχεδίου εξυγίανσης και θεσπίζοντας πρόσθετες ελάχιστες απαιτήσεις ψηφοφορίας για την έγκριση του σχεδίου εξυγίανσης και διευκρινίζοντας κανόνες σχετικά με τις ακυρωτέες συναλλαγές και την προτεραιότητα πληρωμής για τις απαιτήσεις των πιστωτών.

4.5 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

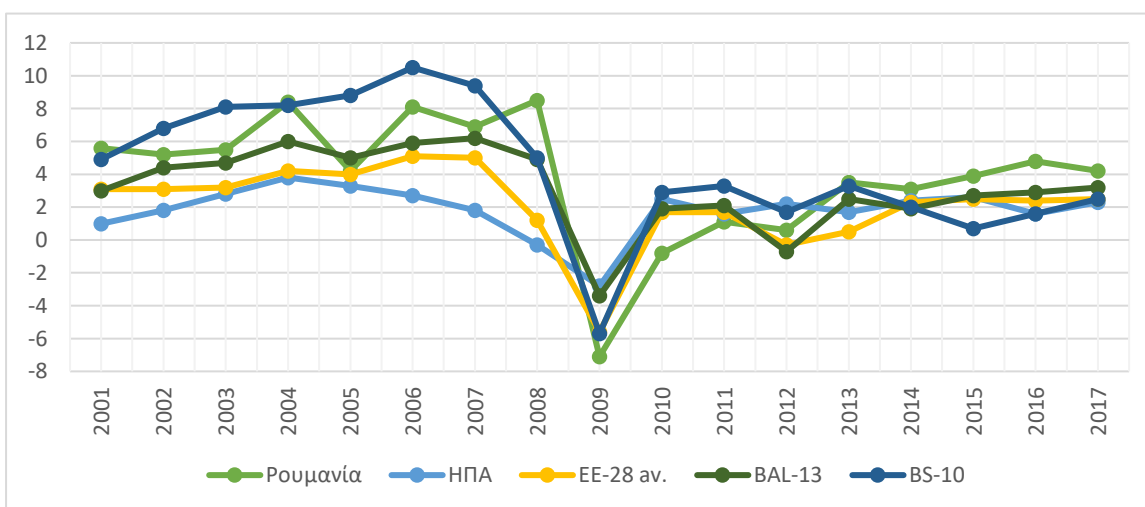
Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύοντας τι ακριβώς σημαίνει οικονομική ανάπτυξη, προσδιορίσαμε έναν τρόπο μέτρησης αυτής με βάση την παραγωγή αγαθών, δηλαδή, όταν το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ-GDP) και ιδιαίτερα το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Ωστόσο, προσεγγίζοντας σε ένα ευρύτερο πλαίσιο τον παραπάνω όρο καταλήξαμε στο γεγονός, ότι δεν περιορίζεται αποκλειστικά στον οικονομικό τομέα (αύξηση του εισοδήματος), αλλά σχετίζεται και με την εξασφάλιση βασικών παραγόντων επιβίωσης, όπως είναι η πρόσβαση σε πλουτοπαραγωγικούς πόρους, η απόκτηση παιδείας και κατάλληλου μορφωτικού επιπέδου, η τεχνολογία και το θεσμικό πλαίσιο τα οποία υπό προϋποθέσεις δύνανται να οδηγήσει στη βελτίωση του επιπέδου της ζωής, καθώς και η δημιουργία ευκαιριών εύρεσης εργασίας.

Στο Γράφημα 4.5.1 φαίνεται η εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ της Ρουμανίας για το χρονικό διάστημα από το 2001 έως το 2017. Αυτό που παρατηρείται είναι ότι, ενώ η διακύμανση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ ακολουθεί ανοδική πορεία, ταυτόχρονα παραμένει σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, καθώς η χώρα κατατάσσεται στην 65^η θέση μεταξύ 187 χωρών, πάνω από το μ.ο. των χωρών BAL-13 και BS-10 και την Κίνα, αλλά πολύ χαμηλά σε σχέση με ΕΕ και ΗΠΑ.

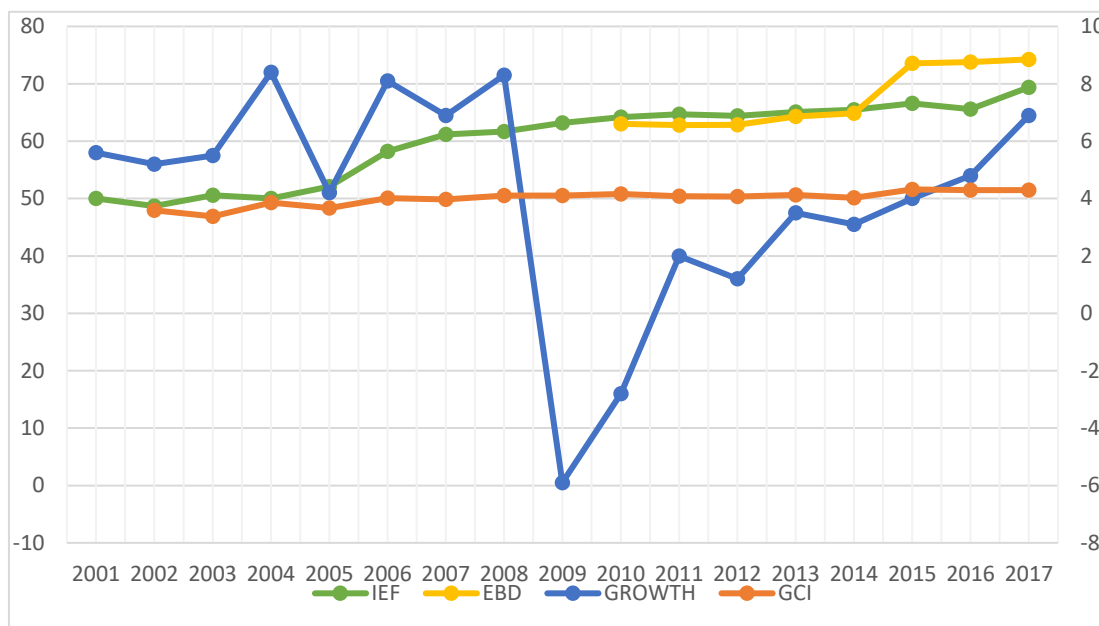
Γράφημα 4.5.1: Συγκριτική αξιολόγηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ της Ρουμανίας με ΗΠΑ, ΕΕ-28, BAL-13, BS-10 από το 2001 έως το 2017 (σε χιλιάδες \$) (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – IMF)

Εξετάζοντας το Γράφημα 4.5.2, παρατηρούμε ότι η Ρουμανία διατηρεί υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης για όλο το διάστημα από το 2001 και έπειτα, με την εξαίρεση, βέβαια, του 2005, 2007 και 2009, όταν και επηρεάστηκε από τον πόλεμο στην Γεωργία και από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Αυτό βέβαια θα το περιμέναμε από μία χώρα της οποίας η οικονομία ήταν οικονομία μετάβασης από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, αλλά και που είναι μέλος της ΕΕ από το 2004.

Γράφημα 4.5.2: Συγκριτική αξιολόγηση πραγματικού ρυθμού ανάπτυξης ΑΕΠ της Ρουμανίας με ΗΠΑ, ΕΕ-28, BAL-13, BS-10 από το 2001 έως το 2017 (Πηγή: Υπολογισμοί του συγγραφέα – IMF)

Ωστόσο, για να διαμορφώσουμε μια πιο σαφή εικόνα για το πώς επηρεάζει την ανάπτυξη της Ρουμανίας η οικονομική της ελευθερία αξίζει να εξετάσουμε το Γράφημα 4.5.3. Οι υψηλοί αυτοί ρυθμοί ανάπτυξης δείχνουν να έρχονται παράλληλα με τη βελτίωση της χώρας στην παγκόσμια κατάταξη των δεικτών GCI, IEF και EDB χωρίς αυτό όμως να είναι απόλυτο.

Γράφημα 4.5.3: Συγκριτική αξιολόγηση του ρυθμού ανάπτυξης (Growth) με τους δείκτες GCI, IEF και EDB της Ρουμανίας

- **Σύγκριση με δείκτη GCI**

Αυτό που παρατηρούμε είναι ότι, ενώ μακροπρόθεσμα, από το 2001 έως και το 2017, όπου ο δείκτης της ανταγωνιστικότητας της χώρας αυξάνεται (από 3,59 στο 4,3), συμβαδίζει και ο πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης ΑΕΠ της, καθώς γνωρίζει και αύξηση από 5,6% στο 6,9%, δεν συμβαίνει το ίδιο αν λάβουμε υπόψη μας μικρά χρονικά διαστήματα, καθώς παρατηρούμε ότι ιδιαίτερα το 2009, αλλά και το 2012, ενώ ο ρυθμός ανάπτυξης ΑΕΠ της χώρας παρουσίασε σημαντική πτώση, η ανταγωνιστικότητα συνέχισε την ανοδική πορεία βελτιώνοντας την βαθμολογία της.

- **Σύγκριση με δείκτη IEF**

Όσον αφορά στον δείκτη της οικονομικής ελευθερίας της Ρουμανίας, παρατηρούμε και εδώ ότι ενώ σε μεγάλο χρονικό διάστημα, από το 2001 έως το 2017 παρουσιάζει σημαντική βελτίωση της βαθμολογίας (από 50 στο 69,4) και

συμβαδίζει με τη βελτίωση του πραγματικού ρυθμού ανάπτυξης ΑΕΠ της χώρας, δεν συμβαδίζουν στις αυξομειώσεις σε μικρά χρονικά διαστήματα, όπως το 2005, 2007, 2009 και 2012 όπου έχουμε αισθητή πτώση του πραγματικού ρυθμού ανάπτυξης ΑΕΠ της χώρας, σε αντίθεση με το δείκτη IEF ο οποίος βελτιώνεται χαρακτηριστικά.

- **Σύγκριση με δείκτη EDB**

Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγουμε και με τον δείκτη ευκολίας επιχειρηματικότητας της Ρουμανίας, παρατηρώντας τα στοιχεία από το 2010 έως το 2017, ο οποίος δείχνει να συμβαδίζει με το ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ της, καθώς και οι δύο παρουσιάζουν μία ανοδική πορεία κατά το χρονικό αυτό διάστημα. Ο μεν πρώτος παρουσιάζει βελτίωση βαθμολογίας από 63,04 σε 74,26, ο δε δεύτερος από -2,8 στο 6,9%. Απομονώνοντας όμως τα δεδομένα ενός έτους παρατηρούμε ότι ενώ το 2011 ο ρυθμός ανάπτυξης αυξήθηκε κατά 4,8%, ο δείκτης EDB παρουσίασε μείωση από 63,04 σε 62,8, αλλά και αντίστροφα το 2012 και 2014 που ο ρυθμός ανάπτυξης μειώθηκε από 2% σε 1,2 % και από 3,5% σε 3,1% αντίστοιχα, ο δείκτης EDB παρουσίασε βελτίωση από 62,81 σε 62,86 και από 64,33 σε 64,85 αντίστοιχα.

Συνοψίζοντας λοιπόν τις παραπάνω παρατηρήσεις, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η μακροπρόθεσμη τάση των δεικτών ανταγωνιστικότητας, οικονομικής ελευθερίας και ευκολίας επιχειρηματικότητας συμβαδίζουν με την ανάπτυξη της Ρουμανίας, υποδεικνύοντας με τον τρόπο αυτό τους τομείς που θα πρέπει να εστιάσει η χώρα προκειμένου να βελτιώσει ακόμη περισσότερο την οικονομική της κατάσταση και τη θέση της γενικά στο παγκόσμιο περιβάλλον. Όσον αφορά τις αντίθετες τάσεις που παρατηρήθηκαν σε περιορισμένο αριθμό μικρών χρονικών διαστημάτων εκτιμάται ότι δεν δύνανται να αποτελέσουν τον κανόνα, καθώς υφίστανται και άλλοι παράγοντες που δεν οφείλονται στη χώρα (παγκόσμια οικονομική κρίση, πόλεμοι γειτονικών κρατών κλπ) που διαμορφώνουν τα δεδομένα των δεικτών για κάποιες βραχείες περιόδους, οι οποίες όμως δεν επηρεάζουν την τάση αυτών μακροπρόθεσμα.

5. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η ανάλυση του προηγούμενου κεφαλαίου, ανέδειξε τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ρουμανικής οικονομίας στην προσπάθειά της να σταθεί ανταγωνιστικά δίπλα στις οικονομίες άλλων χωρών. Επίσης, αποδείχτηκε η αλληλένδετη σχέση της κατάστασης της ανταγωνιστικότητας, της οικονομικής ελευθερίας και του επιχειρηματικού της περιβάλλοντος με την ανάπτυξης χώρας. Η κατάλληλη συσχέτιση των στοιχείων αυτών, δύναται να οδηγήσει σε ωφέλιμα συμπεράσματα για την τρέχουσα κατάσταση της οικονομίας της Ρουμανίας και σε προτάσεις που ενδεχομένως να την βελτιώσουν ακόμη περισσότερο.

Με το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ να υπερβαίνει το 6,9% το 2017, το υψηλότερο ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και στο 4% το τρίτο τρίμηνο του 2018, η χώρα χρειάζεται στρατηγική για την επόμενη δεκαετία, καθώς έχει την ευκαιρία να αξιοποιήσει την τρέχουσα οικονομική ανάπτυξη και να γίνει μία από τις 10 πρώτες οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά πρέπει να το κάνει με σύνεση, εξασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα των μακροπρόθεσμων επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων.

Το κλιμάκιο του ΔΝΤ κατά την πρόσφατη επίσκεψη (16.3.2018) αξιολόγησης της ρουμανικής οικονομίας θεωρεί ότι η φορολογική πολιτική θα πρέπει να προσανατολισθεί περισσότερο στην προστασία των εισοδημάτων και στον περιορισμό των εξόδων. Ο επικεφαλής του ΔΝΤ στην Ρουμανία κ. Jaewoo Lee, θεωρεί ότι η αύξηση του ΑΕΠ θα κυμανθεί το 2018 στο επίπεδο του 5%, που βασίζεται κυρίως στην κατανάλωση. Η ανάπτυξη αναμένεται να επιβραδυνθεί σημαντικά το 2019, με τις προβολές των ειδικών να τοποθετούν το δείκτη στο 5% και 3% αντίστοιχα, καθώς η υψηλή κατανάλωση μόνη δεν μπορεί να εγγυηθεί τη βιωσιμότητα της υψηλής ανάπτυξης σε βάθος χρόνου, αν δεν συνοδευτεί από διορθώσεις μακροοικονομικών ανισορροπιών, περιστολή του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, δημιουργία υποδομών για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της χώρας και την ύπαρξη ενός σταθερού και προβλέψιμου δημοσιονομικού πλαισίου. Οι εκπρόσωποι του ΔΝΤ έκρουσαν τον κώδωνα του κινδύνου, σημειώνοντας ότι αν συνεχιστεί η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική και η εξασθένηση των θεσμών, υπονομεύεται η δυνατότητα της χώρας να αντισταθεί σε ενδεχόμενους εξωτερικούς οικονομικούς κραδασμούς. Επίσης, ένα άλλο γεγονός

που επισημαίνεται είναι η χαμηλή απορροφητικότητα των κοινοτικών κονδυλίων, που παρά το γεγονός ότι κατά την περίοδο 2007-2013 ήταν 90%, εν τούτοις για την περίοδο 2014-2020 δεν ξεπερνούν το 6%. Οι κύριοι λόγοι χαμηλής απορροφητικότητας εντοπίζονται κυρίως στην έλλειψη κατάλληλου προσωπικού στις διαχειριστικές αρχές, στις δυσκολίες στην προκήρυξη των διαγωνισμών, στη διστακτικότητα των υπαλλήλων να υπογράψουν την σύμβαση ένεκα ελέγχων, στην έλλειψη τεχνικής κατάρτισης για την υποβολή καλών φακέλων, στην αδυναμία του πληροφορικού συστήματος για υποδοχή φακέλων ηλεκτρονικώς, σε δυσκολίες που υπάρχουν στην ανεύρεση πόρων για την εθνική συγχρηματοδότηση κ.λ.π.¹⁵

Κατόπιν των παραπάνω, η Ρουμανία χρειάζεται μια συνολική πολιτική για την αύξηση της ανάπτυξης μέσω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, της οικονομικής ελευθερίας και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Μια πολιτική που καθορίζει προτεραιότητες, ακολουθούμενη από μια στρατηγική που καθορίζει κατευθύνσεις, θέτει στόχους μέσω ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης, παρακολουθεί και αντιμετωπίζει τις αποκλίσεις με διορθωτικές ενέργειες και τελικά οδηγεί στην αναβάθμιση της χώρας στην παγκόσμια οικονομία.

Η πολιτική αυτή θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες της οικονομίας της, καθώς και τις ευκαιρίες και τις απειλές του ευρύτερου περιβάλλοντος. Επίσης, πρέπει να καθορίσει τους ρόλους της κυβέρνησης σε διάφορους τομείς και διαστάσεις, όπου η χώρα χρειάζεται να υπερέχει. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να επικεντρωθεί στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος με θεσμούς και κανόνες, εντός του οποίου οι επιχειρήσεις μπορούν να ευδοκιμήσουν και να λειτουργήσουν με επιτυχία.

Για να επιτύχει τα προαναφερόμενα, θα πρέπει να προβεί σε ενέργειες όπως παρακάτω:

Θεσμοί

Απαιτείται θέσπιση ειδικού τμήματος διώξεων για τη διερεύνηση αξιόποινων πράξεων των δικαστών, νέων διατάξεων σχετικά με την υλική ευθύνη των δικαστών για τις αποφάσεις τους και ενός νέου προγράμματος πρόωρης συνταξιοδότησης.

Επίσης, η δημιουργία ενός ισχυρού και ανεξάρτητου συστήματος διορισμού ανώτατων εισαγγελέων, βάσει σαφών και διαφανών κριτηρίων. Επιπρόσθετα, ο

¹⁵ Πρεσβεία της Ελλάδος στο Βουκουρέστι. «ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2017 ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.» Βουκουρέστι, 2018.

κώδικας δεοντολογίας για τους βουλευτές που αναπτύσσεται τώρα στο Κοινοβούλιο πρέπει να περιλαμβάνει σαφείς διατάξεις, σχετικά με τον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ των θεσμικών οργάνων, και διευκρινίσεις ότι οι βουλευτές και η κοινοβουλευτική διαδικασία πρέπει να σέβονται την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας. Θα μπορούσε να εγκριθεί παρόμοιος κώδικας δεοντολογίας και για τους υπουργούς.

Η τρέχουσα φάση της μεταρρύθμισης του Ποινικού Κώδικα της Ρουμανίας θα πρέπει να ολοκληρωθεί, ενώ το Κοινοβούλιο να προωθήσει τα σχέδιά του για την έγκριση των τροπολογιών που υπέβαλε η κυβέρνηση το 2016 μετά από διαβούλευση με τις δικαστικές αρχές. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης και οι δικαστικές αρχές πρέπει να οριστικοποιήσουν ένα σχέδιο δράσης για να διασφαλιστεί η τήρηση της νέας προθεσμίας για την εφαρμογή των υπολοίπων διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Προκειμένου να βελτιωθεί περαιτέρω η διαφάνεια και η προβλεψιμότητα της νομοθετικής διαδικασίας και να ενισχυθούν οι εσωτερικές διασφαλίσεις προς όφελος της μη αναστρεψιμότητας, η κυβέρνηση και το Κοινοβούλιο πρέπει διασφαλίζουν την πλήρη διαφάνεια και να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις διαβουλεύσεις με τις αρμόδιες αρχές και τους εμπλεκόμενους φορείς, όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων και τη νομοθετική δραστηριότητα σχετικά με τον ποινικό κώδικα, τους νόμους περί διαφθοράς και τους νόμους περί ακεραιότητας (ασυμβατότητες, συγκρούσεις συμφερόντων, αδικαιολόγητο πλούτο).

Υποδομή

Από τη χρηματοπιστωτική κρίση, τα δημοσιονομικά ελλείμματα και τα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αντιμετωπίστηκαν, αλλά το έλλειμμα υποδομών έχει διευρυνθεί. Η υποδομή της Ρουμανίας είναι ανεπαρκής, λόγω της καθυστέρησης των έργων και των διοικητικών ελλείψεων στη συντήρηση και τη λειτουργία των υποδομών. Επίσης, το πολιτικό και νομικό περιβάλλον της Ρουμανίας επηρεάζει την κατανομή των περιορισμένων δημοσιονομικών πόρων για δημόσιες επενδύσεις. Η άποψη αυτή υπάρχει, σε κάποιο βαθμό, από το μέσο χρόνο που χρειάζεται για την ολοκλήρωση των έργων και από τον αριθμό των έργων που παραμένουν ελλιπή, καθώς και ότι η επιλογή των έργων σε πολλές περιπτώσεις οδηγείται από πολιτικές και όχι οικονομικές πτυχές.

Ταυτόχρονα, η σημαντική μείωση των κεφαλαιακών δαπανών, εν μέσω ενδείξεων αυξημένης επαγρύπνησης στην αντιμετώπιση των θεμάτων

διακυβέρνησης από την υπηρεσία καταπολέμησης της διαφθοράς της Ρουμανίας, υποδηλώνει πιθανή απροθυμία των υπαλλήλων να υπογράψουν προγράμματα.

Η Ρουμανία πρέπει να πραγματοποιήσει ποιοτικές επενδύσεις, ιδίως στις υποδομές. Με βάση τη μεθοδολογία λειτουργίας της ΕΕ και τις προβλέψεις της πλευράς της ζήτησης με συντηρητικές εκτιμήσεις πολλαπλασιαστών, οι αυξημένες δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές μπορούν να ενισχύσουν την ανάπτυξη στη Ρουμανία. Η μεγαλύτερη απορρόφηση της διαθέσιμης επιχορήγησης από την ΕΕ θα μπορούσε να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην αύξηση της ποιότητας και της ποσότητας των δαπανών υποδομής σε περιορισμένο δημοσιονομικό περιβάλλον.

Επιπλέον, απαιτείται επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων διαχείρισης των έργων και αυστηρότερη εφαρμογή των μεσοπρόθεσμων προϋπολογισμών για την πλήρη αξιοποίηση των επενδύσεων υποδομής. Οι πόροι για ποιοτικές δημόσιες επενδύσεις πρέπει να αντιμετωπίζονται με άλλες προτεραιότητες δαπανών και με συνολικό δημοσιονομικό περιορισμό. Η μετατόπιση των κεφαλαιουχικών δαπανών των κρατικών και τοπικών κυβερνήσεων σε έργα που χρηματοδοτούνται από την ΕΚΤ της ΕΕ, είναι ένας προφανής τρόπος για την αύξηση των επενδύσεων ποιότητας, διατηρώντας παράλληλα τη δημοσιονομική πειθαρχία. Ο προϋπολογισμός των τελευταίων ετών κινείται προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά μπορούν να διοχετευθούν περισσότερα κονδύλια. Ταυτόχρονα, τα έξοδα συντήρησης πρέπει να αντικατοπτρίζονται επαρκώς στις μεσοπρόθεσμες προβλέψεις του προϋπολογισμού.

Γενικότερα, το στρατηγικό πλαίσιο της Ρουμανίας πρέπει να βελτιωθεί και να καταστεί πιο προβλέψιμο, πράγμα που θα συμβάλει στη διευκόλυνση της εναρμόνισης των κοινοτικών και των εθνικών στρατηγικών και θα συμβάλει στη διατήρηση των προτεραιοτήτων του έργου μεσοπρόθεσμα. Η ποιότητα της επιλογής, της διαχείρισης και της υλοποίησης των έργων διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στον προσδιορισμό της απόδοσης της επένδυσης. Ενώ έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος όσον αφορά την ιεράρχηση των δαπανών για σημαντικά επενδυτικά σχέδια, η ευθύνη για την υλοποίηση όλων των φάσεων του κύκλου ζωής των σχεδίων μιας δημόσιας επένδυσης παραμένει με τα χορηγικά υπουργεία. Το Υπουργείο Δημοσίων Οικονομικών θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των μεθόδων επιλογής των έργων και να λάβει διορθωτικά μέτρα, όπου είναι απαραίτητο. Επιπλέον, πρέπει να ενσωματώσει

τις πρακτικές ορθής διαχείρισης των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ (σχεδιασμός και παρακολούθηση και αξιολόγηση έργων) σε όλα τα έργα. Τέλος, οι κρατικές επιχειρήσεις στη Ρουμανία διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη υποδομών, τη συντήρηση και την παροχή υπηρεσιών. Οι περαιτέρω μεταρρυθμίσεις αυτών των επιχειρήσεων θα είναι σημαντικές για την πλήρη αξιοποίηση των δημόσιων επενδύσεων με αυξημένη ποιότητα στη Ρουμανία¹⁶.

Χρηματοπιστωτικός τομέας

Το μακρόπνοο εργαλείο πολιτικής επεκτάθηκε πρόσφατα με το πλαίσιο της Οδηγίας Κεφαλαιακών Απαιτήσεων της ΕΕ, το οποίο άρχισε να εφαρμόζεται στη Ρουμανία. Συγκεκριμένα, οι αρχές έχουν εφαρμόσει ή εισάγει σταδιακά ορισμένα κεφαλαιακά αποθέματα και ο δείκτης κάλυψης ρευστότητας βασίζεται σε αυτό το πλαίσιο. Τα μακροπρόθεσμα εργαλεία δανειοληπτών παραμένουν στη θέση τους, αλλά το πεδίο εφαρμογής τους είναι στενό. Οι τράπεζες εφαρμόζουν επί του παρόντος μόνο περιορισμένα όρια στα καταναλωτικά δάνεια και οι μέγιστοι συντελεστές για στεγαστικά δάνεια δεν εφαρμόζονται σε στεγαστικά δάνεια στο πλαίσιο του προγράμματος Prima Casa¹⁷. Τα περιθώρια για ρυθμιστικό αρμπιτράζ των μακροπροληπτικών μέτρων που οφείλονται στον άμεσο εξωτερικό δανεισμό και τη χορήγηση δανείων από μη τραπεζικούς χρηματοπιστωτικούς δανειστές παραμένουν ανησυχητικά. Οι αρχές πρέπει να συνεχίσουν την επαγρύπνησή τους όσον αφορά το ρυθμιστικό αρμπιτράζ. Η Τράπεζα της Ρουμανίας που εισήγαγε πρόσφατα μέτρα για την ενίσχυση της εποπτείας του τομέα μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών δανειστών, καθώς ο δανεισμός προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα αυξανόταν μάλλον γρήγορα, θα πρέπει να ευθυγραμμίσει το καθεστώς προβλέψεων του εν λόγω τομέα, με εκείνο των τραπεζών για να περιορίσει τις δυνατότητες να επωφεληθούν από διαφορετικές απαιτήσεις μεταξύ τραπεζικών και μη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η συνολική μόχλευση του εταιρικού τομέα αυξάνεται παρά την επέκταση της τραπεζικής πίστωσης, καθώς οι επιχειρήσεις δανείζονται όλο και περισσότερο από το εξωτερικό. Απαιτείται περαιτέρω ανάλυση για τον εντοπισμό πιθανών τρωτών σημείων και την ανάπτυξη κατάλληλων μέτρων πολιτικής. Οι οργανισμοί είσπραξης

¹⁶ International Monetary Fund. IMF Country Report No. 15/80, ROMANIA: SELECTED ISSUES. Washington, D.C., 10 Μάρτιος 2015.

¹⁷ Prima Casa: Εθνικό πρόγραμμα της ρουμανικής κυβέρνησης για αγορά πρώτης κατοικίας, που ξεκίνησε το 2009. (<https://www.liberal.gr/arthro/50700/apopsi/arthra/Prima-Casa-pos-i-roumania-epanekkinise-tin-agora-akiniton-tis.html>)

οφειλών, οι οποίοι ειδικεύονται στις αγορές των μη εξυπηρετούμενων δανείων, θα πρέπει να υποχρεώνονται να υποβάλλουν αναφορά στο μητρώο πιστώσεων για να κλείσουν τα κενά των δεδομένων. Θα πρέπει να εξεταστεί η μείωση συσσώρευσης των συστημικών κινδύνων για τη διαφύλαξη της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η εποπτική προσέγγιση της Τράπεζας της Ρουμανίας αλλάζει προς την κατεύθυνση της προσέγγισης που βασίζεται περισσότερο στην επικινδυνότητα, αλλά χρειάζεται να γίνουν περισσότερα.

Οι διαδικασίες για τη διασφάλιση της συνέπειας και της ακρίβειας των βαθμολογιών, των ευρημάτων και των μέτρων εποπτείας σε διάφορες τράπεζες πρέπει να επισημοποιηθούν, να τεκμηριωθούν και να βελτιωθούν. Η Τράπεζα της Ρουμανίας πρέπει να βελτιώσει περαιτέρω τα εργαλεία εποπτείας, ενσωματώνοντας μια πιο μελλοντική οπτική γωνία (π.χ. μέσω εργαλείων δοκιμής καταπόνησης από κάτω προς τα πάνω). Επίσης, πρόσφατες τάσεις και γεγονότα θα πρέπει να δίνουν το έναυσμα για περισσότερες αναλύσεις κινδύνων και εξετάσεων. Η περαιτέρω ανάπτυξη της εποπτικής προσέγγισης της Τράπεζας θα καταστήσει την εποπτεία πιο αποτελεσματική και σύμφωνη με τις απαιτήσεις των Βασικών Αρχών της Βασιλείας του 2012. Στον τομέα των διορθωτικών ενεργειών και των κυρώσεων, η Τράπεζα της Ρουμανίας πρέπει να επανεξετάσει το πλαίσιο της, προκειμένου να διασφαλίσει ότι προστατεύεται από αδικαιολόγητες νομικές προκλήσεις και να ενισχύσει τις εσωτερικές διαδικασίες, ώστε να διασφαλίσει ότι τα εποπτικά μέτρα και οι κυρώσεις εφαρμόζονται πιο σταθερά σε όλο το τραπεζικό σύστημα. Θα πρέπει να ενισχυθούν οι διαδικασίες εξέτασης, προκειμένου οι τράπεζες να εφαρμόσουν τα μέτρα εποπτείας με ταχύτητα. Εντατική δέσμευση με μη εκτελεστικά / ανεξάρτητα μέλη του διοικητικού συμβουλίου δικαιολογείται για μια πιο προληπτική εποπτική πρακτική. Όσον αφορά σε ορισμένες αδυναμίες των κανονισμών που δεν διέπονται από το εναρμονισμένο πλαίσιο της ΕΕ, αν και κανονισμοί προληπτικής εποπτείας της Τράπεζας της Ρουμανίας ευθυγραμμίζονται σε γενικές γραμμές με τις απαιτήσεις της ΕΕ, οι κανονισμοί σχετικά με τις συναλλαγές με τα τρίτα μέρη άλλων χωρών περιλαμβάνουν μόνο γενικές αρχές και δεν έχουν επαρκή εξειδίκευση. Η Τράπεζα θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο να δώσει σαφέστερη καθοδήγηση στις τράπεζες και τους εποπτικούς φορείς για να αποφευχθεί η ανεπιθύμητη απόκλιση των πρακτικών. Αυτό θα μπορούσε να γίνει

με την τροποποίηση των κανονισμών, την έκδοση οδηγιών ή / και την ανάπτυξη του εγχειριδίου επί τόπου.¹⁸

Απόδοση Εξαγωγών και Ανταγωνιστικότητα

Η ανάπτυξη των εξαγωγών της Ρουμανίας ήταν καλή κατά τη διάρκεια της περιόδου μετά την κρίση, η οποία στηρίχθηκε κυρίως σε εγχώριες πιέσεις. Η προώθηση της βελτίωσης της ποιότητας των εξαγωγών, η προώθηση της διαφοροποίησης και η επανατοποθέτηση προς εξαγωγικά προϊόντα υψηλής ειδίκευσης είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη διαφόρων τομέων εξαγωγών. Η Ρουμανία πρέπει να στηριχθεί στα πρόσφατα οφέλη της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας και να ενισχύσει τη διαφοροποίηση των εξαγωγών, προκειμένου να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα στις εξωτερικές κρίσεις. Επιπλέον, η αναπροσανατολισμός προς τις εξαγωγές προϊόντων υψηλής παραγωγικής ικανότητας, παρουσιάζει ένα καλό δυναμικό για βιώσιμη ανάπτυξη των εξαγωγών μεσοπρόθεσμα.

Σε επίπεδο βιομηχανίας, η αναβάθμιση της ποιότητας των εξαγωγών θα μπορούσε να συμβάλει στην περαιτέρω βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων και στη διαφύλαξη της μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης βιώσιμης ανάπτυξης. Η προώθηση άμεσων ξένων επενδύσεων και η συμμετοχή σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας είναι επίσης απαραίτητες. Από την άποψη αυτή, οι προτεραιότητες πολιτικής πρέπει να προσανατολίζονται προς την προώθηση ενός ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης μιας υγιούς και προβλέψιμης μακροοικονομικής πολιτικής, της διατήρησης της οικονομικής ευελιξίας και της ενίσχυσης των θεσμών διακυβέρνησης. Επιπλέον, η μεγαλύτερη ενσωμάτωση στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας θα μπορούσε να προσφέρει πρόσθετες ευκαιρίες για τις εξαγωγές της Ρουμανίας.

Τέλος, η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των τιμών και η ανακούφιση των διαρθρωτικών εμποδίων αποτελούν βασικά συστατικά για τη μεσοπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη των εξαγωγών. Στον διαρθρωτικό τομέα, η αναβάθμιση της υποδομής και η βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης αποτελούν κορυφαίες προτεραιότητες για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων και την ενίσχυση της ανάπτυξης των εξαγωγών. Από αυτή την άποψη, είναι απαραίτητη η

¹⁸ International Monetary Fund. IMF Country Report No. 18/160, ROMANIA: FINANCIAL SYSTEM STABILITY ASSESSMENT. Washington, D.C., 16 Μαΐος 2018.

εξασφάλιση επαρκούς δημοσιονομικού χώρου για δημόσιες επενδύσεις και η αύξηση της ποιότητας των κεφαλαιουχικών δαπανών. Το πιο σημαντικό είναι ότι πρέπει να δοθεί έμφαση στην ενίσχυση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των δαπανών του σχεδίου και στην ενίσχυση της απορρόφησης των κονδυλίων της ΕΕ.¹⁹

Υγεία

Η βελτίωση του συστήματος υγείας με στόχο την αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής αποτελεί βασικό παράγοντα αύξησης της ανταγωνιστικότητας. Απαιτείται ενίσχυση της χρηματοδότησης του συστήματος υγείας, καθώς υπάρχει έλλειψη της διοικητικής ικανότητας για απορρόφηση κονδυλίων της ΕΕ. Επιπλέον, απαιτείται η ανάπτυξη συστημάτων που να εξασφαλίζουν δίκαιη κατανομή του κεφαλαίων σε θέματα υγείας, σε ολόκληρη τη χώρα και σε διάφορα επίπεδα φροντίδας. Θα πρέπει να παρθούν μέτρα για την ισότιμη πρόσβαση στους πόρους της υγειονομικής περίθαλψης από το σύνολο του πληθυσμού της χώρας. Η ανάπτυξη νέων υποδομών σε όλη την επικράτεια της χώρας (νοσοκομεία, κέντρα υγείας κλπ), καθώς και εκσυγχρονισμός των υπαρχόντων θα καταστήσουν την πρόσβαση του συνόλου των πολιτών σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης²⁰.

Εκπαιδευτικό σύστημα

Απαιτείται η βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος, ιδιαίτερα στην ανάπτυξη δεξιοτήτων - κριτικής σκέψης και στο χρόνο διάρκειας της μέσης εκπαίδευσης. Η Ρουμανία πρέπει να επενδύσει σε μεγάλο βαθμό σε τομείς που είναι καθοριστικοί για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και για την εξασφάλιση ισότιμης έναρξης ζωής. Η εξισορρόπηση των ευκαιριών που ξεκινούν από την πρώιμη παιδική ηλικία, όταν σχηματίζεται το μεγαλύτερο μέρος των γνωστικών και κοινωνικο-συναισθηματικών δεξιοτήτων, μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της κατανομής των δεξιοτήτων του πληθυσμού και στην πρόληψη περαιτέρω ανισοτήτων που συνδέονται με την άφιξη νέας τεχνολογίας.

¹⁹ International Monetary Fund. IMF Country Report No. 15/80, ROMANIA: SELECTED ISSUES. Washington, D.C., 10 Μάρτιος 2015.

²⁰ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2017). Romania: Country Health Profile 2017, State of Health in the EU. Brussels, 2017.

Καινοτομία

Πρωώθηση της έρευνας και ανάπτυξης, της συνεργασίας εταιρειών μεταξύ τους, αλλά και με πανεπιστημιακά ιδρύματα και ανάπτυξη διεθνών συνεργειών. Απαιτούνται αποτελεσματικά κίνητρα για την τόνωση της ιδιωτικής έρευνας. Ωστόσο, καθώς η συμβολή των επιχειρήσεων στις επενδύσεις Έρευνας και Ανάπτυξης μειώνεται λόγω της οικονομικής ύφεσης, η κρατική βιομηχανία E&A εξαρτάται, κυρίως, από τη δημόσια χρηματοδότηση. Οι αρχές και τα μέσα χρηματοδότησης της E&A που διεξάγεται στο δημόσιο τομέα, ο καθορισμός προτεραιοτήτων και η παρακολούθηση και έλεγχος των επιδόσεων, πρέπει να αναθεωρηθούν και να προσαρμοστούν ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του κάθε τομέα και της αλληλεπίδρασης μεταξύ της ιδιωτικής και της δημόσιας έρευνας.

Οι προτεραιότητες χρηματοδότησης θα πρέπει να επικεντρωθούν στους τομείς έρευνας που μπορούν να υποστηρίξουν την οικονομική ανάκαμψη, καθώς και σε ερευνητικά έργα με εφαρμογή στη βιομηχανία και σε δημόσια ιδιωτική συνεργασία. Η καλύτερη διαχείριση των κονδυλίων E&A, η παρακολούθηση της ποιότητας και της ποσότητας των αποτελεσμάτων της επιστημονικής έρευνας που θα πρέπει να συμβαδίζουν με τις τρέχουσες ανάγκες της οικονομικής δραστηριότητας, η τόνωση της συνεργασίας μεταξύ των πανεπιστημίων και των ερευνητικών ιδρυμάτων και της βιομηχανίας και η πραγματική και αποτελεσματική μεταφορά των αποτελεσμάτων της εφαρμοσμένης έρευνας στην οικονομία έχουν μεγάλη σημασία για την αύξηση της αποτελεσματικότητας του ρουμανικού συστήματος E&A.

Κυβερνητική ακεραιότητα

Το πολιτικό σύστημα και ο δημόσιος τομέας πρέπει να διακρίνονται από ακεραιότητα. Αποτελεί αδήριτη ανάγκη η καταπολέμηση της δωροδοκίας, του εκβιασμού, του νεποτισμού, της αναξιοκρατίας, του πατροναρίσματος, της υπεξαίρεσης και του χρηματισμού των δημοσίων υπαλλήλων. Απαιτείται προάσπιση της διαφάνειας στην κυβερνητική πολιτική και στις θεσμικές διαδικασίες προς αποκατάσταση του κύρους και της εμπιστοσύνης στους πολιτικούς. Η ύπαρξη πολιτικής λογοδοσίας ενισχύει το αίσθημα δημοκρατίας και την εμπιστοσύνη των πολιτών και μακροχρόνια στην εξάλειψη της αντίληψης περί οιονεί ατιμωρησίας των πολιτικών ελίτ.

Ο Εθνικός Οργανισμός Ακεραιότητας και ο Εθνικός Οργανισμός Δημοσίων Συμβάσεων θα πρέπει να καταρτίζουν εκθέσεις, σχετικά με τους εκ των προτέρων ελέγχους των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων και την παρακολούθησή τους, συμπεριλαμβανομένων των εκ των υστέρων ελέγχων, καθώς και σχετικά με περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων ή διαφθοράς που διαπιστώθηκαν και τη διοργάνωση δημόσιων συζητήσεων, ώστε να καλείται η κυβέρνηση, οι τοπικές αρχές, η δικαστική εξουσία και η κοινωνία των πολιτών να απαντήσουν.

Τέλος, το Κοινοβούλιο πρέπει να χαρακτηρίζεται από διαφάνεια κατά τη λήψη αποφάσεων, όσον αφορά τη συνέχεια που δίδεται στις τελικές και αμετάκλητες αποφάσεις για ασυμβατότητες, συγκρούσεις συμφερόντων και αδικαιολόγητο πλούτο κατά των μελών του.

Κρατικές δαπάνες

Δημιουργία κατάλληλου σχεδιασμού σε τομείς όπως η παροχή υποδομών, η παροχή χρηματοδότησης της έρευνας ή ακόμα και οι βελτιώσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο, συμπεριλαμβανομένης των κυβερνητικών δαπανών και των μεταφορών, τα οποία θεωρούνται επένδυση, αλλά με τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρξει άμεση περικοπή των κυβερνητικών δαπανών και επακόλουθη πτώση τους σε επίπεδα κάτω του 30%, προκειμένου να αποφευχθούν χρόνια ελλείμματα στον προϋπολογισμό της χώρας και αφετέρου συσσώρευση του δημόσιου χρέους.

Επιχειρηματική ελευθερία

Θεσμοθέτηση νέου πλαισίου με σκοπό την απλοποίηση διαδικασιών, προς κέρδος κόστους και χρόνου, που αφορούν στην επιχειρηματική δραστηριότητα με έμφαση στην απλοποίηση ίδρυσης επιχείρησης, σύνδεσης ηλεκτρικού ρεύματος, προστασίας μετόχων μειοψηφίας και επίλυσης χρεωκοπίας.

Ελευθερία εργασίας

Χρειάζεται ρύθμιση της αναλογίας του κατώτατου μισθού με τη μέση προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο, εξάλειψη των όποιων εμποδίων στη πρόσληψη επιπλέον εργαζομένων στις επιχειρήσεις, καθιέρωση ευέλικτων ωραρίων, διευκόλυνση των εργοδοτών στην απόλυση περιττών υπαλλήλων και καθιέρωση υποχρεωτικής αποζημίωσης του εργαζομένου μετά την απόλυσή του.

Φορολογική πολιτική

Η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να επικεντρώνεται στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας, στη στήριξη της ενοποίησης και στη βελτίωση της σύνθεσης του προϋπολογισμού. Απαιτείται βελτίωση της συλλογής εσόδων. Υπάρχει σημαντικό περιθώριο ενίσχυσης της συλλογής εσόδων στη Ρουμανία. Οι φορολογικές αλλαγές πρέπει να είναι πιο προβλέψιμες και λιγότερο συχνές και πρέπει να αποφευχθούν περικοπές των φορολογικών συντελεστών. Η αποτελεσματικότητα της είσπραξης των φόρων θα μπορούσε να βελτιωθεί, μεταξύ άλλων με τον εξορθολογισμό των εξαιρέσεων και τη μεταρρύθμιση της φορολογικής διοίκησης, ιδίως για τον ΦΠΑ. Η υλοποίηση και η λειτουργία νέας υποδομής πληροφορικών συστημάτων στη διοίκηση εσόδων αποτελεί βασική προτεραιότητα, δεδομένων των παρωχημένων και εύθραυστων συστημάτων της Ρουμανίας.

Επιπλέον, καθίσταται σημαντική η αποτελεσματικότερη απορρόφηση των κονδυλίων της ΕΕ. Ο ρυθμός απορρόφησης των κονδυλίων της ΕΕ για την περίοδο προγραμματισμού 2014-20 ήταν μόλις 13% έως τον Μάρτιο του 2018. Η αποτελεσματικότερη απορρόφηση των κονδυλίων της ΕΕ, ειδικά για μεγάλα έργα υποδομής, θα συνέβαλε στην αύξηση του μεριδίου του προϋπολογισμού στις συνολικές κεφαλαιουχικές δαπάνες, υποστηρίζοντας παράλληλα τη δημοσιονομική εξυγίανση.²¹

Νομισματική πολιτική

Η κεντρική τράπεζα θα πρέπει να συνεχίσει να ενισχύει τη νομισματική πολιτική για τον περιορισμό του πληθωρισμού, δεδομένου ότι ο αυτός παραμένει αυξημένος στο μεγαλύτερο μέρος του 2018. Η πρόσφατη νομισματική σύσφιξη ήταν ένα θετικό ξεκίνημα και η Τράπεζα της Ρουμανίας θα πρέπει να συνεχίσει να αυξάνει το επιτόκιο, ενώ παράλληλα θα διαχειρίζεται τη ρευστότητα για να ευθυγραμμίζει τα επιτόκια της αγοράς και των πολιτικών. Η ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας θα πρέπει να συνεχίσει να διατηρείται, ενισχύοντας την αξιοπιστία της νομισματικής πολιτικής. Οι παρεμβάσεις στην αγορά συναλλάγματος πρέπει να περιορίζονται στην εξομάλυνση της υπερβολικής μεταβλητότητας.

²¹ International Monetary Fund. 2018 ARTICLE IV CONSULTATION—PRESS RELEASE; STAFF REPORT; AND STATEMENT BY THE EXECUTIVE DIRECTOR FOR ROMANIA. Washington, D.C., Ιούνιος 2018.

Επιχειρηματικό περιβάλλον

Απαιτείται η υιοθέτηση θεσμικού πλαισίου για μείωση του αριθμού των διαδικασιών και προπαντός του απαιτούμενου χρόνου, ο οποίος είναι ιδιαίτερα υψηλός, για ίδρυση μιας επιχείρησης, κατασκευαστικής άδειας και ηλεκτροδότησης

Όσον αφορά τη διευθυντική ευθύνη, απαιτείται η θεσμοθέτηση διαδικασιών αποπληρωμής ζημιών που προκλήθηκαν από διευθύνων στέλεχος, απαγόρευσης κατοχής ανάλογης θέσης για κάποιο χρονικό διάστημα, δυνατότητας πρόσβασης εναγόντων στα αρχεία της εταιρείας και δυνατότητας κάλυψης των νομικών εξόδων των εναγόντων από την εταιρεία μετά την επιτυχή έκβαση της νομικής τους δράσης.

6. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

Η βαθμολογία της Ρουμανίας σχετικά με τους δείκτες αξιολόγησης ανταγωνιστικότητας, οικονομικής ελευθερίας και επιχειρηματικού περιβάλλοντος για το 2018, δείχνει ότι η χώρα έχει κάνει τα τελευταία χρόνια, βήματα προόδου, αφού κατάφερε για άλλη μία φορά να βελτιώσει την βαθμολογία της και να παρουσιάσει παράλληλα μεγάλο ρυθμό ανάπτυξης καθ' όλη τη διάρκεια της μετάβασής της οικονομίας της.

Συγκρίνοντας τη βαθμολογία της με τις υπόλοιπες χώρες των BAL-13 και BS-10, η Ρουμανία, στους δείκτες GCI και IEF καταφέρνει να βρίσκεται πάνω από το μέσο όρο των περιοχών και να καταλαμβάνει υψηλή θέση, στη σχετική κατάταξη των δύο περιοχών, ενώ στο δείκτη EDB βρίσκεται λίγο κάτω από το μέσο όρο των υπόψη περιοχών. Συγκρίνοντας, την βαθμολογία της με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ-28, παρατηρείται ότι απέχει πολύ από το μέσο όρο της. Το ίδιο συμβαίνει και στη σύγκρισή της με ισχυρά κράτη όπως οι ΗΠΑ, από τις οποίες παρουσιάζει μεγάλη διαφορά. Τα ανωτέρω καταδεικνύουν ότι παρόλο που η οικονομία της Ρουμανίας βρίσκεται σε ανοδική πορεία και υπερτερεί των αντίστοιχων χωρών της γεωγραφικής περιοχής της, έχει να διανύσει ακόμη πολύ δρόμο, ώστε να φτάσει στα επίπεδα των οικονομικά ανεπτυγμένων χωρών της κεντρο - δυτικής Ευρώπης και Β. Αμερικής.

Η κατάταξη της Ρουμανίας στον Δείκτη της Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας, όπου βρίσκεται στην 52η θέση παγκοσμίως, οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μικρή βαθμολογία που συγκεντρώνει στους πυλώνες «Θεσμοί», «Υποδομή» και «Καινοτομία». Η Ρουμανία λαμβάνει μικρή βαθμολογία στη δημόσια εμπιστοσύνη σε πολιτικούς, στις κυβερνητικές ρυθμίσεις, στην αποτελεσματικότητα του νομικού πλαισίου επί της επίλυσης διαφορών, στην αποτελεσματικότητα του νομικού πλαισίου για την αμφισβήτηση των κανονισμών, στη διαφάνεια της κυβερνητικής πολιτικής, στο μελλοντικό προσανατολισμό της κυβέρνησης και στη δικαστική ανεξαρτησία. Ανάλογες είναι οι επιδόσεις όσον αφορά στο συγκοινωνιακό δίκτυο και ιδιαίτερα στο οδικό, καθώς και στις αποδοτικότητα των σιδηροδρομικών και ακτοπλοϊκών υπηρεσιών. Επιπλέον, βελτίωση απαιτείται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στην καινοτομία.

Σύμφωνα με την έκθεση του Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας για τη Ρουμανία, παρόλη την ανοδική πορεία που έχει επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια, υφίσταται μεγάλη υστέρηση στο Κράτος Δικαίου. Η επί μέρους βαθμολογία και για τους τρεις πυλώνες της κατηγορίας Κανόνες Δικαίου, η οποία επηρεάζεται από το επίπεδο διαφθοράς είναι ιδιαίτερη χαμηλή. Στον πυλώνα κυβερνητική ακεραιότητα συγκεντρώνει συνολικά την χαμηλότερη βαθμολογία μεταξύ των πυλώνων ενώ στη δικαστική αποτελεσματικότητα και στα δικαιώματα ιδιοκτησίας, συγκεντρώνει την τρίτη και τέταρτη χειρότερη βαθμολογία αντίστοιχα. Ανάλογη επίδοση έχουμε και στη κατηγορία των Ανοιχτών Αγορών όσον αφορά στην χρηματοοικονομική ελευθερία.

Επίσης, στον Δείκτη Ευκολίας Επιχειρηματικότητας, παρατηρείται ότι ενώ βρίσκεται συνολικά στην 52η θέση παγκοσμίως με ανοδική πορεία, στους πυλώνες «Ίδρυση επιχείρησης», «Κατασκευαστική άδεια», «Ηλεκτροδότηση», «Διευθυντική ευθύνη» παρουσιάζει χαμηλή επίδοση επηρεάζοντας καταλυτικά τη γενική βαθμολογία του δείκτη.

Όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη της Ρουμανίας, παρατηρούμε ότι η μακροπρόθεσμη τάση των δεικτών ανταγωνιστικότητας, οικονομικής ελευθερίας και ευκολίας επιχειρηματικότητας συμβαδίζουν με την τάση του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ, ενώ οι αντίθετες τάσεις μεταξύ των δεικτών που παρατηρήθηκαν σε περιορισμένο αριθμό μικρών χρονικών διαστημάτων εκτιμάται ότι δεν δύνανται να αποτελέσουν τον κανόνα. Έτσι η βελτίωση του ρυθμού ανάπτυξης της Ρουμανίας από το 2001 έως το 2017, συμβαδίζει με τη βελτίωση και των τριών δεικτών της ανταγωνιστικότητας, οικονομικής ελευθερίας και επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Σίγουρα, τα τελευταία χρόνια η Ρουμανία έχει κάνει μεγάλα βήματα οικονομικής ανάπτυξης, όπως ήδη έχει προαναφερθεί, αλλά ακόμη υστερεί σε σχέση με τις πλέον οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες. Τα μέτρα που λήφθηκαν στο παρελθόν έχουν φέρει εκπληκτικά αποτελέσματα στην οικονομία της, όπως δείχνει και ο εξαιρετικά υψηλός ρυθμός ανάπτυξης που επιδεικνύει τα τελευταία χρόνια (με εξαίρεση το 2009 που επηρεάστηκε από την παγκόσμια οικονομική κρίση). Ωστόσο, υφίστανται ακόμη πολλά περιθώρια λήψης νέων μέτρων, με στόχο την κατάταξη της χώρας μεταξύ των πλέον ανεπτυγμένων.

Απαιτείται να θεσπιστεί ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο, το οποίο να διακρίνεται από συνέπεια και διάρκεια, χωρίς να είναι περίπλοκο, που θα οδηγήσει στην ανάκτηση του κύρους του πολιτικού συστήματος, το οποίο ταλανίζεται από τη

διαφθορά και την έλλειψη διαφάνειας και στην απαλλαγή της δικαστικού συστήματος από τις κρατικές και άλλες παρεμβάσεις.

Η Κεντρική Τράπεζα της Ρουμανίας θα πρέπει να αναπτύξει περισσότερο της εποπτεία της επί των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας, ώστε να την καταστήσει πιο αποτελεσματική και σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ΕΕ.

Όσον αφορά τον τομέα της παιδείας θα πρέπει να υλοποιήσει στοχευμένες δράσεις για την ανάπτυξη δεξιοτήτων και κριτικής σκέψης.

Παράλληλα η κυβέρνηση οφείλει να εξετάσει με ιδιαίτερη προσοχή τα θεσμικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν ο δημόσιος τομέας και συγκεκριμένα:

- Βελτίωση της υγειονομικής περίθαλψης με στόχο την αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής.
- Μείωση της γραφειοκρατίας, καθώς όπως αναλύθηκε στην ευκολία επιχειρηματικότητας οι διαδικασίες του δημόσιου τομέα όπως η ηλεκτροδότηση, η ίδρυση επιχείρησης και η κατασκευαστική άδεια είναι ιδιαίτερα πολύπλοκες και χρονοβόρες.
- Προώθηση της έρευνας και ανάπτυξης, της καινοτομίας και της συνεργασίας των επιχειρήσεων μεταξύ τους, αλλά και με πανεπιστημιακά ιδρύματα.
- Πλήρης απορρόφηση των κονδυλίων της ΕΕ, ειδικά για μεγάλα έργα υποδομής.

Στην παρούσα μελέτη, όπως προαναφέρθηκε, διαπιστώσαμε ότι σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα η τάση των δεικτών GCI, IEF και EDB δεν εναρμονίζεται με αυτή του ρυθμού ανάπτυξης της Ρουμανίας. Η εν λόγω διαπίστωση δεν ήταν δυνατόν να εξεταστεί στην μελέτη λόγω περιορισμού χώρου και χρόνου, αλλά και διότι εκφεύγει του σκοπού αυτής. Δύναται όμως να αποτελέσει αντικείμενο περαιτέρω έρευνας σε μελλοντική μελέτη, προκειμένου να εντοπιστούν και να εξεταστούν άλλοι παράγοντες, τόσο στο εσωτερικό ενός κράτους όσο και εξωγενείς, που επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη μιας χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Acemoğlu, Daron, and James Robinson. *Why Nations Fail*. Λονδίνο: Profile Books Ltd, 2013.
- Κόντης, Θεμιστοκλής, and Νικόλαος Μαντάς. *Εφαρμοσμένη Οργανωτική και Διοικητική*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική, 1993.
- Boaz, David. "The Man Who Told the Truth." *reason "free minds and free markets"*. Ιανουάριος 21, 2005. <http://reason.com/archives/2005/01/21/the-man-who-told-the-truth> (accessed 2018).
- Bris, Arturo, Michael Sorell, and Susan Stehli. "'The competitiveness challenge'." *International Institute for Management Development (IMD)*. 2016. <https://www.imd.org/research-knowledge/articles/the-competitiveness-challenge/> (accessed 2018).
- Business Dictionary. *Business Dictionary*. 2018. <http://www.businessdictionary.com/definition/business-environment.html> (accessed 2018).
- BusinessDictionary. *BusinessDictionary*. 2018. <http://www.businessdictionary.com/definition/economic-growth.html>.
- Cann, Oliver. "What exactly is economic competitiveness?" *World Economic Forum*. Σεπτέμβριος 27, 2017. <https://www.weforum.org/agenda/2017/09/what-is-economic-competitiveness/> (accessed 2018).
- CIA. *The World Fact Book*. Οπτώβριος 17, 2018. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ro.html> (accessed 2018).
- Durand, M., J. Simon, and C. Webb. "OECD iLibrary "OECD's Indicators of International Trade and Competitiveness'." *Organisation for Economic Co-operation and Development*. Ιανουάριος 01, 1992. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-s-indicators-of-international-trade-and-competitiveness_708306180711 (accessed 2018).
- epiheirimatikotita.gr. *epiheirimatikotita.gr*. 2018. <http://www.epiheirimatikotita.gr> (accessed 2018).
- European Commission. *European Commission "International Cooperation and Development"*. 2018. https://ec.europa.eu/europeaid/sectors/economic-growth/private-sector-development/competitiveness_en.
- Eurostat. *Eurostat*. 2018. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/visualisations> (accessed Οκτώβριος 25, 2018).

- Friedman, Milton. *Free to Choose: A Personal Statement*. Αθήνα: ΕΥΡΩΕΚΔΟΤΙΚΗ, 1980.
- International Monetary Fund. *2018 ARTICLE IV CONSULTATION—PRESS RELEASE;STAFF REPORT; AND STATEMENT BY THE EXECUTIVE DIRECTOR FOR ROMANIA*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2018.
- International Monetary Fund. *IMF Country Report No. 15/80, ROMANIA: SELECTED ISSUES*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2015.
- International Monetary Fund. *IMF Country Report No. 18/160, ROMANIA: FINANCIAL SYSTEM STABILITY ASSESSMENT*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2018.
- Jovičić, Branislava. *BALKANGREENENERGYNEWS*. Ιανουάριος 12, 2018. <https://balkangreenenergynews.com/romanias-electricity-market-is-now-fully-liberalised/> (accessed Οκτώβριος 26, 2018).
- Klaus, Schwab. *World Economic Forum "The Global Competitiveness Report 2018"*. 2018. <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/the-global-competitiveness-report-2018/> (accessed 2018).
- Lawson, Robert A. *The Library of Economics and Liberty*. 2018. <http://www.econlib.org/library/Enc/EconomicFreedom.html> (accessed 2018).
- Linhardt, Stefanie . *The Banker*. Οκτώβριος 01, 2014. <http://ec2-54-72-50-240.eu-west-1.compute.amazonaws.com/World/Romania-s-CBG-eager-to-join-European-banking-union?ct=true> (accessed Νοέμβριος 20, 2018).
- MISES INSTITUTE. *MISES INSTITUTE*. 2018. <https://mises.org/profile/ludwig-von-mises> (accessed 2018).
- Montana, Patrick, and Bruce Charnov. *Μάνατζμεντ*. Αθήνα, 1987.
- National Institute of Statistics. *National Institute of Statistics*. 2018. <http://www.insse.ro/cms/en/content/indicator-en-unemployment> (accessed 2018).
- OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2017). *Romania: Country Health Profile 2017, State of Health in the EU*. Brussels, 2017.
- Porter, Michael E. *The Competitive Advantage of Nations*. Harvard: Harvard Business Review, 1990.
- Prateek , Agarwal. *Intelligent Economist*. Δεκέμβριος 26, 2017. <https://www.intelligenteconomist.com/economic-growth/> (accessed 2018).
- The Heritage Foundation. *2018 Index of Economic Freedom*. 2018. <https://www.heritage.org/index/about> (accessed 2018).
- The Heritage Foundation. *2018 Index of Economic Freedom*. Washington DC: The Heritage Foundation, 2018.

- —. *The Heritage Foundation*. 2018. <https://www.heritage.org/index/about> (accessed 2018).
- The World Bank. *DOINGBUSINESS*. 2018. <http://www.doingbusiness.org/en/rankings> (accessed 2018).
- The World Bank Group. *DOING BUSINESS 2019*. Washington DC: The World Bank Publications, 2018.
- World Economic Forum. *Global Competitiveness Index (GCI)*. 2018. <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/introduction/> (accessed 2018).
- World Economic Forum. *The Global Competitiveness Report 2018*. Geneva: World Economic Forum, 2018.
- Βασιλειάδης, Παναγιώτης. "ΤΕΙ ΚΑΒΑΛΑΣ "Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας"." *Ο ρόλος της χρηματοοικονομικής αγοράς στην οικονομική ανάπτυξη*. 2008. <http://digilib.teiimt.gr/jspui/bitstream/123456789/92/1/022008070.pdf> (accessed 2018).
- Βουλή των Ελλήνων. "Σύνταγμα της Ελλάδας 1975, Αναθεωρημένο 2008." In *Σύνταγμα της Ελλάδας*, 21. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων, 2008.
- Γεωργόπουλος, Κωνσταντίνος Λ. "Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο." 597. Αθήνα, 2001.
- Καλογήρου, Γιάννης. "ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ." «*Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα Ε.Μ.Π.*». n.d. <https://ocw.aoc.ntua.gr/modules/document/file.php/CHEMENG129/Economic%20growth%20and%20development.pdf> (accessed 2018).
- Παπαγεωργιάδης, Ηλίας. *Liberal*. Μαΐου 18, 2016. <https://www.liberal.gr/arthro/50700/apopsi/arthra/Prima-Casa-pos-i-roumania-epanekkinise-tin-agera-akiniton-tis.html> (accessed Νοέμβριος 25, 2018).
- Παπαπανάγος, Χάρυ. *ΠΑΜΑΚ-ΑΔΙΣΠΟ-ΕΝΟΤΗΤΑ 1-BS-BAL ECONOMIES 17-18*. Θεσσαλονίκη, 2018.
- Πρεσβεία της Ελλάδος στο Βουκουρέστι. "ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2017 ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ." Βουκουρέστι, 2018.
- Σακκάς, Νίκος. *Η αναδυόμενη επιχείρηση*. Αθήνα: Έλλην, 1999.
- Σαρσέντης, Ν. Β. *Επιχειρησιακή Στρατηγική και Πολιτική*. Αθήνα: Ευγ.Μπένου, 1996.
- Τριαντόπουλος, Χρ., and Κ. Φιλίνης. *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ "ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ" (Εισαγωγικό Σεμινάριο στην Οικονομική Θεωρία)*. 2006-2007. (accessed 2018).

- Τσακαλίδης, Αθανάσιος. *15minutes*. Ιούλιος 07, 2018. <http://15minutes.gr/> (accessed Οκτώβριος 14, 2018).